

Έντυπο υλικό στα Θρησκευτικά Ε΄ Δημοτικού

**Ο κόσμος της θρησκείας
Ανακαλύπτουμε κείμενα, μνημεία,
τόπους και γεγονότα**

ΤΟΜΟΣ 2ος

Έντυπο προσωρινό υλικό στα Θρησκευτικά Ε΄ Δημοτικού

Ο κόσμος της θρησκείας

Ανακαλύπτουμε κείμενα, μνημεία, τόπους και γεγονότα

Το έντυπο προσωρινό υλικό στα Θρησκευτικά δημιουργήθηκε με την ευθύνη της Επιτροπής Εμπειρογνομώνων του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής στο πλαίσιο υλοποίησης του Υποέργου «Εκπόνηση Προγραμμάτων Σπουδών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Οδηγών για τον Εκπαιδευτικό «Εργαλεία Διδακτικών Προσεγγίσεων» της Πράξης «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) - Νέο Πρόγραμμα Σπουδών. Το παρόν υλικό συνοδεύει το αντίστοιχο Πρόγραμμα Σπουδών και τον Οδηγό Εκπαιδευτικού.

Στο έντυπο προσωρινό υλικό για τα Θρησκευτικά Ε΄ Δημοτικού συνεργάστηκαν αμισθί με τα μέλη της επιτροπής εμπειρογνομώνων, οι παρακάτω εκπαιδευτικοί:

Γιώργος Τζίνος

Δάσκαλος-Θεολόγος (ΜTh), Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Διονύσης -Παναγιώτης Βασάλος

Δάσκαλος (ΜEd), Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Σχεδιασμός και μορφοποίηση Φακέλου:

Γιώργος Τζίνος

Διονύσης -Παναγιώτης Βασάλος

Εικονογράφηση εξωφύλλου: **Γιώργος Κόρδης**,
ζωγραφική με ηλεκτρονική ακίδα.

Η αξιολόγηση, η κρίση των προσαρμογών και η επιστημονική επιμέλεια του προσαρμοσμένου βιβλίου πραγματοποιείται από τη Μονάδα Ειδικής Αγωγής του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

Η προσαρμογή του βιβλίου για μαθητές με μειωμένη όραση από το ΙΤΥΕ – ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ πραγματοποιείται με βάση τις προδιαγραφές που έχουν αναπτυχθεί από ειδικούς εμπειρογνώμονες για το ΙΕΠ.

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ**

ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Φάκελος Μαθήματος

Έντυπο υλικό
στα Θρησκευτικά Ε΄ Δημοτικού

ΤΟΜΟΣ 2ος

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»
ΑΘΗΝΑ

5η Θεματική ενότητα

Η Εκκλησία του Χριστού μπαίνει στην ιστορία

Περιεχόμενα

1. Η γενέθλια μέρα της Εκκλησίας

- Το κήρυγμα του Πέτρου.
- Διαβάζουμε την εικόνα της Πεντηκοστής
- Έθιμα της Πεντηκοστής

2. Τι σημαίνει «Εκκλησία»;

- Η εκκλησία που συναθροίζεται
- Εικόνες και σύμβολα για την Εκκλησία

3. Η ζωή στις πρώτες χριστιανικές κοινότητες

- Η ζωή ως κοινωνία: Κοινότητες αγάπης
- Η ζωή ως προσευχή και ευχαριστία

Σε αυτή την ενότητα

- ◆ Θα αναγνωρίσουμε στην ημέρα της Πεντηκοστής το γεγονός της ιστορικής φανέρωσης της Εκκλησίας.
- ◆ Θα αποκρυπτογραφήσουμε το νόημα των συμβολικών και εικονικών παραστάσεων της Εκκλησίας.
- ◆ Θα περιγράψουμε και θα αξιολογήσουμε τη ζωή της πρώτης χριστιανικής κοινότητας ως κοινωνίας αγάπης.
- ◆ Θα προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε χαρακτηριστικά των πρώτων χριστιανών στην σημερινή εποχή.
- ◆ Θα συζητήσουμε για τον κεντρικό ρόλο της Ευχαριστίας στην Εκκλησία.
- ◆ Θα εξηγήσουμε την αξία της ευγνωμοσύνης και της ευχαριστίας στη ζωή και στις σχέσεις με τους άλλους.

1. Η γενέθλια ημέρα της Εκκλησίας

Η εμπειρία της Πεντηκοστής

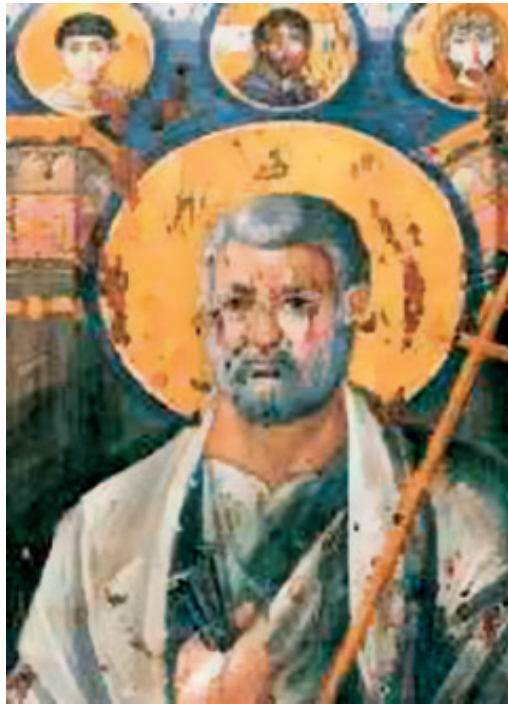
Στη γιορτή της Πεντηκοστής, άνθρωποι από διάφορα μέρη του κόσμου έρχονταν στην Ιερουσαλήμ για να προσευχηθούν εκεί και να γιορτάσουν.

Όταν έφτασε η ημέρα της Πεντηκοστής, οι μαθητές και οι μαθήτριες του Ιησού ήταν όλοι μαζί συγκεντρωμένοι σαν μια ψυχή και προσεύχονταν. Ξαφνικά ήρθε από τον ουρανό μια βουή, σαν να φυσούσε δυνατός άνεμος, και γέμισε όλο το σπίτι όπου κάθονταν. Τότε τους παρουσιάστηκαν γλώσσες σαν φλόγες φωτιάς, που μοιράστηκαν και κάθισαν από μία στον καθένα από αυτούς. Όλοι τότε πλημμύρισαν από Πνεύμα Άγιο και άρχισαν να μιλούν με άλλες γλώσσες, ανάλογα με την ικανότητα που έδινε το Άγιο Πνεύμα.

Όταν ακούστηκε αυτή η βουή, συγκεντρώθηκε πλήθος, από την πόλη. Όλοι τους ήταν κατάπληκτοι, γιατί ο καθένας τους άκουγε τους αποστόλους να μιλάνε στη δική του γλώσσα. Απορούσαν και έλεγαν ο ένας στον άλλον: «Τι να σημαίνει άραγε αυτό;» Κι άλλοι κορόιδευαν και έλεγαν: «Ετούτοι πρέπει να είναι πολύ μεθυσμένοι».

Πραξ 2, 1-13

Το κήρυγμα του Πέτρου

Άγιος Πέτρος. Ι.Μ. Αγ. Αικατερίνης, Σινά 6ος αιώνας

Ο Πέτρος τότε λέγει προς αυτούς: «Μετανοήστε, και
ας βαφτιστεί καθένας από εσάς στο όνομα του Ιησού
Χριστού σε άφεση των αμαρτιών σας, και θα λάβετε τη
δωρεά του Αγίου Πνεύματος.

Γιατί για σας είναι η υπόσχεση και για τα τέκνα σας
και για όλους όσοι είναι μακριά, όσους προσκαλέσει ο
Κύριος ο Θεός μας».

Και με άλλα, περισσότερα λόγια μαρτυρούσε επίση-
μα και τους παρακαλούσε λέγοντας: «Σωθείτε από τη
γενιά αυτήν τη διεστραμμένη».

Αυτοί λοιπόν που αποδέχτηκαν τον λόγο του βα-
φτίστηκαν και προστέθηκαν την ημέρα εκείνη περίπου
τρεις χιλιάδες ψυχές.

Και επέμεναν καρτερικά συνεχώς στη διδαχή των
αποστόλων και στην κοινωνία και στο κόψιμο με τα χέρια
του άρτου και στις προσευχές.

Πραξ 2, 38-42

Απολυτίκιο της εορτής της Πεντηκοστής

Εύλογητὸς εἶ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν,
ὁ πανσόφους τοὺς ἄλιεῖς ἀναδείξας,
καταπέμψας αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον,
καὶ δι' αὐτῶν τὴν οἰκουμένην σαγηνεύσας,
Φιλάνθρωπε, δόξα σοι.

Δηλαδή:

Ευλογημένος να είσαι Χριστέ, ο Θεός μας,
εσύ που έκανες σοφούς τους ψαράδες
στέλνοντάς τους το Άγιο Πνεύμα
και μ' αυτούς γνώρισε τον λόγο σου όλος ο κόσμος.
Δοξασμένος να είσαι, φιλάνθρωπε.

Διαβάζουμε την εικόνα της Πεντηκοστής

Πεντηκοστή, Θεοφάνης ο Κρητικός, 1546, Ι.Μ. Σταυρονικήτα

Βλέπουμε τους Αποστόλους συγκεντρωμένους στο υπερώο. Είναι χωρισμένοι σε δύο ομάδες και κάθονται σε ημικόκλιο. Στην κορυφή κάθονται οι Απόστολοι Πέτρος και Παύλος. Δίπλα τους αντίστοιχα ο Ευαγγελιστής Λουκάς και ο Ευαγγελιστής Μάρκος. Στη συνέχεια, οι υπόλοιποι Απόστολοι κατά σειρά ηλικίας, με τους πιο νέους στην ηλικία μαθητές να κλείνουν το ημικόκλιο. Τα πρόσωπα όλων είναι ήρεμα, με γλυκιά έκφραση και με βλέμμα στοχαστικό. Επειδή θα διδάξουν στα πέρατα της οικουμένης, κρατούν ειλητάρια και ο απόστολος Παύλος βιβλίο. Στο κέντρο του ημικυκλίου, παρατηρούμε ότι υπάρχει μια κενή θέση ανάμεσα στον Πέτρο και στον Παύλο. Είναι η θέση του Χριστού που είναι η κεφαλή της Εκκλησίας.

Στο επάνω μέρος της εικόνας, μέσα σε χρυσό φόντο, εικονίζεται ο ουρανός. Απ' αυτόν δώδεκα ακτίνες που καταλήγουν σε γλώσσες φωτιάς κατεβαίνουν προς τους αποστόλους.

Στο κέντρο και κάτω από το ημικυκλικό κάθισμα των Αποστόλων, βλέπουμε τη μορφή ενός γέροντα βασιλιά με στέμμα που κάθεται σε ένα σκοτεινό μέρος και συμβολίζει τον κόσμο. Στα χέρια του κρατάει ένα λευκό ύφασμα μέσα στο οποίο υπάρχουν δώδεκα ειλητάρια, που συμβολίζουν όλες τις φυλές και τους λαούς της γης όπου οι Απόστολοι θα κηρύξουν τον λόγο του Θεού.

Είναι χτυπητή η αντίθεση ανάμεσα στο πάνω μέρος της εικόνας, στο οποίο κυριαρχεί το φως της Πεντηκοστής και στο σκοτάδι του κάτω μέρους, το οποίο συμβολίζει τον κόσμο της άγνοιας πριν τον ερχομό του Χριστού.

Έθιμα της Πεντηκοστής

Ψυχοσάββατο πριν την Κυριακή της Πεντηκοστής

Όπως η Κυριακή είναι η ημέρα της Ανάστασης, έτσι το Σάββατο είναι η ημέρα όλων όσων έχουν πεθάνει, με την ελπίδα και της δικής τους ανάστασης και για να τους θυμόμαστε και να έχουμε κοινωνία μαζί τους. Την ημέρα αυτή οι χριστιανοί φέρνουν πρόσφορα (άρτους) για τη Θεία Λειτουργία και δίνουν στον ιερέα τα ονόματα των δικών τους ανθρώπων (που είτε ζουν είτε έχουν πεθάνει), για να τα μνημονεύσει. Η Ορθόδοξη Χριστιανική Εκκλησία καθιέρωσε ειδικά δύο συγκεκριμένα Σάββατα για να τιμήσει τη μνήμη όλων όσων έχουν πεθάνει. Είναι αυτά που ονομάζονται Ψυχοσάββατα: το Σάββατο πριν την Κυριακή της Απόκρεω και το Σάββατο πριν από την Κυριακή της Πεντηκοστής. Τα δύο Ψυχοσάββατα οι πιστοί φτιάχνουν πρόσφορα, τελούν μνημόσυνα στις εκκλησίες και τρισάγια στους τάφους των προσφιλών τους προσώπων, μοιράζουν κόλλυβα και προσφέρουν ελεημοσύνες στους φτωχούς.

Κυριακή της Πεντηκοστής: «Γονατιστή» Κυριακή

Αμέσως μετά το τέλος της Λειτουργίας της Πεντηκοστής, τελείται ο Εσπερινός της εορτής του Αγίου Πνεύματος, που γίνεται με γονυκλισία, επειδή τρεις φορές γονατίζουν οι πιστοί πάνω σε φύλλα καρυδιάς, όταν ακούν την πρόσκληση από τον ιερέα «έτι και έτι, κλίναντες τα γόνατα, του Κυρίου δεηθώμεν». Ο ιερέας διαβάζει μεγάλοφωνα τις αντίστοιχες ευχές.

Φύλλα Καρυδιάς

Οι πιστοί γονατίζουν πάνω σε φύλλα καρυδιάς, επειδή αυτά συμβολίζουν την πικρία που κατέχει τις ψυχές των νεκρών την ημέρα αυτή, μιας που τα φύλλα είναι πικρά. Σύμφωνα με μία άλλη παράδοση το γονάτισμα γίνεται, για να παρακαλέσουν οι πιστοί να μην πέσει το γεφύρι που ενώνει τον πάνω κόσμο με τον κάτω.

Με αφορμή αυτό το έθιμο ο Νίκος Γαβριήλ Πεντζίκης, έγραψε τα εξής:

«Από το Πάσχα έως την εορτή του Αγίου Πνεύματος ημέρες Πενήντα. Την Πεντηκοστή οι ευρισκόμενοι απ' εδώθε μεριά, επιβιούντες¹ εν τοις φαινομένοις, εύχονται υπέρ των μεταστάντων² από την άλλη μεριά του χάσματος, του φοβερού λάκκου. Μετέχουν στην κοινή προσευχή της Εκκλησίας, γονατίζοντας πάνω σε πράσινα φύλλα καρυδιάς.

Τα υποδιαιρούμενα σε ευάριθμα φυλλίδια μεγάλα φύλλα της καρυδιάς, που εκτός του ότι ο θρεπτικός της και νοστιμώτατος καρπός, παρομοιάζει με τον εγκέφαλο, κέντρο της ατομικής ενός εκάστου σκέψης, περιέχει και ποικίλες ωφέλιμες και ιαματικές ουσίες.

Επίσης δεν πρέπει να θεωρηθεί άσχετο, το ότι τον έσω ξυλώδη φλοιό του καρυδοεγκεφάλου, τον παρομοιάζουμε με το μικρότερο των πλεούμενων, με τα οποία ο

---

1. επιβιούντες: ζωντανοί

2. μεταστάντων: πεθαμένοι

άνθρωπος, αντιμετωπίζει τις τύχες του ταξιδιού, επί του ετέρου των φυσικών στοιχείων, του μορφοποιού³ του φωτός ύδατος, αποκτώντας την επιβαλλομένη πείρα, πριν κενούμενος παντός ορατού, πληρωθεί ως ο άνεμος.

Εκτός τούτου, η καρυδιά, που πάνω στα ελάσματα των σχημάτων που η χλωροφύλλη της φωτοσυνθέσεως επιβάλλει, γονατίζουμε ευχόμενοι για τους προσφιλείς⁴ κεκοιμημένους⁵, έχει ως δέντρο ξύλο, εκτιμώμενο όχι μόνο στην επιπλοποιΐα, αλλά και στην κατασκευή σεντουκιών των μεταστάντων σωμάτων.

Επίσης λέγονται σεντούκια, τα μπαούλα όπου φυλάγεται η προίκα του γάμου. Εξ άλλου η φυσιολογία του δέντρου, που δίκαια σχετίσθηκε προς τον ύπατο θεό των ανθρωπίνων μύθων φθάνει στην καρποφορία δι' ενός γάμου ασυνήθους εις την καθ' ημέραν τάξη των φυτών.

Γονατίζοντας πάνω στα φύλλα της καρυδιάς την Πεντηκοστή, είναι δυνατόν λοιπόν να ισχυριστούμε, ότι επιτελούμε έναν γάμο παράξeno, με τις ψυχές των προσφιλών, που ξημερώνοντας το Σάββατο του Ρουσαλιού, ξανά κλείνονται στον κάτω κόσμο, μετά που επί τόσες ημέρες η χαρά της Αναστάσεως του Χριστού, τις άφηκε ελεύθερες να 'ρθουν κοντά μας».

Νίκου Γαβριήλ Πεντζίκη, Ομιλήματα, Ακρίτας 1922

---

3. μορφοποιού: αυτός που δίνει μορφή σε κάτι

4. προσφιλείς: αγαπημένοι

5. κεκοιμένους: πεθαμένοι

Δραστηριότητες

1. Βρισκόμαστε και εμείς με το υπόλοιπο πλήθος την ημέρα της Πεντηκοστής στα Ιεροσόλυμα. Μετά το τέλος της ομιλίας του αποστόλου Πέτρου περιγράφουμε τα συναισθήματα που νιώσαμε στην ομάδα μας. Μετά γράφουμε σε ένα χαρτί με μία λέξη το βασικό συναίσθημα που αισθάνθηκε κάθε μέλος της ομάδας. Ένας εκπρόσωπος από κάθε ομάδα διαβάζει αυτά που έγραψε η ομάδα του στην ολομέλεια της τάξης. Τέλος γράφουμε όλες τις λέξεις – συναισθήματα σε μεγάλο χαρτί του μέτρου με τίτλο «Πεντηκοστή – Η γενέθλια ημέρα της Εκκλησίας».

2. Παρουσιάζουμε με την ομάδα μου μια «παγωμένη εικόνα» των μαθητών του Χριστού τη στιγμή της επιφοίτησής τους από το Άγιο Πνεύμα.

3. Περιγράφω την εικόνα της Πεντηκοστής του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου και τη συγκρίνω με την εικόνα του Θεοφάνη του Κρητικού. Με βοηθάνε οι παρακάτω ερωτήσεις:

- ◆ Ποια είναι τα πρόσωπα που εικονίζονται σε κάθε πίνακα;
- ◆ Πώς τα παρουσιάζει κάθε ζωγράφος; Τι δείχνει η έκφραση των προσώπων τους; Ποια τα συναισθήματά τους;

Πεντηκοστή, Δομήνικος Θεοτοκόπουλος,
αρχές 17ου αιώνα

2. Τι σημαίνει «Εκκλησία»;

Ο όρος εκκλησία προέρχεται από αρχαίο ρήμα εκκαλώ που σημαίνει κλήση και συνέλευση λαού. Με τον όρο, λοιπόν, «Εκκλησία» δεν εννοούμε τον ναό, αλλά το σύνολο των πιστών που έχουν αποδεχτεί την πίστη στον Χριστό και συμμετέχουν στα μυστήρια της Εκκλησίας.

Η γενέθλια ημέρα της Εκκλησίας είναι η ημέρα της Πεντηκοστής, όταν οι Απόστολοι, μετά την επιφοίτηση του Αγίου Πνεύματος, κήρυξαν στο πλήθος που είχε συγκεντρωθεί εξαιτίας της βροντής.

Η εκκλησία που συναθροίζεται

Η Εκκλησία, είναι κάτι περισσότερο από μια ανθρωπινή κοινότητα, είναι το σώμα του Χριστού, όπου οι άνθρωποι είναι ενωμένοι μαζί του και μεταξύ τους. Από τα πρώτα βήματα της Εκκλησίας, η ζωή των χριστιανών

ήταν ζωή αδελφοσύνης. Δεν υπήρχαν διακρίσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών, Ιουδαίων και Ελλήνων, πλουσίων και φτωχών, αφού όλοι ήταν ίσοι μπροστά στον Θεό.

Ο Χριστός, που ήρθε για να σώσει τον άνθρωπο, έγινε αδελφός του καθενός από μας. Μάλιστα ο Θεάνθρωπος Χριστός αποκαλούσε τους μαθητές του και τους άλλους ανθρώπους «αδελφούς». Ακόμα και σήμερα οι χριστιανοί (κυρίως οι μοναχοί και οι κληρικοί) προσφωνούνται «αδελφοί», ακολουθώντας το παράδειγμα του Χριστού.

Στη μεγάλη οικογένεια της Εκκλησίας τα μέλη συνδέονται στενά μεταξύ τους με τον σύνδεσμο της αγάπης. Όπως τα μέλη ενός σώματος δεν μπορούν να υπάρχουν ξεχωριστά από το σώμα, έτσι κανένας χριστιανός δεν μπορεί να υπάρξει μόνος του μακριά από τον Χριστό.

Η αδελφοσύνη και η ενότητα εκφράζεται και πραγματοποιείται μέσα από τα μυστήρια της Εκκλησίας. Σε αυτά ολοκληρώνεται η δύναμη της χριστιανικής αγάπης. Η συμμετοχή μας, στο μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας, είναι έμπρακτη αδελφοσύνη. Οι χριστιανοί, όταν μετέχουν στη Θεία Ευχαριστία, ενώνονται με το Χριστό αλλά και μεταξύ τους σαν πραγματικά αδέρφια.

Θρησκευτικά Στ΄τάξης, 2006, διασκευή

...Τον ένδοξο δε αυτόν Κύριο μας τον έδωσε κεφαλή στην Εκκλησία, παραπάνω από όλα. Αυτή δε η Εκκλησία είναι το σώμα του, το συμπλήρωμα του Χριστού ως ανθρώπου και ως κεφαλής της Εκκλησίας· του Χριστού, ο οποίος ως άπειρος Θεός γεμίζει τα πάντα με την πανάγαθο παρουσία του και χορηγεί τα πάντα σε όλα τα δημιουργήματά του.

Εφ 1, 22-23

«Να δώσετε χαιρετισμούς και στην εκκλησία που συναθροίζεται στο σπίτι τους...»

Ρωμ 16,5

Εικόνες και σύμβολα για την Εκκλησία

Ο ΙΧΘΥΣ

Είναι το πιο γνωστό σύμβολο μετά τον Σταυρό. Συμβολίζει τον Χριστό. Η Ακροστιχίδα του σημαίνει: Ι (Ιησούς) Χ (Χριστός) Θ (Θεού) Υ (Υιός) Σ (Σωτήρ). Συμβολίζει, επίσης, τη Θεία Ευχαριστία.

Η Άμπελος

**Χριστός ως Αμπελουργός
(Άγγελος Ακοτάντος, 15ος αιώνας)**

Συμβολίζει τον Χριστό και την Εκκλησία, σύμφωνα με τα λόγια του Χριστού «Εγώ είμαι το αμπέλι και εσείς τα κλήματα».

«Ο Κύριος είναι η κληματαριά. Εσύ το κλαδί. Όσο είσαι ενωμένος με την κληματαριά, θα καρποφορείς καρπούς αγαθούς...»

Αγίου Δημητρίου του Ροστώφ

Το καράβι

Συμβολίζει την εκκλησία που έχει
ως κυβερνήτη τον Χριστό.
Κατά τον όσιο Παΐσιο τον Αγιορείτη:
Η Εκκλησία είναι όπως το καράβι.
Άλλος κοιμάται, άλλος χαζεύει.
Αυτό τραβά τον δρόμο του.
Άλλος πάλι αγωνίζεται, παλεύει πάνω
με τα κύματα.
Όλοι μαζί προχωρούν.
Φθάνει να είσαι μέσα στην Εκκλησία.
Γι' αυτό να φροντίζετε να είστε πάντα στις ακολουθίες.

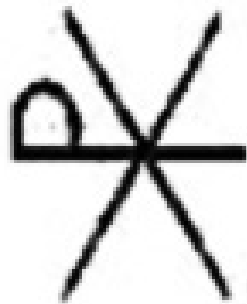
Η άγκυρα

**Συμβολίζει την ελπίδα της σωτηρίας.
Αντεστραμμένη υπονοεί Σταυρό.**

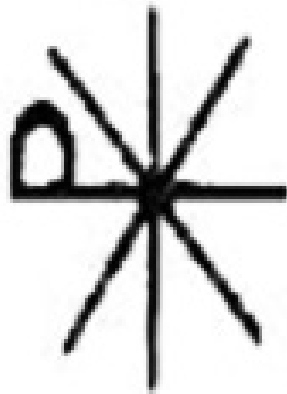

7

— IXP εντ X.

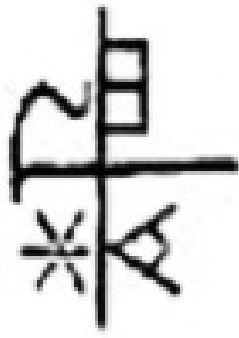
8

— IXP εντ +

('Ασπίς)

9

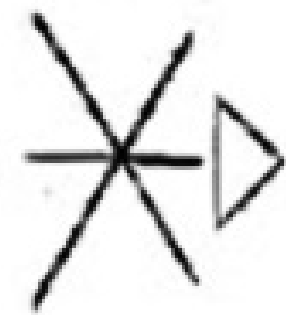

— IXP εντ +²

A Ω

('Ασπίς, 'Αδων)

10

— IX εντ X.

(V → 6 IX, αλc εντ εντ
— 6 'Ασπίς)

11

— IXP εντ I . Δ

(O I. X. αλc εντ εντ εντ
'Ασπίς εντ εντ εντ εντ
'Ασπίς εντ εντ εντ εντ)

— IXP εντ + A' O

('Ασπίς, εντ εντ εντ)
(V → 6 IX, αλc εντ εντ
'Ασπίς εντ εντ εντ εντ)

12

Δραστηριότητες

1. Παρατηρούμε τα σύμβολα της Εκκλησίας. Με βάση αυτά σχεδιάζουμε στην ομάδα μας δικά μας σκίτσα σύμβολα και γράφουμε μια σύντομη φράση -λέξη για το καθένα από αυτά.
2. Γράφουμε σ' ένα χαρτάκι μία λέξη που μας έρχεται στο μυαλό όταν ακούμε τη λέξη Εκκλησία του Χριστού. Συζητάμε τις λέξεις αυτές στην ομάδα μας και επιλέγουμε δύο από αυτές που τις θεωρούμε πιο σημαντικές. Κάθε ομάδα ανακοινώνει τις λέξεις αυτές στην τάξη και εξηγεί τους λόγους που διάλεξε αυτές τις λέξεις. Κολλάμε τα χαρτάκια με τις λέξεις αυτές στον πίνακα και γράφουμε μία παράγραφο, χρησιμοποιώντας αυτές τις λέξεις, για το τι σημαίνει για τον καθένα μας η λέξη Εκκλησία.
3. Συγκρίνουμε στην ομάδα μου την εκκλησία του Δήμου στην αρχαία Αθήνα με την Εκκλησία του Χριστού. Βρίσκουμε ομοιότητες και διαφορές. Τις καταγράφουμε σε πίνακα όπως τον παρακάτω.

Εκκλησία του Δήμου	Εκκλησία του Χριστού

3. Η ζωή στις πρώτες χριστιανικές κοινότητες

Η ζωή ως κοινωνία: Κοινότητες αγάπης

Δείπνο αγάπης (κατακόμβη Πρίσκιλλας)

Οι πρώτοι πιστοί στον Χριστό στην αρχή δε διέκοψαν τον σύνδεσμό τους με την Ιουδαϊκή θρησκεία. Μάλιστα, πήγαιναν συχνά στον ναό του Σολομώντα, για να λατρεύουν τον Θεό. Γρήγορα όμως άρχισαν να καταλαβαίνουν ότι έπρεπε να βρουν ιδιαίτερους τόπους για να συγκεντρώνονται όλοι μαζί. Οι τόποι αυτοί αρχικά ήταν ιδιωτικά σπίτια. Σπίτια που πολλοί πιστοί τα πρόσφεραν με ευχαρίστηση και χαρά. Εκεί πλέον προσεύχονταν οι πιστοί. Εκεί παρακολουθούσαν και συμμετείχαν στη Θεία Ευχαριστία. Εκεί άκουγαν τους Αποστόλους να διηγούνται τη ζωή και τα λόγια του Χριστού.

Όλα αυτά είχαν ως αποτέλεσμα να σχετίζονται μεταξύ τους οι πιστοί με ειλικρινή αγάπη. Οι διαφορές, οι εγωισμοί, τα μίσση είχαν δώσει τη θέση τους στην ταπείνωση και την αδερφική αγάπη. Σαν μια οικογένεια, κάθονταν όλοι μαζί στο ίδιο τραπέζι και έτρωγαν χωρίς να ξεχωρίζουν κανένα για τον πλούτο του, την κοινωνική του θέση και τη μόρφωσή του. Αγάπες ονομάζονταν αυτά τα κοινά τραπέζια, στα οποία έπαιρναν μέρος οι πρώτοι χριστιανοί. Όλοι έδιναν χρήματα για να ετοιμάζονται αυτά τα κοινά τραπέζια.

Από την Καινή Διαθήκη

«Στον καθένα ανάλογα με τις ανάγκες του»

Όλοι όσοι πίστεψαν είχαν μια καρδιά και μια ψυχή. Κανείς δεν θεωρούσε ότι κάτι από τα υπάρχοντά του ήταν δικό του. Όλα τα είχαν κοινά. Οι Απόστολοι κήρυτταν και βεβαίωναν με μεγάλη πειστικότητα ότι ο Κύριος Ιησούς αναστήθηκε. Και ο Θεός έδινε σε όλους πλούσια τη χάρη του. Δεν υπήρχε κανείς ανάμεσά τους που να στερείται τα απαραίτητα. Γιατί όσοι είχαν χωράφια ή σπίτια τα πουλούσαν, και έφερναν το αντίτιμο αυτών που πουλούσαν και το έθεταν στη διάθεση των Αποστόλων. Από αυτό δινόταν στον καθένα ανάλογα με τις ανάγκες του. Έτσι έκανε και ο Ιωσής, ένας λευίτης από την Κύπρο, που οι Απόστολοι τον ονόμασαν Βαρνάβα, όνομα που μεταφράζεται «ο άνθρωπος της παρηγοριάς». Αυτός είχε ένα χωράφι, το πούλησε και έφερε τα χρήματα και τα έθεσε στη διάθεση των Αποστόλων.

Πραξ 4, 32-37

«Ουκ ένι Ιουδαίος ουδέ Έλλην...»

Είστε, λοιπόν, όλοι παιδιά του Θεού, αφού πιστεύετε στον Ιησού Χριστό. Και αυτό, γιατί όσοι βαφτιστήκατε στο όνομα του Χριστού, έχετε ντυθεί τον Χριστό. Δεν υπάρχει πια Ιουδαίος και ειδωλολάτρης, δεν υπάρχει δούλος και ελεύθερος, δεν υπάρχει άντρας και γυναίκα. Όλοι σας είστε ένας, χάρη στον Ιησού Χριστό. Και αφού ανήκετε στον Χριστό, είστε απόγονοι του Αβραάμ και κληρονόμοι της ζωής, όπως υποσχέθηκε ο Θεός.

Γαλ 3, 26-29

Όλοι ίσοι, όλοι φίλοι

Σε θυμάμαι πάντοτε στις προσευχές μου και ευχαριστώ τον Θεό μου, γιατί ακούω για την αγάπη που δείχνεις σε όλους τους χριστιανούς και για την πίστη που έχεις στον Κύριο Ιησού... Η αγάπη σου μού έδωσε μεγάλη χαρά και ενθάρρυνση, αδελφέ. Επίσης ανακουφίστηκαν οι καρδιές των πιστών χάρη σε εσένα.

Για αυτό, παρόλη την εξουσία που έχω από τον Χριστό να σε προστάζω τι πρέπει να κάνεις, προτιμώ στο όνομα της αγάπης να σε παρακαλέσω. Εγώ λοιπόν, ο Παύλος, έτσι που είμαι προχωρημένος στα χρόνια και τώρα μάλιστα φυλακισμένος για τον Ιησού Χριστό, σε παρακαλώ για τον Ονήσιμο, το παιδί μου, που εδώ στη φυλακή μου το γέννησα στη νέα πίστη. Αυτός που κάποτε σου ήταν άχρηστος, τώρα είναι χρήσιμος σε εσένα και σε εμένα. Σου τον στέλνω λοιπόν πίσω. Δέξου τον, αυτόν που είναι τα ίδια μου τα σπλάχνα. Ήθελα να τον κρατήσω κοντά μου, ώστε να με διακονεί αντί για σένα,

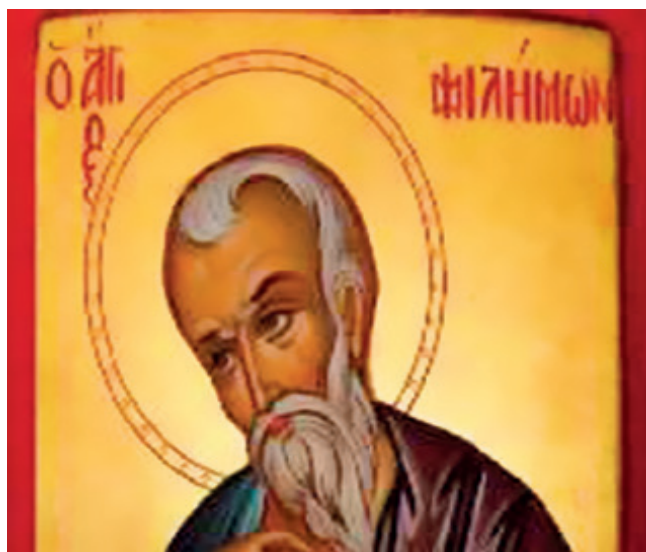
τώρα που είμαι στη φυλακή επειδή κηρύττω το ευαγγέλιο. Χωρίς τη συγκατάθεσή σου όμως δεν θέλησα τίποτε να κάνω, γιατί δεν θέλω να σε αναγκάσω να μου κάνεις αυτό το καλό. Προτιμώ να το κάνεις με τη θέλησή σου.

Ίσως μάλιστα για αυτό απομακρύνθηκε από εσένα ο Ονήσιμος προσωρινά: για να τον πάρεις πίσω για πάντα. Όχι πια ως δούλο, αλλά παραπάνω από δούλο ως αγαπητό αδελφό. Σε εμένα είναι πράγματι πολύ αγαπητός, πολύ περισσότερο θα είναι σε εσένα και ως άνθρωπος και ως χριστιανός.

Αν, λοιπόν, με θεωρείς φίλο σου, δέξου τον σαν να ήμουν εγώ. Και να σε ζημίωσε ή σου χρωστάει κάτι, χρέωσέ το σε εμένα. Εγώ ο Παύλος το γράφω με το ίδιο μου το χέρι, εγώ θα σου το ξεπληρώσω για να μη σου πω ότι εσύ μου χρωστάς περισσότερο – τον ίδιο σου τον εαυτό. Ναι, αδελφέ μου, ας πάρω και εγώ κάτι από σένα για χάρη του Κυρίου. Ανακούφισε την καρδιά μου στο όνομα του Χριστού.

Όλα αυτά σου τα γράφω επειδή έχω εμπιστοσύνη ότι θα με υπακούσεις και μάλιστα είμαι βέβαιος ότι θα κάνεις ακόμη περισσότερο από όσα γράφω...

Επιστολή προς Φιλήμονα

«Να δίνετε με το παραπάνω για κάθε καλό σκοπό»:
Έμπρακτη προσφορά σε όσους έχουν ανάγκη

Πρέπει να ξέρετε πως όποιος σπέρνει με φειδώ¹ θα έχει λιγότερη σοδειά και όποιος σπέρνει απλόχερα η σοδειά του θα είναι άφθονη. Ο καθένας ας δώσει ό,τι του λέει η καρδιά του χωρίς να στενοχωριέται ή να εξαναγκάζεται, γιατί ο Θεός αγαπάει αυτόν που δίνει με ευχαρίστηση. Ο Θεός έχει τη δύναμη να σας χορηγήσει πλουσιοπάροχα κάθε δωρεά, ώστε να είστε πάντοτε σε όλα τελείως αυτάρκεις και να δίνετε με το παραπάνω για κάθε καλό σκοπό. Το λέει και η Γραφή: «Σκόρπισε έδωσε στους φτωχούς, η αγαθοεργία του θα διαρκεί αιώνια». Και αυτός που δίνει στον σπορέα τον σπόρο και το ψωμί για να τραφεί, ας δώσει και πληθύνει και τον δικό σας σπόρο και ας αυξήσει τους καρπούς της

---

1. φειδώ: με μέτρο

αγαθοεργίας σας. Ο Θεός θα σας κάνει πλούσιους σε όλα, για να μπορείτε να δίνετε γενναιόδωρα.

Β΄ Κορ 9, 6-11

Ας πάρουμε την περίπτωση που κάποιος αδελφός ή κάποια αδελφή δεν έχουν ρούχα να ντυθούν και στερούνται το καθημερινό τους φαγητό. Κάποιος από σας τους πει: «Ο Θεός μαζί σας! Εύχομαι να βρείτε ρούχα και να χορτάσετε φαγητό». Ποιο το όφελος όμως, αν δεν του δώσετε και τα απαραίτητα που χρειάζεται το σώμα; Έτσι και η πίστη, αν δεν εκδηλώνεται με έργα, μόνη της είναι νεκρή.

Αλλά θα πει κάποιος: «Εσύ έχεις πίστη κι εγώ έχω έργα». Του απαντώ: «Δείξε μου την πίστη σου από τα έργα σου. Εγώ μπορώ να σου αποδείξω την πίστη μου από τα έργα μου».

Ιακ 2, 15-18

β. Από τους Πατέρες της Εκκλησίας

Αγαπητέ μου Γέμελλε,

Ο χριστιανός άρχοντας δεν φαίνεται απ' τη φορεσιά του ή απ' τους υπασπιστές και τους κλητήρες που τον συνοδεύουν. Φαίνεται απ' το ότι βοηθά όλους όσοι έχουν ανάγκη, απ' το ότι διορθώνει τα κακώς έχοντα, απ' το ότι αποφεύγει κάθε μορφής αδικία. Ακόμη, δεν επιτρέπει να χρησιμοποιηθεί η δύναμη που του προσφέρει η εξουσία, για να διαστρέψει το δίκαιο...

Αγαπητέ μου Γέμελλε, χαίρομαι που έγινες το λιμάνι για τους ναυαγούς, το μπαστούνι για το τσακισμένο πόδι, ο πύργος που προστατεύει τους αδικημένους απ' τους κοινωνικά δυνατούς...

Αν και βρίσκομαι, καθώς ξέρεις, σε εξορία στην έρημο και σε πολύ στενόχωρες περιστάσεις, είμαι γεμάτος από πολλή χαρά, γιατί αισθάνεσαι και συ τη δικιά μας πνευματική ευχαρίστηση, που έγινες σύμμαχος στους αδικημένους.

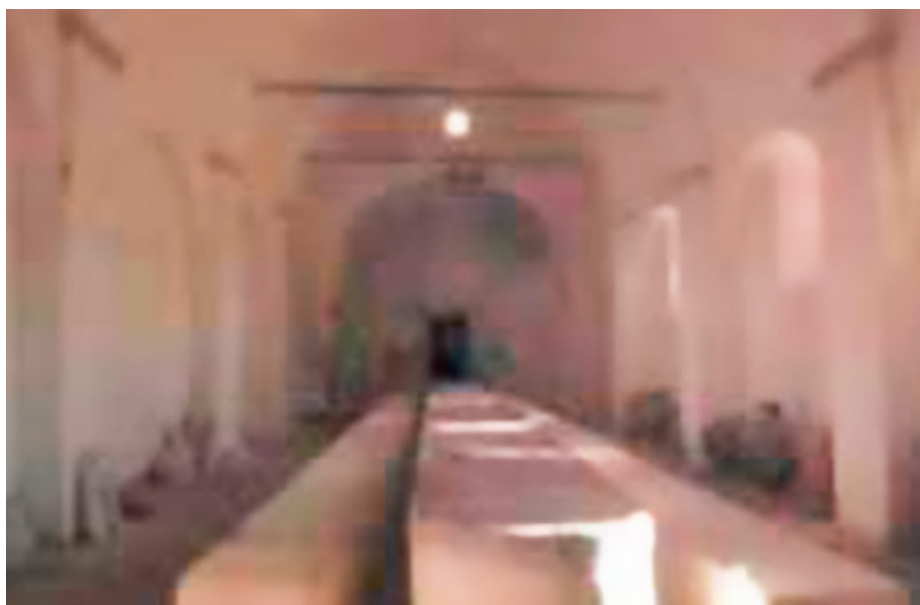
Με χριστιανική αγάπη, Ιωάννης επίσκοπος

Επιστολή Αγίου Ιωάννη Χρυσοστόμου
προς πλούσιο χριστιανό

Τα χρήματα που έχεις τώρα από πού προέρχονται; Εάν πεις ότι ήρθαν από μόνα τους, τότε δεν πιστεύεις ότι σου τα έστειλε ο Θεός και έτσι γίνεσαι άθεος. Εάν όμως παραδέχεσαι ότι προέρχονται από τον Θεό, τότε πες μας τον λόγο για τον οποίο τα απέκτησες. Μήπως διότι ο Θεός είναι άδικος και μοιράζει με άνισο τρόπο τα αγαθά στους ανθρώπους; Ή μήπως επειδή ο Θεός πρόνοησε να κερδίσεις το βραβείο ενός σωστού τρόπου ζωής μέσα από την καλή μοιρασιά των αγαθών που έχεις;... Να ξέρεις ότι το παραπανίσιο ψωμί που έχεις ανήκει στον άνθρωπο που πεινά. Το ρούχο που φυλάς σε ντουλάπες ανήκει σε αυτόν που δεν έχει τι να φορέσει. Τα παπούτσια που καταστρέφονται παρατημένα σε κάποια αποθήκη ανήκουν σε αυτόν που περπατά ξυπόλητος. Τα χρήματα που σου περισσεύουν ανήκουν σε αυτόν που τα χρειάζεται. Έτσι λοιπόν, όταν δεν βοηθάς αυτούς που έχουν ανάγκη, είναι σαν να τους αδικείς.

Μ. Βασιλείου, Στο ρητό του κατά Λουκά Ευαγγελίου
«Καθελώ μου τας αποθήκας»

γ. Κοινότητες αγάπης στην ιστορία

Τράπεζα σε ιερά μονή. Σε τέτοιους χώρους γινόταν οι αγάπες

Αυτό ήταν το ηθικό κλίμα μέσα στο οποίο ο Χριστιανισμός δίδαξε, ότι το έλεος¹, είναι μια από τις πρωταρχικές αρετές, ότι ένας φιλεύσπλαχνος θεός απαιτεί από τους ανθρώπους να είναι φιλεύσπλαχνοι. Επιπλέον, το επακόλουθο, ότι επειδή ο Θεός αγαπά τους ανθρώπους, οι χριστιανοί δεν μπορούν να ευχαριστούν τον Θεό εκτός αν αγαπούν ο ένας τον άλλο, ήταν κάτι εξ ολοκλήρου νέο. Ίσως ακόμα πιο επαναστατική ήταν η αρχή ότι η χριστιανική αγάπη και φιλανθρωπία πρέπει να εκτείνονται πέρα από τα όρια της οικογένειας και της φυλής, ότι πρέπει να επεκταθούν «σε όλους εκείνους που σε κάθε τόπο, αναγνωρίζουν τον Κύριό μας, τον Ιησού Χριστό»

Πράγματι, η αγάπη και η φιλανθρωπία πρέπει να επεκταθούν ακόμη και πέρα από τη χριστιανική κοινότητα.

---

1. έλεος: συμπόνια, προσφορά

Rodney Stark, Η εξαπλωση του Χριστιανισμού. Πώς το άσημο και περιθωριακό κίνημα του Χριστού εξελίχθηκε σε κυρίαρχη θρησκευτική δύναμη στο Δυτικό Κόσμο μέσα σε λίγους αιώνες

Ο χριστιανισμός προϋποθέτει κοινή ζωή. Οι χριστιανοί οφείλουν να θεωρούνται μεταξύ τους «αδελφοί» (πράγματι, αυτό ήταν από τα πρώτα ονόματά τους), μέλη μιας κοινότητας που συνδέονται στενά μεταξύ τους. Και γι' αυτό η αδελφική αγάπη πρέπει να αποτελεί το πρώτο σημάδι και την πρώτη απόδειξη της μαρτυρίας αυτής της κοινότητας...

Οι χριστιανοί δεν είναι μόνον ενωμένοι μεταξύ τους αλλά είναι προπαντός «ένα εν Χριστώ», και μόνο αυτή η ένωση, η κοινωνία με τον Χριστό κάνει δυνατή την αληθινή κοινωνία μεταξύ των ανθρώπων.

**Γεώργιος Φλωρόφσκυ, Το σώμα του ζώντος Χριστού.
Μια ορθόδοξη ερμηνεία της Εκκλησίας**

Η συμμετοχή των πιστών χριστιανών στο μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας τούς βοηθά να ενωθούν με τον Θεό και τον συνάνθρωπό τους. Είναι μυστήριο αγάπης,

που παραδόθηκε από τον ίδιο τον Χριστό, κατά τον Μυστικό Δείπνο. Διατηρείται από τα πρώτα χριστιανικά χρόνια και τα κοινά δείπνα των χριστιανών «αγάπες», μέχρι και σήμερα. Στο μυστήριο αυτό όσοι κοινωνούν μεταλαμβάνουν τα Τίμια Δώρα, που είναι το Σώμα και το Αίμα του Χριστού. Ακολουθώντας, σε μια νέα κίνηση αγάπης μοιράζονται με τους συνανθρώπους τους την αληθινή τροφή, που είναι η αγάπη του Θεού. Σε μια άλλη λειτουργική πράξη, την αρτοκλασία, που έχει και αυτή τις ρίζες της στις «αγάπες», ο ιερέας ευλογεί άρτους (ψωμιά), που φέρνουν ως δώρο στην Εκκλησία οι γιορτάρηδες, δηλαδή οι πιστοί που γιορτάζουν κάποιον άγιο. Ακολουθώντας, τα ψωμιά αυτά μοιράζονται στους πιστούς, κάτι που φανερώνει ακόμη περισσότερο τη σχέση της αρτοκλασίας προς τις παλαιές «αγάπες» των πρώτων χριστιανών, όπου προσφερόταν από κοινού σε όλους η ίδια τροφή.

Θρησκευτικά, Δ΄ Δημοτικού Κύπρου,
Αγώνας για το καλό, α΄ τεύχος, 2016

«Αυτό που ανακαλύπτει κάποιος στο Άγιο Όρος και δεν μπορεί εύκολα να ξεχάσει είναι ο μυστηριακός χαρα-

κτήρας του κοινού γεύματος. Μετά την αγρυπνία πήγαμε στην τράπεζα. Ο καθένας είχε μπροστά του ένα πιάτο φασολάδα, ένα κομμάτι ψωμί, τυρί κι ένα ποτήρι κρασί. Ο ηγούμενος χτύπησε ένα καμπανάκι, άρχισε η ανάγνωση ενός ιερού κειμένου και όλοι μας φάγαμε σιωπηλά. Για άλλη μια φορά, όπως συμβαίνει γενικά με τις έντονες εντυπώσεις που δέχεται κανείς στο Άγιο Όρος, πρέπει να ομολογήσω ότι δυσκολεύομαι να τις εκφράσω, επειδή και αυτή τη φορά, τόσα πολλά, μου φαίνεται ότι αξίζει να καταγραφούν. Η τράπεζα έμοιαζε με τις ευχαριστιακές συνάξεις των πρώτων χριστιανών, που συνδέονταν με την προσδοκία των Εσχάτων, της Δευτέρας Παρουσίας του Χριστού».

Erhart Kästner, Die Studententrommel vom Heiligen Berg Athos, εκδ. Insel

...Το πνεύμα της αγάπης, της φιλανθρωπίας, της αλληλοβοήθειας, της κοινοκτημοσύνης και ακτημοσύνης που βιώθηκε στο «Βυζάντιο» καθώς και στα ισνάφια¹ της Τουρκοκρατούμενης Ελλάδας, είναι η συνέχεια της ζωής της πρωτοχριστιανικής Ενορίας.

Στις μέρες μας το πνεύμα αυτό διατηρείται αλώβητο στα μοναχικά καθιδρύματα (κοινόβια, σκήτες, κελιά κλπ.). Αυτό το πνεύμα αγκαλιάζει όλα τα πράγματα και όλες τις ανάγκες, τόσο τις υλικές όσο και τις πνευματικές. Στις σκήτες και στα Μοναστήρια υπάρχει λ.χ. ο θεσμός των «Παγκοινιών» όπου όλοι βοηθούν σ' ένα δύσκολο έργο και μία έκτακτη ανάγκη κάποιου αδελφού. Όταν υπάρχει

---

1. ισνάφια: συντεχνίες ή παρέες ανθρώπων με κοινά ενδιαφέροντα.

ένα δύσκολο διακόνημα, επιστρατεύονται όλοι εκούσια και αγαπητικά, για να βοηθήσουν. Η φράση «κάνε αγάπη» είναι από τις πιο συνήθειες μεταξύ των μοναχών.

Ιερομονάχου Σάββα Αγιορείτου,
«Τα Ασκητικά Της Ενορίας»

Το καθιερωμένο εορταστικό τραπέζι ανήμερα των Χριστουγέννων στήνει και φέτος το Κέντρο Υποδοχής και Αλληλεγγύης του δήμου Αθηναίων. Γεύματα αγάπης προσφέρουν επίσης η Αρχιεπισκοπή, μέσω της «Αποστολής», και πολλοί Δήμοι. Το χριστουγεννιάτικο τραπέζι του Δήμου Αθηναίων θα στηθεί στις εγκαταστάσεις του Κλειστού Γυμναστηρίου Ρουφ. Παράλληλα, όπως και κάθε μέρα, σήμερα θα διατεθούν γεύματα αγάπης από την Αρχιεπισκοπή Αθηνών, μέσω των ενοριών και του οργανισμού «Αποστολή». Μερίδες φαγητού και γλυκά θα διανείμει σήμερα και την Πρωτοχρονιά η Κοινωφελής Δημοτική Επιχείρηση Πειραιά σε άστεγους και άπορους της πόλης. Ανάλογες πρωτοβουλίες ανήμερα των Χριστουγέννων λαμβάνουν πολλοί άλλοι Δήμοι της χώρας.

Εφημερίδα «Τα Νέα» 25/1/2015

Γεύματα αγάπης-Χριστούγεννα 2015

Η ζωή ως προσευχή και ευχαριστία

Αυτοί που με χαρά δέχτηκαν το κήρυγμα του Πέτρου την ημέρα της Πεντηκοστής, βαπτίστηκαν και προσέ-
θησαν στην εκκλησία. Ήταν περίπου τρεις χιλιάδες.
Όλοι αυτοί ήταν αφοσιωμένοι στη διδασκαλία των Απο-
στόλων και στη μεταξύ τους κοινωνία, στη τέλεση της
Θείας Ευχαριστίας και στις προσευχές... Κάθε μέρα
συγκεντρώνονταν με ομοψυχία στον Ναό, τελούσαν τη
Θεία Ευχαριστία σε σπίτια, τρώγοντας την τροφή τους
γεμάτοι χαρά και με απλότητα στην καρδιά. Δοξολο-
γούσαν τον Θεό και όλος ο λαός τους εκτιμούσε. Και ο
Κύριος πρόσθετε κάθε μέρα στην εκκλησία αυτούς που
σώζονταν.

Πραξ 2,42. 46-47

«Να είστε πάντοτε χαρούμενοι. Να προσεύχεστε
αδιάκοπα. Να ευχαριστείτε τον Θεό για το καθετί».

Α Θεσ 5, 16-18

Εγώ αυτό παρέλαβα από τον ίδιο τον Κύριο, κι αυτό σας παρέδωσα: Ο Κύριος Ιησούς, τη νύχτα που ήταν να παραδοθεί στους σταυρωτές του, πήρε ψωμί, και, αφού έκανε ευχαριστήρια προσευχή, το έκοψε και είπε: «Λάβετε και φάγετε. Αυτό είναι το σώμα μου, που κόβεται για χάρη σας. Αυτό να κάνετε στην ανάμνησή μου». Παρόμοια, όταν τελείωσε το δείπνο, πήρε το ποτήρι και είπε: «Αυτό το ποτήρι είναι η νέα διαθήκη που επικυρώνεται με το αίμα μου. Όποτε πίνετε απ' αυτό το ποτήρι, να το κάνετε στην ανάμνησή μου. Γιατί ωσότου να έρθει ο Κύριος, πάντοτε, οπότε τρώτε αυτό το ψωμί και πίνετε από αυτό το ποτήρι, διακηρύττετε τον θάνατο του Κυρίου».

A Κορ 11, 3-26

Χέρια προσευχής, Ντύρερ

...Κατά την ημέρα που αποκαλείται «μέρα του ήλιου», συγκεντρώνονται σ' ένα συγκεκριμένο τόπο όλοι όσοι κατοικούν στις πόλεις ή τους αγρούς. Κατά τη σύναξη αυτή διαβάζονται τα απομνημονεύματα των Αποστόλων ή τα συγγράμματα των προφητών μέχρι να συγκεντρωθούν όλοι. Έπειτα, αφού τελειώσει η ανάγνωση, αυτός που προΐσταται της σύναξης συμβουλεύει και προτρέπει να μιμηθούν όλα τα καλά που άκουσαν. Έπειτα σηκωνόμαστε όλοι και αναπέμπουμε ευχές, όπως ήδη είπαμε. Αφού σταματήσουμε τις προσευχές προσφέρεται ψωμί, κρασί και νερό. Παρομοίως, αυτός που προΐσταται αναπέμπει ευχές και ευχαριστίες με όση δύναμη έχει. Ο λαός επευφημεί λέγοντας το «Αμήν». Ακολούθως δίνεται στον καθένα από τους παριστάμενους η Θεία Μετάληψη και οι διάκονοι τη μεταφέρουν σ' αυτούς που δεν ήταν παρόντες.

Ιουστίνου του Φιλόσοφου και Μάρτυρος,
Α' Απολογία 67, 3-5

...Το σπιτικό της η Λωξάντρα το θεμέλιωσε στο Μακροχώρι – ένα προάστιο ανάμεσα στον Άι-Στέφανο και στο Επταπύργιο, πάνω στα γαλανά νερά της Προποντίδας.

Κάθε πρωί σαν άνοιγε το παράθυρό της και αντίκριζε το πέλαγος έλεγε: “Ωχ! Δόξα σοι ο Θεός!” και ρουφούσε με τα μεγάλα ρουθούνια της τη θαλασσινή αρμύρα ηδονικά, λες και ρουφούσε όλο τον πλούτο που κρύβει μέσα της εκείνη η ωραία θάλασσα: τα λαυράκια, τα μερτζάνια¹, τους στακούς, τα στρείδια...

“Ωχ! Δόξα σοι ο Θεός! Σήμερα τι να ψήσω!” Δηλαδή τι να πρωτοψήσει ήθελε να πει. Να πάρει μεγάλα μύδια να τα κάνει τσακιστά, ή να πάρει μικρότερα για να τα κάνει αχνιστά ή πλακί ή τηγανητά με σκορδαλιά ή καλύτερα να τα κάνει με το ρύζι – σαλμαδάκι...²

Η μέρα της άρχιζε με τον καφέ του Δημητρου ...
Ύστερα τον βοηθούσε να ντυθεί, τον φιλούσε, τον σταύρωνε και κατέβαινε μαζί του τη σκάλα την πλατιά, που ένωνε τα δυο της μπράτσα στο πλατύσκαλο για να σε κατεβάσει απαλά στη μεγάλη μαρμαροστρωμένη αυλή που είχε κατάντικρα την ξώπορτα.

Μαρία Ιορδανίδου, «Λωξάντρα» (απόσπασμα)

---

1. μερτζάνια: είδος ψαριού

2. σαλμαδία: ντολμαδάκια

Ισότητα, αλληλεγγύη, κοινοκτημοσύνη σήμερα

Ένα όμορφο παράδειγμα από τη φύση

Τα πουλιά, ποιος άραγε δεν θαυμάζει τα πουλιά, κοιτώντας τα να πετούν αγέρωχα, περήφανα και ελεύθερα ψηλά στον ουρανό! Αλήθεια, πόσο όμορφα κουνούν τις φτερούγες τους και χάνονται μέσα στα σύννεφα! Ποιος επίσης, δεν έτυχε να δει ομάδες πουλιών να ταξιδεύουν προς ένα μακρινό προορισμό και δεν παραξενεύτηκε με τον σχηματισμό του βέλους που δημιουργούν! Αλήθεια, τι να πετυχαίνουν με αυτό; Νεότερες έρευνες των επιστημόνων έρχονται να λύσουν τις απορίες όλων μας. Τα πουλιά, με αυτό τον σχηματισμό, πετυχαίνουν να φτάσουν στον κοινό τους προορισμό πιο γρήγορα και ξεκούραστα. Το πέταγμα αυτού που προηγείται διευκολύνει πολύ το πέταγμα αυτού που ακολουθεί. Το ρεύμα του αέρα που δημιουργούν οι φτερούγες αυτού που βρίσκεται μπροστά δίνει ώθηση στο πουλί που βρίσκεται πίσω, έτσι που να μη χρειάζεται να καταβάλει πολύ κόπο, για να πετάξει. Αν ένα πουλί ξεφύγει από τον σχηματισμό,

ξαφνικά αισθάνεται την αντίσταση του ανέμου και τη δυσκολία να πετάξει μόνο του και πολύ γρήγορα επιστρέφει στον σχηματισμό. Τα πουλιά επιδεικνύουν μια απίστευτη συνεργασία. Όταν ένα πουλί κουραστεί, πάει στο πίσω μέρος του σχηματισμού και ένα άλλο παίρνει τη θέση του. Μάλιστα, τα πουλιά που βρίσκονται στο πίσω μέρος ενθαρρύνουν με τις φωνές τους αυτά που βρίσκονται μπροστά, ώστε να αυξήσουν την ταχύτητά τους]

Θρησκευτικά, Δ΄ Δημοτικού Κύπρου,
Αγώνας για το καλό, α΄ τεύχος, 2016

Ο Κωνσταντής

Μόλις το φανάρι γινόταν πράσινο και τ' αυτοκίνητα χιμούσαν, το παιδί έτρεχε στον κάθετο δρόμο. Πλησίαζε το τζάμι του οδηγού με τηνπραμάτεια στα χέρια του, χαρτομάντιλα, σαπούνια, στυλό. Η κυρία Δέσποινα δεν μπορούσε να διακρίνει τι πουλούσε το παιδί. Η απόσταση από τη διασταύρωση των φαναριών ως το ισόγειο

διαμέρισμά της ήταν αρκετή. Μερικοί οδηγοί άνοιγαν το παράθυρο και του 'διναν το κατιτί τους κι αμέσως, έκλειναν το τζάμι βιαστικά, για να γλιτώσουν από την ενοχλητική παρουσία του αγοριού παρά για ν' αποφύγουν τη σιγανή βροχή που έπεφτε από το πρωί.

Το παιδί κοιτούσε λαίμαργα τις σακούλες των σούπερ μάρκετ στα πίσω καθίσματα, τα κουτιά με τα παιχνίδια, τα κόκκινα βελουδένια αβγά, τα σοκολατένια λαγουδάκια κι αυτό το βλέμμα προξενούσε αμηχανία και δυσσρέσκεια στους οδηγούς.

Μεγάλο Σάββατο, κρύο και βροχερό, κι η κυρία Δέσποινα ξεχνούσε τη μοναξιά της κοιτώντας την κίνηση του δρόμου. Το αγόρι ήταν καινούριο στην πιάτσα των φαναριών, ως χθες ζητιάνευαν τσιγγάνες με μωρά στην αγκαλιά. Ξανθούλικο και λιγνό, φορούσε μπλουζάκι καλοκαιρινό. Θα ήταν σίγουρα, κοντά στα δώδεκα.

Βράδιασε, άναψαν τα φώτα, το κρύο κι η βροχή δυνάμωσαν. Αραίωσε κι η κίνηση στους δρόμους. Το αγόρι μάζεψε τηνπραμάτεια του και πήρε την οδό Αγίου Δημητρίου. Όταν έφτασε στον αριθμό 12 χώθηκε στην είσοδο της πολυκατοικίας για να προφυλαχτεί από τη δυνατή βροχή.

Η κυρία Δέσποινα άνοιξε την πόρτα του ισογείου και είδε το αγόρι να κάθεται στα σκαλιά. Μετρούσε την είσπραξη της μέρας. Η καρδιά της λαχτάρησε. Το παιδί ήταν ίδιος ο Αντωνάκης, ο εγγονός της. Είχε τα ίδια ξανθά μαλλιά, τα ίδια καταγάλανα μάτια. Μόνο το πρόσωπό του ήταν αδύνατο και κακοπαθημένο. Μόνο του Αντωνάκη δεν του έλειπε τίποτα εκεί πέρα στην πλούσια Βαλτιμόρη που ζούσε με τους γονείς του. Έλα μέσα να ζεσταθείς του είπε η γυναίκα

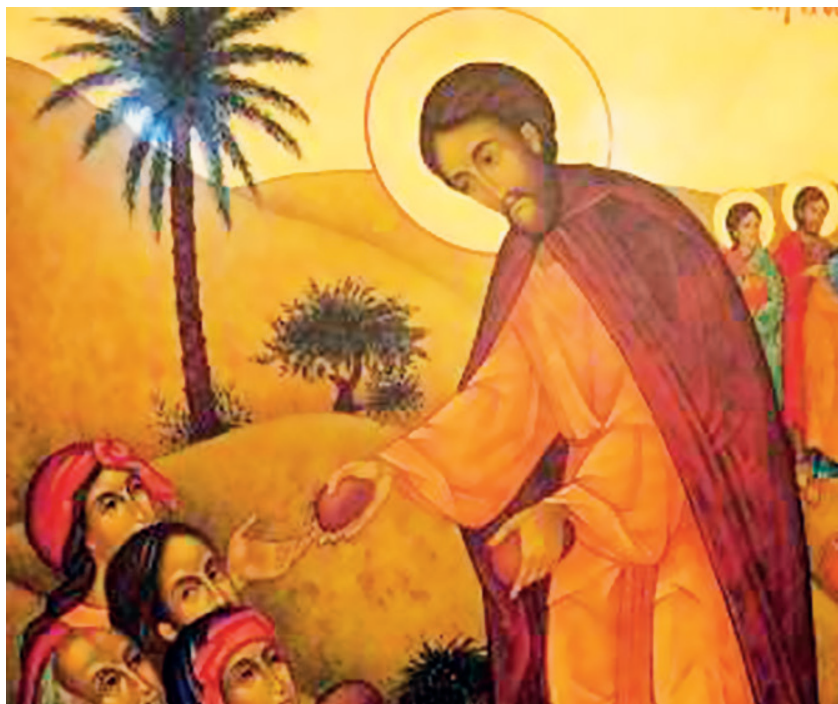
Άνοιξε η κυρία Δέσποινα την ντουλάπα και βρήκε εσώρουχα, μια αθλητική φόρμα, παπούτσια. Ο Αντωνάκης σε κάθε ταξίδι άφηνε στο σπίτι της γιαγιάς όσα ρούχα δεν

χωρούσαν στις βαλίτσες του. Ύστερα, η γυναίκα έφερε στο τραπέζι ψωμί, χαλβά, ελιές, ταραμοσαλάτα, φρούτα.

Ο Κωνσταντής, αφού πλύθηκε, ντύθηκε, κάθισε στο τραπέζι και δεν άφησε ούτε ψίχουλο. Χορτασμένος και ζεσταμένος βολεύτηκε στον καναπέ, μπροστά στην ανοιχτή τηλεόραση. Νανουρισμένος από τη μουσική έγγειρε στα μαξιλάρια και τον πήρε ο ύπνος. Σε λίγο χτύπησε η καμπάνα της εκκλησίας. Η κυρία Δέσποινα πήρε τη λαμπάδα της κι έκλεισε πίσω της την πόρτα σιγανά για να μην ξυπνήσει τον Κωνσταντή. Η βροχή είχε σταματήσει, το φεγγάρι, ασημένιο, κυνηγιόταν με τα σύννεφα στον ουρανό.

— Χριστός Ανέστη..., έψαλε ο παπάς κι η κυρία Δέσποινα για πρώτη φορά δεν κάθισε ως το τέλος της λειτουργίας. Βιαζόταν να γυρίσει σπίτι της, να τσουγκρίσει τα κόκκινα αυγά με τον Κωνσταντή, να φάνε μαζί τη μαγειρίτσα...

Λ. Ψαραύτη, Η εκδίκηση των μανιταριών,
Άγκυρα, διασκευή

«...Ας έρθουνε μαζί μας, όσοι θέλουνε να προσφέρουνε και τις πιο μικρές υπηρεσίες στο μεγάλο τούτο έργο. Η βοήθειά τους θα είναι πολύτιμη. Μια οργανωτική επιτροπή πρέπει να πάρει στα χέρια της το ζήτημα αμέσως. Μια εντατική δουλειά πρέπει ν' αρχίσει, που θα ξυπνήσει, θα φωτίσει, θα κινητοποιήσει μάζες και που πριν απ' όλα θα διοργανώσει έμπρακτη αλληλεγγύη, θα δώσει άμεση βοήθεια για το παιδί».

Απόσπασμα από το περιοδικό Νέοι Πρωτοπόροι,
Δεκέμβριος 1932 Δημήτρης Γληνός

ΤΟ ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Όλοι ξέρουμε, συζητάμε για κάτι παιδιά στους δρόμους που τους λείπει το χαμόγελο γιατί δεν έχουν λεφτά δεν έχουν παιχνίδια, δεν έχουν φαί και μερικά δεν έχουν καν γονείς. Σκεφτήτε λοιπόν κι αφήστε τα λόγια ως δώσουμε ότι μπορούμε στα φτωχά: αλβανάκια, άσπρα και μαύρα όλα παιδιά είναι και αξίζουν ένα χαμόγελο. Αυτός ο σύλλογος θα λέγετε: ΤΟ ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ. Ελάτε λοιπόν να βοηθήσουμε αν ενωθούμε όλοι θα τα καταφέρουμε.

Ανδρέας Γιαννόπουλος

Από το ημερολόγιο του Ανδρέα, 9 Νοεμβρίου 1995

Η Μητέρα Τερέζα

Η Μητέρα Τερέζα γεννήθηκε στις 26 Αυγούστου του 1910 στην πόλη Ισκίμπ (σημερινή πόλη Σκόπια) της τότε Οθωμανικής Αυτοκρατορίας από γονείς αλβανικής καταγωγής. Έμεινε ορφανή σε ηλικία μόλις 8 χρονών. Στα 18 της πήγε στο Δουβλίνο και εντάχθηκε στο ίδρυμα της Παναγίας. Σε σύντομο όμως χρονικό διάστημα αναχώρησε για την Ινδία, για να διδάξει γράμματα σε άπορα ορφανά παιδιά, όπως ήταν ο κύριος σκοπός του ιδρύματος.

Το 1931, στο Νταρτζιλινγκι ορκίστηκε ως μοναχή. Το 1948 έλαβε την ινδική υπηκοότητα και τον ίδιο χρόνο ίδρυσε μοναστικό τάγμα με την ονομασία «Ιεραπόστολοι της Φιλανθρωπίας». Κοντά της, έσπευσαν προς βοήθειά της άτομα, για να την βοηθήσουν στο δύσκολο

έργο της να ιδρύσει και να οργανώσει ιατρεία, σχολεία και ορφανοτροφεία σε ολόκληρη την Ινδία αλλά και στη Ρώμη, την Τανζανία και την Αυστρία.

Το 1952 μετέτρεψε έναν παλαιό Ινδοϊστικό ναό στην Καλκούτα σε κτίριο για την ίαση των ανθρώπων που πέθαιναν από διάφορες ασθένειες αβοήθητοι. Επίσης, το 1955 άνοιξε ένα ορφανοτροφείο στην Καλκούτα. Βοήθησε τους πεινασμένους στην Αιθιοπία, τα θύματα της πυρηνικής έκρηξης στο Τσερνομπίλ το 1986, καθώς και τα θύματα του σεισμού στην Αρμενία το 1988.

Στις 8 Δεκεμβρίου 1979 τιμήθηκε με το Νόμπελ Ειρήνης σε αναγνώριση της βοήθειας που προσέφερε στους δυστυχημένους ανθρώπους, τα παιδιά και τους πρόσφυγες, για τους οποίους εργάστηκε ανιδιοτελώς τόσο πολλά χρόνια. Διέθεσε μάλιστα το ποσό των 192.000 δολαρίων που συνόδευε το έπαθλο, για τους φτωχούς της Ινδίας. Η Μητέρα Τερέζα κοιμήθηκε εν ειρήνη στις 5 Σεπτεμβρίου 1997, σε ηλικία 87 ετών και τάφηκε στο ναό του Αγίου Θωμά της Καλκούτας.

Ερρίκος Ντυνάν

Ο Ερρίκος Ντυνάν γεννήθηκε στις 8 Μαΐου 1828 στη Γενεύη της Ελβετίας. Ήταν ο πρωτότοκος γιος του επιχειρηματία Ζαν Ζακ Ντυνάν και της Αντουανέτ Κολαντόν. Οι Ντυνάν ήταν μια πλούσια οικογένεια και πιστοί Χριστιανοί, με σημαντική επιρροή στην κοινωνία της Γενεύης και αξιοσημείωτο φιλανθρωπικό έργο. Από νωρίς εμφύσησαν στον γιο τους την αξία της κοινωνικής προσφοράς και της φιλανθρωπίας.

Στα 19 του ο Ερρίκος Ντυνάν ίδρυσε με μία παρέα φίλων του ένα σύλλογο μελέτης της Αγίας Γραφής και συγχρόνως βοηθούσαν φτωχούς και αποφυλακισμένους. Στην αρχή εργάστηκε σε μία τράπεζα και στη συνέχεια έκανε διάφορες επιχειρήσεις στην Αλγερία όπου απέκτησε πολλά χρήματα.

Στις 24 Ιουνίου του 1856, ο Ντυνάν έγινε αυτόπτης μάρτυρας της μάχης του Σολφερίνο, όπου ο γαλλικός στρατός μαχόταν στο πλευρό των Ιταλών εναντίον των Αυστριακών. Στη μάχη αυτή σκοτώθηκαν περίπου 40.000 στρατιώτες και των δύο πλευρών. Ο Ντυνάν, βλέποντας ότι μετά τη μάχη χιλιάδες τραυματίες έμειναν

αβοήθητοι, σκέφτηκε και οργάνωσε υπηρεσίες πρώτων βοηθειών, τόσο για τους Γάλλους και Ιταλούς όσο και για τους Αυστριακούς τραυματίες. Έγραψε μάλιστα ένα βιβλίο με τίτλο «Ανάμνηση από το Σολφερίνο», στο οποίο πρότεινε να δημιουργηθούν σε όλες τις χώρες εθελοντικές οργανώσεις περίθαλψης, με σκοπό την πρόληψη και ανακούφιση του πόνου στον πόλεμο και την ειρήνη, χωρίς φυλετικές ή θρησκευτικές διακρίσεις. Ήταν επίσης ο πρωτεργάτης για την υπογραφή μιας διεθνούς συμφωνίας, από πολλά κράτη, στη Γενεύη το 1864, η οποία υποχρέωνε τον σεβασμό των τραυματιών πολέμου. Τη χρονιά αυτή ίδρυσε και τον Ερυθρό Σταυρό. Αφού χρεοκόπησε, επειδή είχε παραμελήσει τις επαγγελματικές του υποθέσεις, ο Ντυνάν έφυγε το 1867 από τη Γενεύη και έζησε το μεγαλύτερο μέρος της υπόλοιπης ζωής του στη φτώχεια και την αφάνεια. Το 1901 τιμήθηκε με το πρώτο Νόμπελ Ειρήνης, για τη συνεισφορά του στην ίδρυση του Ερυθρού Σταυρού. Ο Ερρίκος Ντυνάν πέθανε στο Χάιντεν της Ελβετίας στις 30 Οκτωβρίου 1910, σε ηλικία 82 ετών.

Ο αγώνας του άρχιζε...

Τις πρώτες τρεις βδομάδες δυσκολεύτηκε αφάνταστα χωρίς φάρμακα και διερμηνέα, ανάμεσα σ' ένα πλήθος από αρρώστους, που ταξίδευαν εκατοντάδες χιλιόμετρα με τις πιρόγες τους για να ζητήσουνε το έλεός του. Στις 26 Απριλίου το βράδυ, το σφύριγμα του ποταμόπλοιου, που έφερνε τα εβδομήντα κιβώτια με το πολύτιμο υλικό, αντήχησε σαν ένα κάλεσμα εγκαρδίωσης και ελπίδας.

Ο αγώνας του άρχιζε...

Οι ιεραπόστολοι είχαν υποσχεθεί να του κάνουν για νοσοκομείο μια παράγκα από λαμαρίνα. Όμως με τις χρυσές δουλειές, που είχαν οι ξυλέμποροι εκείνη την εποχή, πλήρωναν τόσο καλά τους ιθαγενείς, ώστε κανένας τους δεν πήγαινε στην ιεραποστολή να δουλέψει

για πενταροδεκάρες. Ο ιεραπόστολος Καστλ, ξέροντας από μαραγκοδουλείες, του έκανε σ' ένα τοίχο της παραγκούλας μερικά ράφια. Το φαρμακείο είχε κιόλας στηθεί. Ήταν ωστόσο άλυτο πρόβλημα η εξέταση των αρρώστων, αφού για να προφυλαχτεί ένας λευκός από τις μολυσματικές ασθένειες δεν έπρεπε να δέχεται σπίτι του αρρώστους. Ο Αλβέρτος Σβάιτσερ αναγκάστηκε τότε να εξετάζει στο ύπαιθρο, έτοιμος, ενώ καθάριζε πληγές κάτω από τον ήλιο, να μεταφέρει άρον-άρον τις εγκαταστάσεις του στη βεράντα, με το πρώτο ράπισμα της καταιγίδας που σηκωνόταν μόλις σκοτεινίαζε. Η αγωνία του άρχιζε να ελαττώνει τόσο πολύ την αποδοτικότητα του, ώστε αναγκάστηκε ύστερα από λίγες μέρες να προβιάσει σε νοσοκομείο το οίκημα, που ο προκάτοχος του στην παραγκούλα είχε για κοτέτσι. Αισθάνθηκε πως είχε αποκτήσει μια πολυτελή εγκατάσταση, όταν μπόρεσε να βάλει στους τοίχους μερικά ράφια, να στήσει ένα ράντζο και ν' ασβεστώσει το βρωμερό πάτωμα. Μ' όλη ωστόσο την πνιγηρή ατμόσφαιρα σε κείνο το παλιό κοτέτσι, όπου απ' την κακή κατάσταση της στέγης του αναγκαζόταν να φορά κάσκα, ότι μπορούσε να επιδένει πληγές, ενώ έξω μάνιαζε η καταιγίδα, τον έκανε να νιώθει ευτυχισμένος. Δεν άργησε ν' ανακαλύψει το διερμηνέα, και σε λίγο, πολύτιμο βοηθό του, στο πρόσωπο του πανέξυπνου Ιωσήφ, ενός άρρωστου ιθαγενή απ' τη φυλή Γκαλόα, παλιού μάγερα, που μιλούσε τα γαλλικά τέλεια

Ας είναι ευλογημένος ο Θεός: το χειρουργείο είχε εγκατασταθεί και επανδρωθεί. Ιδού το ωράριο εργασίας: κάθε πρωί, στις 8.30', όσο η κυρία Σβάιτσερ απολύμεινε τα χειρουργικά της σύνεργα και ο γιατρός έκανε τις τελευταίες του προετοιμασίες, ο Ιωσήφ διάβαζε στους συγκεντρωμένους ιθαγενείς (στη διάλεκτο Γκαλόα και

Παχουέν), ενώ εκείνοι, πυκνώνοντας ολοένα τις ουρές μπρος απ' την παράγκα, κουνούσαν τα κεφάλια τους, για να δείξουν πως καταλάβαιναν.

(απόσπασμα από τη βιογραφία του Σβάιτσερ, που έγραψε ο Τάσος Αθανασιάδης (1963)

[Ο Αλβέρτος Σβάιτσερ γεννήθηκε το 1875 στην Αλσατία της Γαλλίας. Πολύ νωρίς έγινε πάστορας και καθηγητής της θεολογίας στο Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου. Τα βιβλία που έγραψε, έδιναν μεγάλες επιστημονικές υποσχέσεις, ενώ ταυτόχρονα είχε αποκτήσει παγκόσμια φήμη ως ο καλύτερος ερμηνευτής του Μπαχ στο εκκλησιαστικό όργανο.

Στα τριάντα του χρόνια ανακαλύπτει πως όλα του είχαν έρθει πολύ βολικά στη ζωή και πως το χρέος του αληθινού ανθρώπου είναι να βοηθάει τους συνανθρώπους του. Αρχίζει τότε να σπουδάζει Ιατρική παράλληλα με τις άλλες του ασχολίες και το 1913 φεύγει για την Αφρική, για να αφοσιωθεί στους μαύρους ιθαγενείς. Στο Λαμπαρενέ του Γκαμπόν, κοντά στον Ισημερινό, μένει ως το τέλος της μακριάς ζωής του (1965), δουλεύοντας στο νοσοκομείο που ίδρυσε ο ίδιος. Το 1953 ο Σβάιτσερ τιμήθηκε με το βραβείο Νόμπελ της Ειρήνης και το όνομά του έχει γίνει σύμβολο της ανθρωπιάς. Το κείμενό μας αναφέρεται στις πρώτες δυσκολίες του Σβάιτσερ, μετά την άφιξη στο Λαμπαρενέ.]

«Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας»,
Α΄ Γυμνασίου, 1981

Ο Άγιος Αρχιεπίσκοπος Λουκάς ο Ιατρός

Ο Άγιος Αρχιεπίσκοπος Λουκάς ο Ιατρός, κατά κόσμον Βαλεντίν του Φέλιξ Βόϊνο-Γιασενέτσκι, γεννήθηκε το 1877 στο Κέρτς της χερσονήσου Κριμαίας. Σπούδασε ιατρική και το 1920 εξελέγη καθηγητής της ανατομίας και χειρουργικής στο Πανεπιστήμιο της Τασκένδης. Ο Άγιος Λουκάς ήταν πάντοτε πιστός Χριστιανός. Στο χειρουργείο είχε πάντα την εικόνα της Παναγίας μπροστά στην οποία προσευχόταν για λίγα λεπτά πριν από κάθε επέμβαση. Το 1921 ο Βαλεντίν Βόϊνο-Γιασενέτσκι χειροτονήθηκε ιερέας και αργότερα (1923) επίσκοπος Τασκένδης. Από τότε συνδύαζε ποιμαντικά και ιατρικά καθήκοντα. Από το 1922 και μέχρι την τελευταία του πνοή γνώρισε πολλές φορές συλλήψεις, βασανιστήρια, εξορίες και κακουχίες λόγω των γενικών διωγμών των ορθόδοξων χριστιανών από το πολιτικό καθεστώς της χώρας του. Φυλακίστηκε και εξορίστηκε συνολικά έντεκα χρόνια. Σε όλο αυτό το διάστημα εξασκούσε την ιατρική βοηθώντας όσους είχαν ανάγκη. Στη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου

Πολέμου διεύθυνε το στρατιωτικό νοσοκομείο του Κρασνογιάρσκ, ενώ ήταν και επίσκοπος της πόλης αυτής. Από το 1946 μέχρι το 1961 που πέθανε, ενώ ήταν μητροπολίτης της Συμφερούπολης, δεχόταν καθημερινά πιέσεις και απειλές για να εγκαταλείψει το έργο του.

Καθώς όμως εκείνος ενδιαφερόταν για τον ανθρωπινό πόνο, έβγαλε ανακοίνωση ότι «δέχεται καθημερινά εκτός Κυριακών και εορτών, κάθε άνθρωπο που θέλει τη βοήθειά του». Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να καταφθάνουν στο διαμέρισμά του καθημερινά αμέτρητοι άνθρωποι απ' όλη την Κριμαία.

Ο αρχιεπίσκοπος Λουκάς, σύμφωνα με μαρτυρίες των πιστών, εμφάνισε πολλά πνευματικά χαρίσματα όσο ακόμα ζούσε. Υπάρχουν καταγεγραμμένες μαρτυρίες ασθενών ότι έκανε ορθή διάγνωση της ασθένειάς τους μόλις τους έβλεπε, ενώ άλλοι γιατροί που τους είχαν εξετάσει τους έβρισκαν υγιείς. Πολλοί έχουν επίσης δηλώσει ότι διαπίστωσαν ότι είχε διορατικό χάρισμα και άλλοι ότι τους θεράπευσε με την προσευχή του, ιδίως κατά τα τελευταία χρόνια της ζωής του, όταν δεν έβλεπε πλέον για να χειρουργεί. Κοιμήθηκε στις 11 Ιουνίου του 1961. Στις 24-25 Μαΐου 1996 ανακηρύχτηκε Άγιος από το Πατριαρχείο της Ρωσίας. Η μνήμη του τιμάται στις 29 Μαΐου και στις 11 Ιουνίου.

Δραστηριότητες

1. Παρατηρούμε την παρακάτω τοιχογραφία που βρέθηκε στην κατακόμβη του Αγίου Μαρσελλίνου.

- ▶ Ποια στιγμή από τη ζωή των πρώτων χριστιανών πιστεύουμε ότι εικονίζει; Το συζητάμε στην ομάδα μας.
- ▶ Αν το συγκεκριμένο έργο τέχνης είναι το μέσον μιας ιστορίας, τι θα μπορούσε να έχει συμβεί προηγουμένως; Τι θα ήταν επόμενο να συμβεί;

2. Διαβάζουμε το χωρίο από τις Πράξεις των Αποστόλων που αναφέρεται στον Βαρνάβα. Αφού το εξηγήσουμε, δραματοποιούμε τη σκηνή τη συνάντησής του με τους μαθητές του Χριστού.

3. Συζητάμε και γράφουμε τις σκέψεις μας σε κάθε ομάδα για το πώς φαντάζομαι τη γειτονιά μου αν εφαρμόζαμε κοινοκτημοσύνη.

4. Στην ομάδα μας συζητούμε και συγκρίνουμε το έργο των δύο γιατρών, Αλβέρτου Σβάιτσερ και του Αγίου Λουκά του Ιατρού. Τις δυσκολίες που συνάντησαν, την επιμονή και υπομονή στο έργο τους, από πού

έπαιρναν δύναμη για να συνεχίσουν; Μετά φανταζόμαστε μια τυχαία συνάντηση των δύο προσώπων και δραματοποιούμε τον διάλογο που έκαναν.

5. Δημιουργούμε μια κοινότητα αγάπης στο σχολείο μας.

6. Συγκεντρώνουμε άρθρα από περιοδικά, εφημερίδες και από το διαδίκτυο που να αναφέρονται σε θέματα αλληλεγγύης μεταξύ των ανθρώπων ανεξάρτητα από τη θρησκευτική, εθνική και πολιτιστική τους προέλευση.

**Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ
ΠΟΡΕΥΕΤΑΙ
ΣΕ ΟΛΟ ΤΟΝ
ΚΟΣΜΟ**

Αποστολές για την «καλή είδηση»

Περιεχόμενα

- 1 «Χριστός Ανέστη!» Μια «καλή είδηση» για όλο τον κόσμο
2. «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τα έθνη»
  - Οι απόστολοι στους δρόμους του κόσμου
  - Τα ταξίδια του Παύλου. Ταξίδια γεμάτα δυσκολίες, κινδύνους και περιπέτειες.
3. «Με την ψυχή στα πόδια»: Η καλή είδηση πάντα καινούργια
  - Ο εκχριστιανισμός των Σλάβων. Κύριλλος και Μεθόδιος.
  - Ο άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός
  - Η Ουγκάντα και η Κένυα δυο χαρακτηριστικά παραδείγματα ιεραποστολικής δράσης στην Αφρική.
  - Ιερομόναχος Κοσμάς Γρηγοριάτης
  - Γερόντισσα Γαβριηλία
  - Αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος

Σε αυτή την ενότητα

- ◆ Θα προσπαθήσουμε να αντιληφθούμε τη σημασία της Ανάστασης του Χριστού για την ιεραποστολή.
- ◆ Θα εντοπίσουμε τους κινδύνους που συνδέονται με μια ιεραποστολή.

- ◆ Θα διακρίνουμε και θα αξιολογήσουμε το θάρρος, την επιμονή και την αφοσίωση στο έργο ορισμένων προσώπων.
- ◆ Θα δούμε ότι η αποστολή της μαρτυρίας του Χριστού συνεχίζεται μέχρι και σήμερα.
- ◆ Θα προσπαθήσουμε να συνειδητοποιήσουμε τη σημασία της δέσμευσης σε μία αποστολή.

1. «Χριστός Ανέστη!» Μια «καλή είδηση» για όλο τον κόσμο

«Ηγέρθη, ουκ ἔστιν ὧδε»: Ο ἄγγελος στις Μυροφόρες

Όταν πέρασε το Σάββατο, η Μαρία η Μαγδαληνή και η Μαρία, η μητέρα του Ιακώβου, και η Σαλώμη, αγόρασαν αρώματα για να πάνε να αλείψουν το σώμα του Ιησού. Ήρθαν στο μνήμα πολύ πρωί την επομένη του

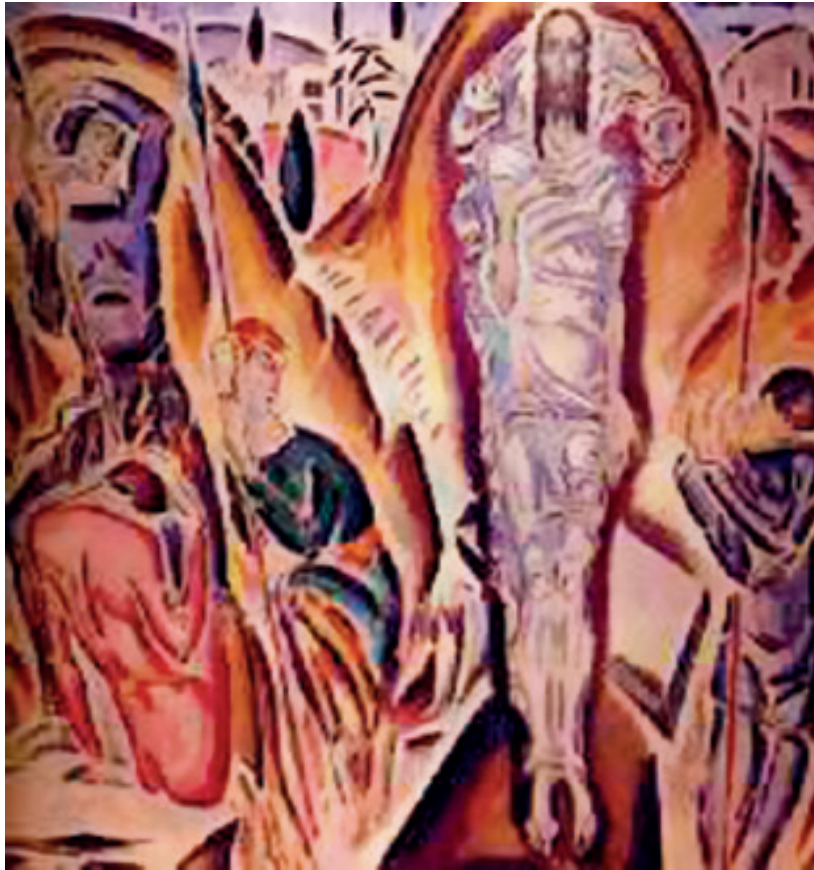
Σαββάτου, μόλις ανέτειλε ο ήλιος. Και έλεγαν μεταξύ τους: «Ποιος θα μας κυλήσει την πέτρα από την είσοδο του μνήματος;», γιατί ήταν πάρα πολύ μεγάλη. Μόλις όμως κοίταξαν προς εκεί, παρατήρησαν ότι η πέτρα είχε κυλήσει από τον τόπο της.

Μόλις μπήκαν στο μνήμα είδαν ένα νεαρό με λευκή στολή να κάθεται στα δεξιά και τρόμαξαν. Αυτός όμως τους είπε: «Μην τρομάζετε. Ψάχνετε για τον Ιησού από τη Ναζαρέτ, τον σταυρωμένο; Αναστήθηκε. Δεν είναι εδώ. Να και το μέρος, όπου τον είχαν βάλει. Πηγαίνετε τώρα και πείτε στους μαθητές του και στον Πέτρο: «Πηγαίνει πριν από σας στη Γαλιλαία και σας περιμένει. Εκεί θα τον δείτε, όπως σας το είχε ήδη πει». Οι γυναίκες βγήκαν και έφυγαν από το μνήμα γεμάτες τρόμο και δέος. Δεν είπαν όμως τίποτα σε κανέναν, γιατί φοβούνταν.

Μκ 16, 1-8

«Η αλήθεια όμως είναι πως ο Χριστός έχει αναστηθεί»

«Η Ανάστασις» του Κωνσταντίνου Παρθένη

Η αλήθεια όμως είναι πως ο Χριστός έχει αναστηθεί, κάνοντας την αρχή για την ανάσταση όλων των νεκρών. Γιατί, όπως ο θάνατος ήρθε στον κόσμο από έναν άνθρωπο, έτσι από έναν άνθρωπο ήρθε και η ανάσταση των νεκρών. Όπως πεθαίνουν όλοι εξαιτίας της συγγένειας με τον Αδάμ, έτσι, χάρη στη συγγένεια με τον Χριστό, όλοι θα ξαναπάρουν ζωή.

Α΄ Κορ 15, 20-21

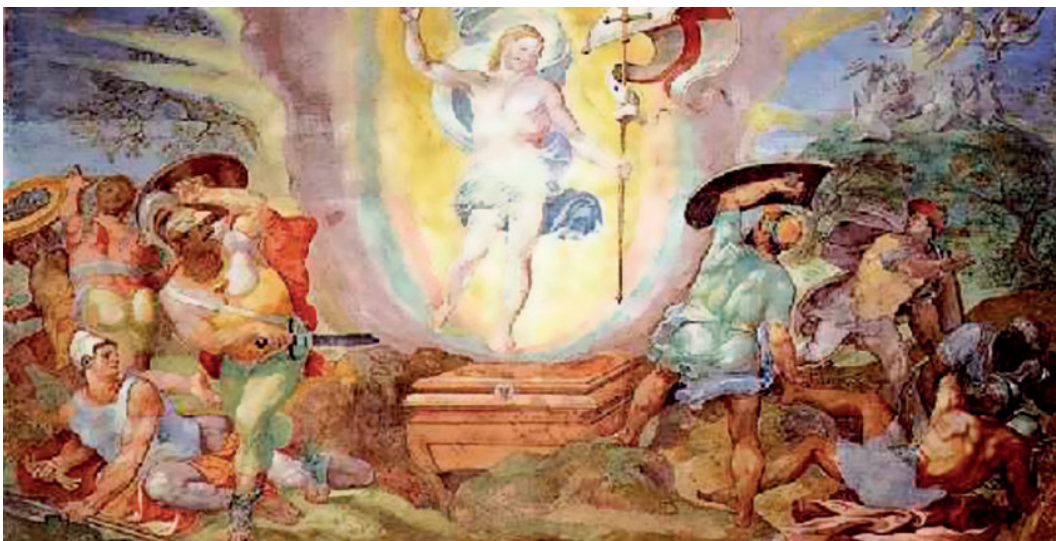
Δραστηριότητες

1. Γινόμαστε δημοσιογράφοι και παίρνουμε δύο συνεντεύξεις. Μία από τις μυροφόρες όταν έμαθαν για την ανάσταση του Χριστού και μία δεύτερη από τους Μαθητές λίγο μετά την πληροφόρησή τους από τις μυροφόρες για το χαρμόσυνο γεγονός της Ανάστασης.

2. Παρατηρούμε την εικόνα του Κωνσταντίνου Παρθένου «Η Ανάστασις»:

α. Ποια πρόσωπα εικονίζονται; Ποια είναι η κυρίαρχη μορφή; Ποια είναι τα βασικά χρώματα που επικρατούν; Γιατί πιστεύετε ο ζωγράφος χρησιμοποίησε αυτά τα χρώματα;

β. Μπαίνουμε και εμείς μέσα στην εικόνα στη θέση των εικονιζόμενων προσώπων. Εκφράζουμε τα συναισθήματα που νιώθουμε.

Η Ανάσταση του Χριστού, Καπέλα Σιξτίνα, Ρώμη-Βατικανό

2. «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τα έθνη»

Μετά το μήνυμα του αγγέλου που μετέφεραν οι Μυροφόρες στους έντεκα μαθητές εκείνοι ξεκίνησαν για τη Γαλιλαία και συγκεκριμένα στο βουνό, όπου ο Ιησούς τους είχε παραγγείλει να πάνε. Όταν τον είδαν, τον προσκύνησαν. Μερικοί, όμως, είχαν αμφιβολίες. Ο Ιησούς τους πλησίασε και τους είπε: «Ο Θεός μου έδωσε όλη την εξουσία στον ουρανό και στη γη. Πηγαίните, λοιπόν, και κάνετε μαθητές μου όλα τα έθνη, βαπτίζοντάς τους στο όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος και διδάξτε τους να τηρούν όλες τις εντολές που σας έδωσα. Και εγώ θα είμαι μαζί σας πάντα, ως τη συντέλεια του κόσμου» Αμήν.

Μτ 28, 6-20

Οι Απόστολοι στους δρόμους του κόσμου

Όλοι οι Απόστολοι κήρυξαν τον Χριστιανισμό. Εκτός από τον Παύλο και τις μεγάλες περιοδείες του, ο Ιωάννης μαζί με τον Πέτρο κήρυξαν στη Σαμάρεια. Ο Ιωάννης δίδαξε στη Μικρά Ασία με κέντρο την Έφεσο. Ο αδελφός του Πέτρου, Ανδρέας, περιόδευσε και δίδαξε στη Συρία, στην Καππαδοκία, στη Βιθυνία, στη Σκυθία και αλλού. Επίσης, πήγε στη Θράκη, στη Μακεδονία, στην Ήπειρο και κατέληξε στην Πάτρα, όπου και θανατώθηκε. Ο Φίλιππος κήρυξε στη Φρυγία της Μ. Ασίας, όπου και μαρτύρησε. Ο Ναθαναήλ, σύμφωνα με την παράδοση, κήρυξε στην Ινδία και στην Αρμενία. Ο Θωμάς στην Ινδία. Ο Ματθαίος στους Πάρθους και στους Αιθίοπες. Ο Ιάκωβος στην Αίγυπτο. Ο Θαδδαίος στη Συρία, στην Αρμενία, στην Αραβία και στην Περσία. Ο Σίμων ο Κανανίτης στη Μαυριτανία και σε άλλες χώρες της Αφρικής. Ο Ματθίας, που εκλέχτηκε στη θέση του Ιούδα, κήρυξε στην Αίγυπτο και στην Αιθιοπία.

«Διέσχισαν τη χώρα κηρύττοντας το Ευαγγέλιο»

Εκείνοι που είχαν διασκορπιστεί διέσχισαν τη χώρα κηρύττοντας το Ευαγγέλιο. Έτσι κι ο Φίλιππος κατέβηκε σε μια πόλη της Σαμάρειας και τους κήρυττε ότι ο Ιησούς είναι ο Μεσσίας. Ο κόσμος όλος με μια καρδιά πρόσεχε αυτά που έλεγε ο Φίλιππος, ακούγοντάς τον και βλέποντας τα θαύματα που έκανε.

Πραξ 8, 4-6

Τα ταξίδια του Παύλου. Ταξίδια γεμάτα δυσκολίες, κινδύνους και περιπέτειες

1. Κύπρος, 2. Μικρά Ασία, 3. Φιλίπποι, 4. Θεσσαλονίκη, 5. Βέροια, 6. Αθήνα, 7. Κόρινθος,

ΠΡΩΤΗ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑΙ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

 ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑ
 ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑ

Μετά τη βάπτισή του ο Παύλος έκανε σκοπό της ζωής του τη διάδοση του Ευαγγελίου. Ταξίδεψε στην Κύπρο και σε πόλεις της Μικράς Ασίας, όπου εξήγησε στους ανθρώπους τη διδασκαλία του Χριστού. Τον συντρόφευαν οι συνεργάτες του, Βαρνάβας και Μάρκος.

Από τη Μ. Ασία ο Παύλος με τους συντρόφους του, Λουκά, Σίλα και Τιμόθεο, πέρασαν στην Ελλάδα. Έφτασαν στις ακτές της Μακεδονίας, στους Φιλίππους, κοντά στη σημερινή Καβάλα. Έξω από τα τείχη της πόλης, κοντά σε ένα ποτάμι κήρυξαν τον λόγο του Χριστού σε μια ομάδα

γυναικών. Μια απ' αυτές, Λυδία την έλεγαν, βαφτίστηκε χριστιανή με όλη της την οικογένεια. Εκεί, δημιουργήθηκε η πρώτη χριστιανική Εκκλησία στην Ευρώπη.

Από τους Φιλίππους ο Παύλος πήγε στη Θεσσαλονίκη κι από εκεί στη Βέροια. Με τους συντρόφους του ζει πολλές περιπέτειες και κινδύνους, αλλά αρκετοί πίστεψαν και βαφτίστηκαν στις δύο πόλεις. Επόμενος σταθμός του ήταν η Αθήνα. Εκεί μίλησε κάτω από την Ακρόπολη, στον Άρειο Πάγο. Λίγοι πίστεψαν στο κήρυγμά του. Ανάμεσά τους ο αρεοπαγίτης δικαστής Διονύσιος, που αργότερα έγινε επίσκοπος και ανακηρύχθηκε πολιούχος Άγιος της Αθήνας.

Η πλούσια Κόρινθος ήταν ο επόμενος σταθμός του Παύλου στην Ελλάδα. Εκεί πολλοί πίστεψαν στον Χριστό.

Χρόνια ολόκληρα ο Παύλος περιόδευε στη Μικρά Ασία και την Ελλάδα, κηρύττοντας με ενθουσιασμό το Ευαγγέλιο. Οι δυσκολίες ήταν μεγάλες. Πολλές φορές κινδύνευσε η ίδια του η ζωή. Μια φορά, μάλιστα, στα Ιεροσόλυμα, οι ψεύτικες κατηγορίες φανατικών εχθρών του τον οδήγησαν στη φυλακή. Από τα Ιεροσόλυμα τον μετέφεραν στις φυλακές της Καισάρειας. Ο Παύλος τότε διαμαρτυρήθηκε και ζήτησε να δικαστεί στη Ρώμη από τον Καίσαρα, επειδή είχε αυτό το δικαίωμα ως Ρωμαίος πολίτης.

Ταξιδεύοντας για την Ιταλία, μια μεγάλη τρικυμία παρέσυρε τον Παύλο και τους συντρόφους του στη νότια Κρήτη. Μετά από περιπέτειες έφτασαν στη Ρώμη, όπου ο Παύλος φυλακίστηκε από τους Ρωμαίους. Εκεί παρέμεινε δύο χρόνια. Μέσα στις φυλακές έγραψε πολλές επιστολές, για να συμβουλευσει και να στηρίξει την πίστη των αδύναμων χριστιανών. Στο τέλος αθωώθηκε και αποφυλακίστηκε.

Από τη Ρώμη ξεκίνησε η τελευταία περιοδεία του Παύλου, με επισκέψεις προς τις Εκκλησίες που ίδρυσε στην Ελλάδα και σε κάποιες πόλεις της Μικράς Ασίας.

Ήταν πια εποχή μεγάλων διωγμών, τους οποίους επέβαλε ο ρωμαίος αυτοκράτορας Νέρων. Οι χριστιανοί συλλαμβάνονταν και θανατώνονταν με μαρτυρικό τρόπο. Ο Παύλος, σύμφωνα με την παράδοση, γύρω στο 67 μ.Χ. καταδικάστηκε σε θάνατο και αποκεφαλίστηκε.

Πραξ 13,14,15,16,17, 18, 21, 22, 26

1. Μικρά Ασία 2. Ελλάδα 3. Ιερουσαλήμ
4. Καισάρεια 5. Κρήτη 6. Ρώμη

ΤΡΙΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΚΑΙ ΤΑΞΙΔΙΟΝ ΕΙΣ ΡΩΜΗΝ

— ΤΡΙΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ
— ΤΑΞΙΔΙΟΝ ΕΙΣ ΡΩΜΗΝ

Επιστολές στους αδελφούς

Με γράμματα επικοινωνούσε ο Απόστολος Παύλος με τους χριστιανούς των Εκκλησιών που είχε ιδρύσει. Ακόμα κι αν βρισκόταν μακριά τους, είχε την έγνοια τους. Μόλις είχαν ξεκινήσει την καινούρια τους ζωή και χρειάζονταν στήριγμα. Γράμματα του έστελναν κι εκείνοι. Είχαν απορίες, ήθελαν τη συμβουλή του, περίμεναν να τους στηρίξει.

Ο Παύλος έγραψε πολλές επιστολές. Σώθηκαν μόνο δεκατέσσερις. Όλες είναι γραμμένες στα ελληνικά. Άλλες τις έγραψε με το ίδιο του το χέρι κι άλλες τις υπαγόρευε. Μετά τις έδινε σε ένα έμπιστο πρόσωπο, για να φτάσουν με ασφάλεια στα χέρια των αδελφών.

Στην αρχή σε κάθε επιστολή ο Παύλος γράφει το όνομά του. Αμέσως μετά, σε ποιους την απευθύνει. Έπειτα υπάρχει ευχαριστία προς τον Θεό και παρακάτω διδάσκει, απαντάει στις απορίες, διορθώνει τους χριστιανούς. Στο τέλος, στέλνει χαιρετίσματα και ασπασμούς στους αδελφούς.

Και άλλοι Απόστολοι έγραψαν επιστολές, όπως ο Πέτρος, ο Ιωάννης, ο Ιάκωβος και ο Ιούδας.

Αποσπάσματα από τις επιστολές διαβάζονται στη Θεία Λειτουργία και σε άλλες ακολουθίες, πριν από το Ευαγγέλιο.

Το κήρυγμα του Αποστόλου Παύλου στον Άρειο Πάγο

Στάθηκε, λοιπόν, ο Παύλος στη μέση του Αρείου Πάγου και είπε: «Αθηναίοι! Σας βλέπω ευλαβέστατους από κάθε άποψη. Πράγματι, ενώ περιδιάβαζα την πόλη σας και έβλεπα τους ιερούς σας τόπους, βρήκα ανάμεσα σ' αυτούς κι έναν βωμό, με την επιγραφή «στον Άγνωστο Θεό». Αυτόν, λοιπόν, που τον λατρεύετε χωρίς να τον γνωρίζετε, αυτόν εγώ τώρα σας τον κάνω γνωστό. Είναι ο Θεός που δημιούργησε τον κόσμο και όλα όσα υπάρχουν σ' αυτόν. Ως Κύριος του ουρανού και της γης, δεν κατοικεί σε χειροποίητους ναούς, ούτε υπηρετείται από χέρια ανθρώπινα σαν να είχε ανάγκη από κάτι, αφού αυτός δίνει σε όλα ζωή και πνοή και τα πάντα.

Από έναν άνθρωπο έκανε όλα τα έθνη των ανθρώπων για να κατοικούν πάνω σ' όλη τη γη, και όρισε πόσο χρόνο θα υπάρχουν και σε ποια σύνορα θα κατοικούν. Θέλησε να ζητούν τον Κύριο και να προσπαθούν

να τον βρουν ψηλαφώντας στο σκοτάδι, αν και δεν είναι μακριά από τον καθένα μας. Γιατί μέσα σ' αυτόν ζούμε και κινούμαστε και υπάρχουμε, όπως λένε και μερικοί απ' τους δικούς σας ποιητές: «Δική του γενιά είμαστε».

Αφού, λοιπόν, είμαστε γενιά του Θεού, δεν θα πρέπει να νομίζουμε ότι η θεότητα είναι κάτι όμοιο με χρυσάφι ή ασήμι ή πέτρα, δηλαδή με γλυπτό έργο τέχνης ή φαντασίας του ανθρώπου. Ο Θεός παράβλεψε τα χρόνια της άγνοιας. Τώρα όμως απαιτεί απ' όλους τους ανθρώπους σε κάθε τόπο να μετανοούν, γιατί καθόρισε μια μέρα που θα κρίνει την οικουμένη με δικαιοσύνη, μέσω ενός ανδρός που τον όρισε γι' αυτό. Κι έδωσε βέβαιη απόδειξη σε όλους, ότι αυτός θα είναι ο κριτής, ανασταίνοντάς τον από τους νεκρούς.

Πραξ 17,22-31

Οι Δώδεκα Απόστολοι. Μουσείο Τέχνης, Μόσχα

Δραστηριότητες

1. Με τη βοήθεια του λογισμικού Google Earth παρατηρούμε τα ταξίδια που έκανε ο Απόστολος Παύλος, υπολογίζουμε τις αποστάσεις και τη διάρκεια και περιγράφουμε τις δυσκολίες που συνάντησε.
2. Παρατηρούμε τον πίνακα του Ρέμπραντ «Ο Παύλος στη φυλακή». Μπαίνουμε στη θέση του Αποστόλου Παύλου και αναλογιζόμαστε: τι μπορεί να γνωρίζει, τι νιώθει, τι σκέφτεται, τι είναι αυτό που πιθανόν τον απασχολεί; Συζητάμε τις σκέψεις μας στην ομάδα της τάξης μας. Στη συνέχεια ένα μέλος από κάθε ομάδα κάθεται σε μια καρέκλα μπροστά σε όλη την τάξη και εκφράζει δυνατά τις σκέψεις του, αν ο ίδιος ήταν στη θέση του Αποστόλου Παύλου στον πίνακα του Ρέμπραντ.
3. Υποθέτουμε ότι ο Απόστολος Παύλος επισκέπτεται την περιοχή μας σήμερα και αποφασίζουμε να του πάρουμε μία συνέντευξη, τι θα τον ρωτούσαμε;

3. «Με την ψυχή στα πόδια»: Η καλή είδηση πάντα καινούρια

«Με την ψυχή στα πόδια»: Η καλή είδηση πάντα καινούρια

Από την προσπάθεια των πρώτων Αποστόλων να διαδώσουν το Ευαγγέλιο στα έθνη έχουν περάσει περίπου 2.000 χρόνια. Πολλά έχουν αλλάξει. Οι σημερινοί ιεραπόστολοι σπάνια χρειάζεται να «οδοιπορούν», αφού υπάρχει μεγάλη ευκολία στις μετακινήσεις τους, δεν πεινούν, δε διψούν, δε μένουν γυμνοί και δεν κρυώνουν, αφού έχουν βελτιωθεί οι γενικότερες συνθήκες ζωής. Επίσης, υπάρχουν κάθε είδους μέσα στην διάθεσή τους: εφημερίδες, περιοδικά και βιβλία, το ραδιόφωνο και η τηλεόραση, τηλέφωνα και φαξ, αλλά και το διαδίκτυο. Παρ' όλα αυτά, και σήμερα η ιεραποστολική διακονία πολύ συχνά συναντά μεγάλες δυσκολίες και απαιτεί θυσίες.

Οι σύγχρονοι ιεραπόστολοι κηρύττουν ότι ο Χριστός αγαπάει το ίδιο όλους τους ανθρώπους σε όποια φυλή κι αν ανήκουν, όποιο χρώμα κι αν έχουν. Αλλά δεν περιορίζονται μόνο στο κήρυγμα. Βοηθούν τους ανθρώπους και στα προβλήματά τους. Οργανώνουν συσσίτια για όλους, σχολεία όπου μαθαίνουν τα παιδιά γράμματα, ιατρεία όπου τους ενημερώνουν για θέματα υγείας κ.ά.

Ο εκχριστιανισμός των Σλάβων. Κύριλλος και Μεθόδιος

Το 862 μ.Χ., Ρατισλάβος, ο Σλάβος ηγεμόνας της Μοραβίας, περιοχή της ανατολικής Τσεχίας, ζήτησε από τους Βυζαντινούς να στείλουν Ιεραποστόλους για να διδάξουν στον λαό του τον χριστιανισμό. Ο αυτοκράτορας του Βυζαντίου, Μιχαήλ ο Γ΄ σε συμφωνία με τον πατριάρχη Φώτιο ανέθεσε τη σημαντική αυτή αποστολή σε δυο στελέχη της Εκκλησίας από τη Θεσσαλονίκη, τους αδελφούς τον Κύριλλο και τον Μεθόδιο, οι οποίοι μιλούσαν τη σλαβική γλώσσα.

Οι δυο Ιεραπόστολοι μαζί με επιλεγμένους συνεργάτες τους πήγαν στη Μοραβία όπου εκεί κήρυξαν τον χριστιανικό λόγο, εκπαίδευσαν μαθητές και ιερείς, ίδρυσαν ναούς και οργάνωσαν τη λειτουργία της Εκκλησίας. Επειδή όμως η σλαβική γλώσσα δεν είχε δική της γραφή έπρεπε να δημιουργηθεί εκ του μηδενός, για να

μπορέσει ο λαός να ακούσει και να διαβάσει τις αλήθειες του Ευαγγελίου στη γλώσσα του. Έτσι ο Κύριλλος δημιούργησε το σλαβικό αλφάβητο χρησιμοποιώντας ως βάση την ελληνική γραφή, το οποίο προς τιμήν του ονομάστηκε «Κυριλλικό».

Έτσι μεταφράστηκαν σε απλό και κατανοητό λόγο τα ιερά και λειτουργικά κείμενα και μπήκαν οι βάσεις της γραπτής σλαβικής γλώσσας.

Ιστορία Ε΄ Δημοτικού, διασκευή

Ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός: «Δέκα σχολεία ελληνικά εποίησα, διακόσια δια κοινά γράμματα»

Ο Άγιος Κοσμάς γεννήθηκε στο Μέγα Δένδρο της Αιτωλίας το 1714, στα δύσκολα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Στην ιδιαίτερη πατρίδα του έμαθε τα πρώτα γράμματα και συνέχισε τις σπουδές του στο Άγιο Όρος, στην

Αθωνιάδα Σχολή. Έγινε μοναχός στη Μονή Φιλοθέου και αργότερα χειροτονήθηκε ιερέας. Ο Άγιος Κοσμάς, γνωστός και ως Πατροκοσμάς, αφού πήρε την ευλογία του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως, άρχισε το ιεραποστολικό του έργο στην τουρκοκρατούμενη Ελλάδα. Κάτω από τον τουρκικό ζυγό, πολλοί χριστιανοί, από φόβο, είχαν γίνει μουσουλμάνοι, ξεχνώντας την πίστη, τη γλώσσα, και την καταγωγή τους. Ο άγιος Κοσμάς γύριζε στις πόλεις και στα χωριά, κήρυττε, ίδρυε σχολεία και βάφτιζε όσους είχαν μείνει αβάπτιστοι και ενθάρρυνε με κάθε τρόπο το υπόδουλο Γένος. Η ασκητική του παρουσία και η δύναμη των λόγων του καθήλωναν όλους όσοι τον συναντούσαν.

Η μεγάλη προσφορά του Πατροκοσμά ήταν ότι με πολλές θυσίες και αντιμετωπίζοντας πολλές δυσκολίες και εμπόδια, κατόρθωσε να ιδρύσει διακόσια «κοινά» σχολεία στοιχειώδους εκπαίδευσης και δέκα σχολεία «Ελληνικά». Πίστευε ότι μόνο η παιδεία μπορεί να απαλλάξει τους Έλληνες από την αμάθεια. Ο ίδιος χαρακτηριστικά έλεγε: «Δεν βλέπετε πώς αγρίεψε το Γένος μας από την αμάθειαν και εγινήκαμεν ωσάν θηρία;». Με αυτό του το έργο συνέβαλε καθοριστικά στη διάσωση της ελληνικής συνείδησης και της γλώσσας και τόνωσε τις ελπίδες των υπόδουλων Ελλήνων για την απελευθέρωση από την τουρκική κυριαρχία.

Ο Πατροκοσμάς με το κήρυγμά του αποδοκίμαζε τις φυλετικές διακρίσεις, την κοινωνική αδικία, την κατάχρηση εξουσίας. Πυρήνας της διδασκαλίας του ήταν η κοινωνική ενότητα, η ταπείνωση και η αγάπη.

Η δράση του ενόχλησε τους Τούρκους όπου με αφορμή κάποιες συκοφαντικές καταγγελίες εις βάρος του τον συνέλαβαν και τον κρέμασαν έξω από το χωριό Καλικόντασι της Βόρειας Ηπείρου στις 24 Αυγούστου

1779. Η μνήμη του, όμως, έμεινε ζωντανή στον κόσμο, ο οποίος τον αγάπησε ως τον εμπνευσμένο διδάσκαλο και ως κορυφαίο νεομάρτυρα και άγιο. Το Οικουμενικό Πατριαρχείο της Κωνσταντινουπόλεως αναγνώρισε το 1981 τον Κοσμά τον Αιτωλό άγιο της Εκκλησίας και Ιερομάρτυρα.

Η Ουγκάντα και η Κένυα δυο χαρακτηριστικά παραδείγματα ιεραποστολικής δράσης στην Αφρική

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΕΙΡΗΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΤΑΝΖΑΝΙΑ 3 Χρόνια
ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ!!!

Στην Ουγκάντα, μια περιοχή ταλαιπωρημένη από τις συχνές πολεμικές συγκρούσεις, οι κάτοικοι κάνουν προσπάθειες να ξεπεράσουν τα καθημερινά προβλήματά τους. Με τη βοήθεια ορθόδοξων ιεραποστόλων απ' όλο τον κόσμο, η Ουγκάντα προσπαθεί να αναπτύξει τις

γεωργικές καλλιέργειές της, να κτίσει ναούς, σχολεία και να γιατρέψει τις πληγές από τους πολέμους.

Στην Κένυα, το έργο αγάπης της ορθόδοξης ιεραποστολής κάνει έντονη την παρουσία του. Παρέχονται φάρμακα, τρόφιμα και κάθε δυνατή φροντίδα στους ταλαιπωρημένους ανθρώπους. Κτίστηκαν νηπιαγωγεία, σχολεία, Πολυτεχνική σχολή στην περιοχή των Μασάι. Ιδρύθηκε Γυμνάσιο και Ιερατική Σχολή. Βέβαια, μη φανταστεί κανείς πως όλα αυτά είναι πάντα καλοφτιαγμένα, όπως τα συναντούμε στη χώρα μας. Σχολείο εκεί μπορεί να είναι ένα υπόστεγο ή ένα δέντρο με μερικούς πάγκους για θρανία. Εκκλησία μπορεί να είναι μια καλύβα από ξερό χορτάρι. Κι όταν λένε οι Κενυάτες «Χαράμπέ», εννοούν «προσφορά αγάπης σε χρήμα ή σε είδος από το υστέρημά μου», που σημαίνει πως ο χριστιανισμός υπάρχει στις καρδιές των ανθρώπων όλου του κόσμου, μόνο που δεν το γνωρίζουν πάντα.

Θρησκευτικά Δ΄ Δημοτικού, 2006

Η φυλή Τουρκάνα

Η φυλή αυτή είναι νομάδα κτηνοτρόφων που κατοικούν στην περιοχή της λίμνης Τουρκάνα της Κένυας, μια στενόμακρη λίμνη, ακριβώς στα σύνορα της Αιθιοπίας και Σουδάν.

Μιλούν τη γλώσσα Τουρκάνα, που ανήκει στην οικογένεια των νειλωτικών γλωσσών και είναι παρόμοια με τη γλώσσα των Μασάι. Οι Τουρκάνα, όπως και οι Σαμπούρου και οι Μασάι, εξακολουθούν να διατηρούν απερίσπαστο τον παραδοσιακό τρόπο ζωής τους.

Ένας Ορθόδοξος Τουρκάνα αφηγείται

Ένα ήσυχο απόγευμα περπατούσα προς την εκκλησία μας. Ξαφνικά, βλέπω ένα αυτοκίνητο να πηγαίνει προς την ίδια κατεύθυνση με τη δική μου. Τότε αντιλήφθηκα ότι επρόκειτο για το Μητροπολίτη Κένυας και τους συνοδούς του. Το πρώτο μέλημα του Σεβασμιωτάτου ήταν να δει αν υπήρχε γη έτοιμη, για να αρχίσει η Ορθόδοξη Εκκλησία την ιεραποστολή της στην περιοχή μας. Του δείξαμε τη γη και αμέσως αντέδρασε θετικά, λέγοντας ότι θα κτισθεί μια μέρα εδώ ένας όμορφος ιερός ναός στην καρδιά της ερημικής γης των Τουρκάνα. «Ακόμα», πρόσθεσε, «ίσως ένα σχολείο και ένα ιατρικό κέντρο, για να βοηθήσει τους κατοίκους της περιοχής. Ο Θεός προαισθάνομαι ότι θα ανοίξει κι άλλες πόρτες για να στερεωθεί η Ορθοδοξία στην περιοχή αυτή».

Τώρα, έπρεπε να βρούμε κάποιο χώρο, για να κοιμηθούν και να φάνε οι φιλοξενούμενοί μας. Καταλήξαμε σε ένα πολύ παραδοσιακό τοπικό κατάλυμα, απέριττο, φτωχικό μεν αλλά πλουσιότατο, γιατί υπήρχε τουλάχιστον ένα κρεβάτι και νερό καθαρό, απαραίτητο για να μπορέσει κάποιος να ξεκουραστεί. Ο Σεβασμιώτατος

φαινόταν ικανοποιημένος, γιατί μπόρεσε να φθάσει στην πιο απόμακρη περιοχή της χώρας.

Την άλλη μέρα, τελέστηκε η Θεία Λειτουργία σε έναν πρόχειρα κατασκευασμένο χώρο. Διακόσιοι τουλάχιστον κατηχούμενοι ήλθαν να δουν και να ζήσουν από κοντά το μεγαλείο της Ορθόδοξης λατρείας μας. Στο τέλος ανακοίνωσε με ενθουσιασμό ότι θα πάρει μαζί του τον πρώτο κατηχητή, δηλαδή εμένα, για να φοιτήσω στο Διδασκαλικό Κολέγιο και στη συνέχεια στην Πατριαρχική Σχολή. Ολοκλήρωσε το κήρυγμά του, εξηγώντας πόσο σημαντική ήταν εκείνη η μέρα για ολόκληρη την Ορθοδοξία, αφού το μήνυμά της έφθασε στα πέρατα της οικουμένης.

Στη συνέχεια, έγινε διανομή τροφίμων, μιας και η περιοχή μαστίζεται από ξηρασία και ο κόσμος πεινά. Ενώ ο Μητροπολίτης επιθυμούσε να κάνει τις πρώτες βαπτίσεις, τούτο δεν κατέστη δυνατό, διότι οι ποταμοί και οι λίμνες δεν είχαν νερό, λόγω της μεγάλης ξηρασίας.

Είναι μεγάλη συγκίνηση για μένα, που η αληθινή Εκκλησία έφθασε επί τέλους στα μέρη μας. Ο επίσκοπός

μας διαπίστωσε με τα μάτια του πώς ζει η φυλή μας, πόσο διψά και ακόμα πώς κοιμάται. Διαπίστωσε την ξηρασία που επικρατεί, την πείνα, τις επιδημίες, τους ανώμαλους δρόμους, τον αναλφαβητισμό και τόσα άλλα προβλήματα. Προσευχόμαστε στον Θεό να μας βοηθήσει να αξιωθούμε να δούμε στο τέλος μια νέα Εκκλησία να γεννιέται και να αναπτύσσεται μέσα από την αγάπη σας, την υπομονή, την καρτερία και την θαυματουργική επέμβαση του Θεού.

Αδελφότητα Ορθόδοξου
Εξωτερικής Ιεραποστολής

Ο μαύρος Χριστός

Η ιερή στιγμή της Θείας Μετάληψης. Ναός Ευαγγελισμού της Θεοτόκου, Σάγανα Κένυας

Γυρεύω έναν ντόπιο ζωγράφο,
για να μου φτιάσει ένα μαύρο Χριστό.
Να μου ζωγραφίσει τον Κύριό μου και Πατέρα μου
μ' έναν όμορφο χιτώνα σαν κι αυτόνπου φοράει ο δικός
μου γονιός.

Άκουσέ με, Χριστέ μου και Πατέρα μου:
Οι λευκοί σε παράστησαν
σαν έναν ωραίο άντρα από τη δική τους φυλή,
οι κόκκινοι Ινδιάνοι σε ζωγράφισαν ίδιο μαζί τους,
οι κίτρινοι σου δάνεισαν το χρώμα τους.
Θα αρνηθείς τώρα να πάρεις και το δικό μου
χρώμα, το μαύρο;

Θρησκευτικά Στ' τάξης, 2006

Μία αφρικάνικη ιστορία

Πριν ξαπλώσουμε, φάγαμε πρόχειρα.

Ζουμερά παπάγια από τα καλάθια μας μαζί με φιστίκια που μας κέρασαν μερικές οικογένειες από το Γκαργκαζέμπε. Το βράδυ κοιμηθήκαμε όλοι στα φορητά, λευκοί και μαύροι, οι πατέρες και τα παιδιά, σαν μια μεγάλη οικογένεια, η δική μου οικογένεια.

Έκανε κρύο και οι κουβέρτες δεν αρκούσαν για να μας ζεστάνουν. Από μακριά ερχόταν ο ήχος απ' τα τύμπανα που έπαιζαν κάποιοι στο διπλανό χωριό. Ο Αχίλλειος δίπλα μου, ψιθύριζε, όπως κάθε βράδυ στο οικοτροφείο έτσι και απόψε, την προσευχή του. Όταν τελείωσε με ρώτησε:

— Το ξέρεις, Μουτότο, πως στο δικό μας ουρανό υπάρχει ένας αστερισμός που δεν τον έχει ο ουρανός στην Ελλάδα και στις άλλες χώρες εκεί;

— Τι είναι ο αστερισμός;

— Κοίτα ψηλά στον ουρανό! Βλέπεις τα αστέρια που σχηματίζουν ένα σταυρό; Με το δάχτυλο μου έδειξε τον ουρανό από το μικρό άνοιγμα της σκεπαστής καρότσας του φορτηγού.

— Τώρα που το λες, ναι!

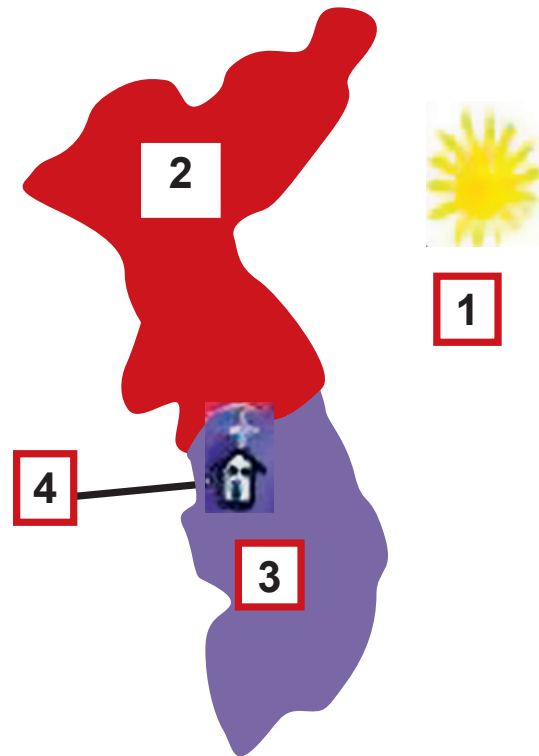
— Αυτός είναι λοιπόν ο Σταυρός του Νότου! Οι Μουζούνγκου λένε πως μόνο από εδώ, στο δικό μας ουρανό, φαίνεται. Εδώ, κάτω από τον Ισημερινό...

Πριν αποκοιμηθώ φαντάστηκα τον Θεό να ζωγραφίζει στον ουρανό το Σταυρό του Νότου μόνο για μας στο Κονγκό. Οι λευκοί ίσως ζήλεψαν και ήρθαν εδώ να τον βλέπουν κι εκείνοι. Με πήρε ο ύπνος με τη σκέψη στις βαπτίσεις που θα γίνονταν στο ποτάμι το πρωί.

Σοφίας Χατζή, Μουτότο,
Μια μικρή αφρικάνικη ιστορία

Η ορθόδοξη κοινότητα της Σεούλ

Θρησκευτικά Δ Δημοτικού, 2006

1. ΚΟΡΕΑ, 2. ΒΟΡΕΙΑ, 3. ΝΟΤΙΑ, 4. ΣΕΟΥΛ

Τα κατηχητικά και τα κατασκευαστικά προγράμματα, οι μεταφράσεις εκκλησιαστικών κειμένων αποτελούν μερικές μόνο από τις δράσεις της ορθόδοξης χριστιανικής ιεραποστολής στην Κορέα.

Ειδικά στην πόλη της Σεούλ είναι συγκινητικό να μαθαίνουμε πως ο πρώτος χριστιανικός ναός κτίστηκε το 1903.

Ο πρώτος και ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, καθώς και τα πολλά εσωτερικά προβλήματα, διέκοψαν κατά καιρούς την ιεραποστολική δράση. Όμως η Σεούλ παρέμεινε ένας σημαντικός σταθμός στον οποίο κατέφταναν αποστολές από τη Ρωσία, την Αμερική, την Ελλάδα, τη Γαλλία, τη Σερβία και απ' όσες χώρες υπήρχαν ορθόδοξες χριστιανικές κοινότητες.

Ιερομόναχος Κοσμάς Γρηγοριάτης

Γεννήθηκε σε ένα χωριό του Κιλκίς σε μια πολύ φτωχή οικογένεια. Μικρός ήρθε με τους γονείς του στη Θεσσαλονίκη, όπου ζούσαν πολύ φτωχικά. Η σχέση του με την Εκκλησία ήταν πάντα πολύ στενή. Από μικρός, ενώ ακόμη σπούδαζε, αναγκάστηκε να εργαστεί.

Το 1975 πρωτοπήγε στην ιεραποστολή της Αφρικής. Λίγο μετά έγινε μοναχός, χειροτονήθηκε ιερέας και με ενθουσιασμό ξεκίνησε το μεγάλο έργο της ιεραποστολής στην Αφρική και συγκεκριμένα στο Κολουέζι του Κονγκό. Έλεγε στον πατέρα του: «Εμένα με έταξε ο Θεός Ιεραπόστολο σ' αυτή την περιοχή. Όπου και να πηγαίνω, θα βοηθώ όποιον συναντήσω που έχει την ανάγκη μου». Με πολλές δυσκολίες το τροπικό κλίμα, οι ασθένειες, η άγνωστη σ' αυτόν γλώσσα σουαχίλι κ.ά. άρχισε ένα υπεράνθρωπο ιεραποστολικό έργο. Η ανιδιοτέλειά του και η εργατικότητά του ενέπνεε πολλούς να τον βοηθούν με διάφορους τρόπους. Ο π. Κοσμάς εκτός από ιερέας και κατηχητής, έγινε πατέρας και αδελφός πολλών δυστυχισμένων μαύρων.

Στα δέκα χρόνια του ιεραποστολικού του έργου άφησε δεκατέσσερις ιερείς, δύο διακόνους, δεκαπέντε χιλιάδες βαπτισμένους, δεκατρείς κτισμένους ναούς, τριάντα πέντε λασποκαλύβες-εκκλησίες, πενήντα πέντε ενορίες, μια πλούσια φάρμα, ένα πανέμορφο κτήμα, δύο οικοτροφεία, μια τεράστια αποθήκη, ένα δημοτικό σχολείο στο Κουλουέζι και τρία σε χωριά, ένα μοναστήρι και κοιτώνες για τους Ιεραποστόλους.

Το βράδυ της 27/1/1989 σκοτώθηκε, όταν ένα αυτοκίνητο έπεσε πάνω στο δικό του. Πριν τρεις μήνες είχε πει στον γέροντά του π. Γεώργιο: «Η ιεραποστολή δεν είναι για λίγους μήνες και όποιος θέλει να είναι ιεραπόστολος πρέπει ν' αφήσει τα κόκαλά του στο αφρικανικό χώμα». Έτσι κι έγινε. Ο τάφος του έγινε λαϊκό προσκύνημα.

Γερόντισσα Γαβριηλία

Η Αυρηλία Παπαγιάννη γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη. Ήταν το τέταρτο παιδί μιας εύπορης οικογένειας. Μικρή προτιμούσε το παιχνίδι από το σχολείο.

Όταν πήγε όμως στο Παρθεναγωγείο, το Ζάππειο, άρχισε να διαβάζει πολύ. Έμαθε Γαλλικά, Αγγλικά και Μουσική. Η μητέρα της και η μεγαλύτερή της αδελφή την επηρέασαν σημαντικά σε θέματα πίστης και στη συγκρότηση της προσωπικότητάς της.

Για τη μητέρα της εξομολογήθηκε: «Όσο περνούν τα χρόνια, τόσο καταλαβαίνω και πιο πολύ γιατί μου έδωσε ο Κύριος μια τόσο ξεχωριστή μητέρα. Γιατί ήταν για μένα η αγάπη και τίποτε άλλο. Για αυτό μπορώ και αγαπώ όλους και όλα».

Μετά την ανταλλαγή των πληθυσμών ήρθε στη Θεσσαλονίκη, όπου φοίτησε στη Φιλοσοφική Σχολή. Αφού τελείωσε τις σπουδές της, έφτασε στην Αθήνα, όπου η πρώτη της φροντίδα ήταν να αρχίσει να εργάζεται. Έπιασε λοιπόν δουλειά σε μια ψυχιατρική κλινική, όπου παρέμεινε έναν μόνον χρόνο. Στη συνέχεια, πήγε στην Αγγλία, όπου ακολούθησε μια ειδικότητα της ιατρικής. Εκεί έκανε διάφορες δουλειές, ενώ παράλληλα βοηθούσε και φρόντιζε δωρεάν πλήθος απόρων και ανέργων. Αυτό της έδωσε την ευκαιρία να έρχεται καθημερινά σε επαφή με τον πόνο. Το 1954, όταν πέθανε η μητέρα της, ξεκίνησε η μεγάλη ιεραποστολή της στις πέντε ηπείρους. Το 1954 πήγε στην Ινδία όπου και παρέμεινε πέντε χρόνια. Εκεί βοηθούσε ακατάπαυστα και με απεριόριστη αγάπη πλήθος λεπρών και αρρώστων. Έγινε η αιτία πολλοί άνθρωποι να βαφτιστούν Ορθόδοξοι. Ωστόσο, ποτέ δεν μιλούσε σε άλλους για τον Χριστό, αν δεν της το ζητούσαν οι ίδιοι. Έκανε σημαντικές γνωριμίες. Την καλούσαν σε διάφορες χώρες για να μιλήσει για τον Ορθόδοξο Χριστιανισμό και πραγματικά άφηνε τα πλήθη άφωνα. Μετά την Ινδία βρέθηκε στα Ιμαλάια για έναν χρόνο με λιτή τροφή, ολομόναχη και μέσα σε ώρες ατελείωτης προσευχής.

Σε ηλικία 62 ετών έγινε μοναχή. Παρέμεινε στην Αθήνα στην Ιερά Μονή Ευαγγελίστριας. Μέσα από το μοναστήρι αλληλογραφούσε και βοηθούσε πολλούς ανθρώπους. Ακολούθησε η Αφρική, η Αθήνα, η Αίγινα και η Λέρος, όπου και πέθανε.

Κάποτε ένας ξένος ιεραπόστολος την χαρακτήρισε «κακή χριστιανή», γιατί σε αντίθεση με τους άλλους ιεραπόστολους στην Ινδία, που γνώριζαν πολλές ντόπιες διαλέκτους εκείνη δεν ήξερε καμία και μιλούσε μόνο Αγγλικά. Τότε, η Γαβριηλία του απάντησε ότι ξέρει πέντε γλώσσες: η πρώτη είναι το χαμόγελο, η δεύτερη τα δάκρυα, η τρίτη είναι το άγγιγμα, η τέταρτη είναι η προσευχή και η πέμπτη είναι η αγάπη.

Ο Αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος

Ο Αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος θεωρείται από τους πρωτοστάτες στη σύγχρονη αναγέννηση της Εξωτερικής Ιεραποστολής της Ορθοδόξου Εκκλησίας. Η δράση

του άρχισε τη δεκαετία 1981-91, στις χώρες της ανατολικής Αφρικής (Κένυα, Ουγκάντα, Τανζανία), όπου ίδρυσε και οργάνωσε την Πατριαρχική Σχολή «Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Μακάριος», την οποία διηύθυνε επί δεκαετία. Στη διάρκεια της δεκαετίας αυτής χειροτόνησε εξήντα δύο αφρικανούς κληρικούς και συγχρόνως εκπαίδευσε κατηχητές της Ορθόδοξης Εκκλησίας προερχομένους από διάφορες αφρικανικές φυλές. Σε συνεργασία με αυτούς προώθησε και βοήθησε στη μετάφραση της Θείας Λειτουργίας σε τέσσερις αφρικανικές γλώσσες. Φρόντισε για την ανέγερση δεκάδων ναών, επτά ιεραποστολικών σταθμών, καθώς και για τη δημιουργία σχολείων και σταθμών παροχής ιατρικής περίθαλψης.

Τον Ιανουάριο του 1991 ορίστηκε από το Οικουμενικό Πατριαρχείο, Πατριαρχικός Έξαρχος στην Αλβανία και τον Ιούνιο του 1992 εξελέγη Αρχιεπίσκοπος Τιράνων και πάσης Αλβανίας. Από την πρώτη στιγμή που πάτησε το πόδι του στην Αλβανία επικεντρώθηκε στη δύσκολη αποστολή που του εμπιστεύθηκε το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Αυτή ήταν η αναστήλωση και η ανασυγκρότηση της Ορθόδοξης Αυτοκέφαλής Εκκλησίας της Αλβανίας.

Μετά από τεράστιες δυσκολίες, κατόρθωσε να συγκροτήσει πάνω από 400 ενορίες. Ίδρυσε Θεολογική – Ιερατική Σχολή, δύο Εκκλησιαστικά Λύκεια στο Αργυρόκαστρο (1998) και στο Δυρράχιο και σχολή της Βυζαντινής Μουσικής στα Τίρανα. Επίσης μόρφωσε και χειροτόνησε νέους κληρικούς και μερίμνησε για τη μετάφραση αλλά και έκδοση λειτουργικών και άλλων θρησκευτικών βιβλίων. Φρόντισε για την ανοικοδόμηση νέων ναών, καθώς και για την αναστήλωση και επισκευή παλαιότερων εκκλησιών και μοναστηριών, σχολείων, κέντρων νεότητας, κέντρων υγείας, ξενώνων και εργαστηρίων της Εκκλησίας (τυπογραφείο, κηροπλα-

στείο, ξυλουργείο, εργαστήρια αγιογραφίας και αποκαταστάσεως εικόνων).

Παράλληλα με την ανασυγκρότηση της Αλβανικής Εκκλησίας ίδρυσε σύγχρονα διαγνωστικά ιατρικά κέντρα, πανεπιστήμιο στα Τίρανα, οικοτροφεία μαθητών και φρόντισε για την κατασκευή τεχνικών έργων όπως δρόμων, υδραγωγείων και διαφόρων κτιρίων κοινής ωφελείας. Συγχρόνως φρόντισε για τη διανομή εκατοντάδων τόνων τροφίμων, ιματισμού, φαρμάκων.

Για το σημαντικό του έργο και τις πολύτιμες υπηρεσίες του στην Ορθοδοξία, την Εκκλησία και τον λαό της Αλβανίας, καθώς και για την πολυσήμαντη συμβολή του στην προώθηση της φιλίας των λαών Ελλάδος και Αλβανίας, τιμήθηκε με πολλά βραβεία και παράσημα, ενώ το 2000 υπήρξε υποψήφιος για το Βραβείο Νόμπελ Ειρήνης.

Δραστηριότητες

1. Η ομάδα μας αναλαμβάνει μια αποστολή με σκοπό να βοηθήσει κάποιους ανθρώπους σε ένα σημείο του πλανήτη μας που αντιμετωπίζουν ένα σημαντικό πρόβλημα. Τι προετοιμασίες θα κάναμε, ποια τα σχέδια μας, τι θα πρέπει να προβλέψουμε; Φτιάχνουμε το δικό μας σχέδιο δράσης με βάση τον παρακάτω πίνακα:

Προετοιμασίες	Σχέδια

Προβλέψεις	Αντιμετώπιση

2. Διαβάζοντας κάποιες εφημερίδες, έντυπες και ηλεκτρονικές φτιάχνουμε ένα δικό μας καθημερινό δελτίο με «καλές» και «αισιόδοξες» ειδήσεις.

3. Συγκεντρώνουμε φωτογραφίες από το διαδίκτυο και φτιάχνουμε ένα άλμπουμ με τις ορθόδοξες χριστιανικές κοινότητες στον κόσμο.

4. Αναζητούμε, βρίσκουμε και παρουσιάζουμε στην τάξη σύγχρονες αποστολές από την Εκκλησία και διάφορες οργανώσεις με σκοπό την αντιμετώπιση προβλημάτων και αναγκών του σύγχρονου κόσμου.

Ιεραποστολή στην Ινδία

7η Θεματική ενότητα

Ανακαλύπτοντας τα κείμενα της Καινής Διαθήκης

Περιεχόμενα

1. Αγία Γραφή
2. Τα Ευαγγέλια
  - Πότε και πώς γράφτηκαν τα Ευαγγέλια
  - Πώς αρχίζουν τα τέσσερα Ευαγγέλια
  - Σύμβολα των Ευαγγελιστών
3. Πράξεις των Αποστόλων
4. Επιστολές
5. Η Ελληνική ως γλώσσα της Καινής Διαθήκης
6. Η Καινή Διαθήκη στη ζωή της Εκκλησίας
7. Μαθαίνουμε να χρησιμοποιούμε την Καινή Διαθήκη

Σε αυτή την ενότητα

- ◆ Θα διαπιστώσουμε ότι η Καινή Διαθήκη είναι βασική πηγή πληροφοριών για τη ζωή της αρχαίας Εκκλησίας.
- ◆ Θα εξηγήσουμε τη σημασία του όρου «Ευαγγέλιο».
- ◆ Θα διακρίνουμε τα είδη των βιβλίων της Καινής Διαθήκης και θα εξηγήσουμε τον ρόλο του καθενός στη ζωή της Εκκλησίας.
- ◆ Θα εντοπίσουμε τη διαχρονική παρουσία της Καινής Διαθήκης στη ζωή της Εκκλησίας, στην τέχνη και στον πολιτισμό.
- ◆ Θα εξασκηθούμε στην αναζήτηση και εύρεση βιβλικών χωρίων και αποσπασμάτων στα βιβλία της Καινής Διαθήκης.

1. Αγία Γραφή

Μαθαίνω για την
Αγία Γραφή

Ολόκληρο το σχέδιο του Θεού για τη σωτηρία του ανθρώπου έχει αποτυπωθεί σε ένα ιερό βιβλίο, την Αγία Γραφή. Σκοπός του θεόπνευστου αυτού βιβλίου, το οποίο γράφτηκε με την έμπνευση του Αγίου Πνεύματος στους συγγραφείς, είναι να φωτίσει, να καθοδηγήσει και να σώσει τον άνθρωπο, καθώς και να του μεταδώσει το μήνυμα του λόγου του Χριστού, ο οποίος είπε «εγώ είμαι η οδός, η αλήθεια και η ζωή» (Ιωάν. 14,6).

Η Αγία Γραφή χωρίζεται σε δύο μέρη. Την Παλαιά και την Καινή Διαθήκη. Ο όρος Διαθήκη σημαίνει συμφωνία. Πρόκειται για συμφωνία του Θεού με τους ανθρώπους και το όνομά της μας υπενθυμίζει την υπόσχεση του Θεού να είναι πάντα στο πλευρό μας.

Το πρώτο μέρος της Αγίας Γραφής, η Παλαιά Διαθήκη, περιλαμβάνει συνολικά σαράντα εννέα βιβλία, πριν

έρθει ο Χριστός στον κόσμο. Στην αρχή της Παλαιάς Διαθήκης βρίσκεται το βιβλίο της Γένεσης, το οποίο μας διηγείται τη δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου. Ακολουθεί το βιβλίο της Εξόδου, στο οποίο περιγράφεται η διαφυγή των Ισραηλιτών από την Αίγυπτο. Άλλα σημαντικά βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης που ξεχωρίζουν είναι οι Ψαλμοί, που ανήκουν στα ποιητικά βιβλία, καθώς και τα προφητικά και τα ιστορικά βιβλία. Ολόκληρη η Παλαιά Διαθήκη μάς προετοιμάζει να δεχτούμε τον Χριστό ως σωτήρα του κόσμου.

Το γεγονός αυτό της σωτηρίας περιγράφεται στην Καινή Διαθήκη. Εκεί, πέρα από τα σημαντικά λόγια, νιώθουμε παντού διάχυτη τη «δύναμη και την παρουσία» του Χριστού, όπως μας λέει ο Απόστολος Πέτρος (Β΄ Πέτρ. 1,16). Η Καινή Διαθήκη γράφτηκε απευθείας στην ελληνική γλώσσα και περιέχει είκοσι επτά βιβλία, τα τέσσερα Ευαγγέλια (του Ματθαίου, του Μάρκου, του Λουκά και του Ιωάννη), τις Πράξεις των Αποστόλων, τις Επιστολές του Αποστόλου Παύλου, Επιστολές άλλων Αποστόλων και, τέλος, την Αποκάλυψη του Ιωάννη.

Ο όρος «Ευαγγέλιο» σημαίνει την «καλή είδηση» ή την «αγγελία» μιας νίκης που δεν είναι άλλη από την αναγγελία του χαρμόσунου μηνύματος της σωτηρίας. Στα Ευαγγέλια περιγράφονται, η Γέννηση του Χριστού, οι λόγοι και το κήρυγμά του, τα θαύματα, ο θάνατος πάνω στον Σταυρό, η Ανάσταση και η Ανάληψή του. Στις Πράξεις των Αποστόλων μαθαίνουμε για τη ζωή και τη δράση των Αποστόλων, καθώς και για την ίδρυση των πρώτων χριστιανικών κοινοτήτων. Οι Επιστολές απευθύνονται σε συγκεκριμένα πρόσωπα και κοινότητες ή γενικά σε όλους τους χριστιανούς και τους δίνουν συμβουλές και λύσεις στα προβλήματα που αντιμετώπιζαν.

Η Αποκάλυψη του Ιωάννη είναι ένα προφητικό βιβλίο, το τελευταίο βιβλίο της Καινής Διαθήκης, στο οποίο περιγράφεται με ποιητικές και λειτουργικές εικόνες η πορεία του κόσμου προς την τελική κρίση και τη βασιλεία του Θεού.

Θρησκευτικά Στ' Δημοτικού, 2006, διασκευή

2. Τα Ευαγγέλια

Πότε και πώς γράφτηκαν τα Ευαγγέλια;

Εκείνος που πρώτος επιχείρησε να συνθέσει όλες τις προφορικές και γραπτές παραδόσεις, που είχε υπόψη του, σε ένα βιβλίο ήταν ο Μάρκος, μαθητής του Απόστολου Πέτρου. Όλο αυτό το υλικό το έβαλε σε σειρά, τοποθετώντας χρονικά και τοπικά τα διάφορα γεγονότα και συνδέοντάς τα μεταξύ τους.

Πρωταρχικό μέλημά του ήταν να παρουσιάσει εκτεταμένα τα ιστορικά στοιχεία από τη ζωή και τη δράση του Ιησού και να τα συνδέσει αρμονικά με τη βαθύτερη σημασία του προσώπου και του έργου του. Έτσι, οτιδήποτε θα λεγόταν στο εξής για τον Ιησού, να στηρίζεται και να «πατάει» γερά στα ιστορικά γεγονότα. Στο ευαγγέλιό του ο Μάρκος είναι σύντομος, πιο κοντά στα γεγονότα, όπως αυτά έγιναν και παρουσιάζει κυρίως μόνον πράξεις του Ιησού. Λίγα χρόνια αργότερα, γύρω στο 70–80 μ.Χ., ο μαθητής του Χριστού, Ματθαίος γράφει το δικό του ευαγγέλιο. Το απευθύνει κυρίως προς Ισραηλίτες χριστιανούς, γι' αυτό τονίζει ότι ο Ιησούς είναι ο αναμενόμενος Μεσσίας και ότι στο πρόσωπο και το έργο του εκπληρώθηκαν οι προφητείες και οι προσδοκίες της Π. Διαθήκης.

Μεταξύ 80–90 μ.Χ. ο Λουκάς, μαθητής του Απόστολου Παύλου, γράφει κι αυτός Ευαγγέλιο. Αυτός απευθύνεται σε ειδωλολάτρες για αυτό παρουσιάζει τα ιστορικά γεγονότα πιο συγκεκριμένα και αναλυτικά. Τέλος, ο αγαπημένος μαθητής του Χριστού, ο Ιωάννης, γράφει κι αυτός το Ευαγγέλιό του γύρω στο 90–100 μ.Χ. Ο Ιωάννης γνώριζε τα άλλα τρία Ευαγγέλια. Δεν ξαναδιηγείται όλα όσα εξιστορούνται σε εκείνα. Προσθέτει άγνωστες σε αυτά λεπτομέρειες και εμβαθύνει πιο πολύ στο νόημα των γεγονότων. Αυτό που τονίζεται όσο πουθενά αλλού στην Καινή Διαθήκη είναι η πολλή αγάπη που χρειάζεται να έχουν οι πιστοί και να την εκδηλώνουν έμπρακτα.

Θρησκευτικά Β΄ Γυμνασίου, διασκευή

Πώς αρχίζουν τα τέσσερα Ευαγγέλια

Το Ευαγγέλιο του Μάρκου

Αρχή του ευαγγελίου του Ιησού Χριστού, Υιού του Θεού.

Καθώς είναι γραμμένο στον Ησαΐα τον προφήτη:
Ιδού, αποστέλλω τον αγγελιοφόρο μου πριν από το πρόσωπό σου ο οποίος θα παρασκευάσει την οδό

σου. Φωνή ενός που φωνάζει δυνατά στην έρημο: «Ετοιμάστε την οδό του Κυρίου, ίσια κάνετε τα μονοπάτια του».

Μκ 1, 1-4

Το Ευαγγέλιο του Ιωάννη

Στην αρχή ήταν ο Λόγος, και ο Λόγος ήταν προς τον Θεό, και Θεός ήταν ο Λόγος. Αυτός ήταν στην αρχή προς τον Θεό. Τα πάντα μέσω αυτού έγιναν, και χωρίς αυτόν δεν έγινε ούτε ένα απ' ό,τι έχει γίνει. Μέσα σε αυτόν ήταν ζωή, και η ζωή ήταν το φως των ανθρώπων.

Ιω 1, 1-4

Το Ευαγγέλιο του Ματθαίου

Η βίβλος της γενεαλογίας του Ιησού Χριστού, του γιου του Δαβίδ, γιου του Αβραάμ.

Ο Αβραάμ γέννησε τον Ισαάκ, και ο Ισαάκ γέννησε τον Ιακώβ, και ο Ιακώβ γέννησε τον Ιούδα και τους αδελφούς του, και ο Ιούδας .... και ο Ιεσσαί γέννησε τον Δαβίδ τον βασιλιά. Και ο Δαβίδ γέννησε τον Σολομώντα... γέννησε τον Ιακώβ, και ο Ιακώβ γέννησε τον Ιωσήφ τον άντρα της Μαρίας, από την οποία γεννήθηκε ο Ιησούς, ο λεγόμενος Χριστός.

Μτ 1, 1-16

Το Ευαγγέλιο του Λουκά

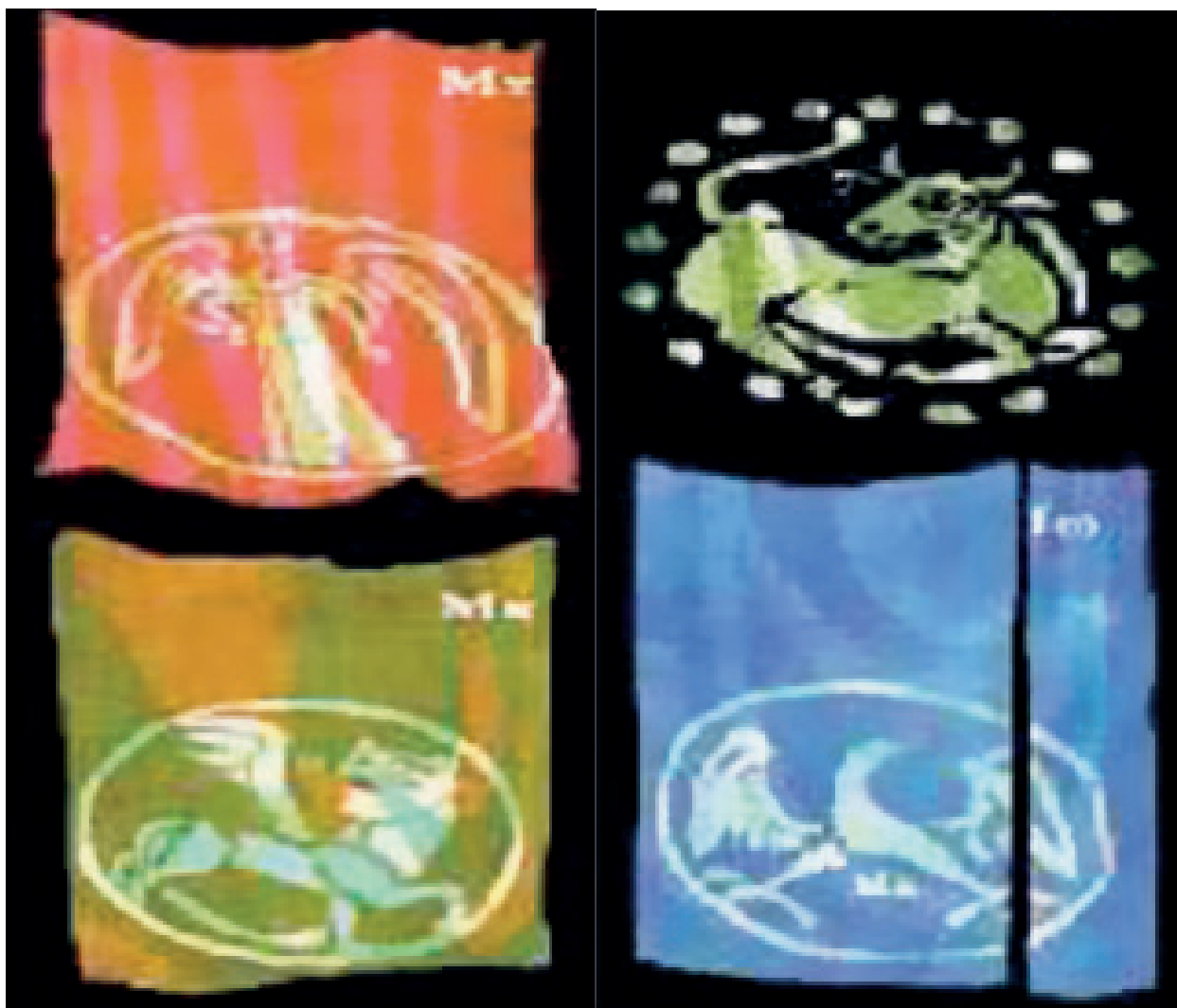
Επειδή, πράγματι, πολλοί επιχείρησαν να συντάξουν μια διήγηση για τα πράγματα που συνέβησαν μεταξύ μας με απόλυτη βεβαιότητα, καθώς μας τα παράδωσαν όσοι από την αρχή έγιναν αυτόπτες μάρτυρες και υπηρέτες του θείου λόγου, γι' αυτό φάνηκε καλό και σ' εμένα, που τα παρακολούθησα όλα από την αρχή ακριβώς, να σου τα γράψω με τη σειρά, εξοχότατε Θεόφιλε, για να γνωρίσεις καλά με ασφάλεια την αλήθεια για όσα λόγια κατηχήθηκες.

Λκ 1, 1-4

Οι Ευαγγελιστές Ματθαίος, Μάρκος, Λουκάς και Ιωάννης. Μικρογραφίες σε χειρόγραφο του 13ου αι., Ι. Μονή Πάτμου

Σύμβολα των Ευαγγελιστών

Hans Studer Έγχρωμες ξυλογραφίες

Οι τέσσερις Ευαγγελιστές συμβολίζονται με τέσσερα ζώα, διότι θεωρήθηκε ότι σε αυτούς αναφέρεται ή προφητεία του προφήτου Ιεζεκιήλ (1, 5-14). Σύμφωνα με αυτή ο Προφήτης είδε τον Θεό να κάθεται στον θρόνο του και τις Αγγελικές δυνάμεις με τέσσερες μορφές (άνθρωπου, λιονταριού, βοδιού και αετού).

Ο Ματθαίος παρουσιάζεται να έχει δίπλα του μία ανθρώπινη μορφή (ο άνθρωπος, ο βασιλιάς της δημιουργίας). Ο συμβολισμός αυτός αναφέρεται στον Ματθαίο,

διότι το Ευαγγέλιό του αρχίζει με το χαρμόσυνο μήνυμα του αγγέλου για τη γέννηση του Χριστού.

Ο Μάρκος συμβολίζεται και αγιογραφείται με λιοντάρι (τον βασιλιά των ζώων). Ο συμβολισμός αυτός αναφέρεται στον Μάρκο, είτε διότι το Ευαγγέλιο του αρχίζει με την ασκητική ζωή του Ιωάννη του Προδρόμου στις έρημους, όπου ζουν τα λιοντάρια είτε διότι κύριο χαρακτηριστικό του Ευαγγελίου του είναι η βασιλεία του Χριστού, καθώς το ζώο αυτό θεωρείται ότι είναι βασιλικό.

Το τρίτο από τα συμβολικά ζώα, το βόδι (ο βασιλιάς των κατοικίδιων ζώων), αποδίδεται στον Ευαγγελιστή Λουκά. Ο συμβολισμός αυτός αναφέρεται στον Λουκά, επειδή το Ευαγγέλιο του αρχίζει από τη λατρεία του παλαιού νόμου, κατά την όποια τα θυσιαζόμενα ζώα ήταν συνήθως βόδια.

Ο Ιωάννης συμβολίζεται με τον αετό (τον βασιλιά των πουλιών). Του αποδίδεται αυτός ο συμβολισμός, διότι θεολόγησε με υψηλά νοήματα την απερίγραπτη αιώνια γέννηση του Υιού και Λόγου του Θεού, του Χριστού, για αυτό και ονομάστηκε και Θεολόγος.

Πρωτοπρ. Γεωργίου Κουγιουμτζόγλου,
Λατρευτικό Εγχειρίδιο, διασκευή

3. Πράξεις των Αποστόλων

Στις Πράξεις των Αποστόλων περιγράφεται η πρώτη Εκκλησία και η δράση των Αποστόλων. Είναι έργο του Ευαγγελιστή Λουκά. Πρόκειται για ένα βιβλίο ιστορίας της διάδοσης του Ευαγγελίου. Περιλαμβάνει τους ιεραποστολικούς αγώνες Αποστόλων, καθώς και πλήθους επωνύμων και ανωνύμων χριστιανών των πρώτων χριστιανικών χρόνων. Χωρίζεται σε δύο μέρη:

- Οι Πράξεις του Πέτρου
- Οι Πράξεις του Παύλου

Από την εισαγωγή του βιβλίου οι Πράξεις των Αποστόλων

Εγώ, ω Θεόφιλε, στο πρώτο βιβλίο που έγραψα, δηλαδή στο Ευαγγέλιο, έκαμα λόγο για όλα όσα έπραξε και δίδαξε ο Ιησούς από την αρχή μέχρι την ημέρα, που ανελήφθη στους ουρανούς, αφού προηγουμένως έδωκε, δια μέσου του Αγίου Πνεύματος, εντολές στους Αποστόλους, τους οποίους ο ίδιος είχε εκλέξει.

Πραξ 1, 1-2

4. Επιστολές

Η Καινή Διαθήκη περιλαμβάνει είκοσι μία επιστολές. Οι δεκατέσσερις από αυτές γράφτηκαν από τον Απόστολο Παύλο και καθεμία απευθύνεται σε μία χριστιανική κοινότητα ή πρόσωπο. Οι υπόλοιπες γράφτηκαν από άλλους αποστόλους και ονομάστηκαν «καθολικές» γιατί απευθύνονται όχι σε μία αλλά σε πολλές χριστιανικές κοινότητες και έχουν γενικό περιεχόμενο. Με αυτές οι απόστολοι έδιναν συμβουλές, καθοδηγούσαν, έδιναν λύσεις στα τοπικά προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι εκκλησίες.

Επιστολές του Απ. Παύλου: Προς Ρωμαίους, Προς Κορινθίους Α΄ και Β΄, Προς Γαλάτας, Προς Εφεσίους, Προς Φιλιππησίους, Προς Κολοσσαείς, Προς Θεσσαλονικείς Α΄ και Β΄, Προς Τιμόθεον Α΄ και Β΄, Προς Τίτον, Προς Φιλήμονα και Προς Εβραίους.

Καθολικές επιστολές: Ιακώβου, Πέτρου Α΄ και Β΄, Ιωάννη Α΄, Β΄ και Γ΄ και Ιούδα.

Η αρχαιότερη επιστολή του Αποστόλου Παύλου, προς Θεσσαλονικείς

Απόστολος Παύλος, ψηφιδωτό από τον τρούλο της Αγίας Σοφίας

Ο Απόστολος Παύλος στην πρώτη του αυτήν την επιστολή εκφράζει προς τους ηρωικούς Θεσσαλονικείς τη χαρά του για τη σταθερότητα της πίστης τους μέσα στους διωγμούς και στους διάφορους πειρασμούς. Μετά την εισαγωγή της επιστολής του υπενθυμίζει στους κατοίκους της Εκκλησίας της Θεσσαλονίκης τις συνθήκες κάτω από τις οποίες ήλθε στην πόλη τους, τον λόγο για τον οποίο πήγε, καθώς και τα πόσα υπέφερε για χάρη του Κυρίου και για χάρη τους. Όλα αυτά, όμως, τα έκανε διότι βασικό του κίνητρο ήταν η ανιδιοτελής στοργική του αγάπη και η επιθυμία του να μεταδώσει στους Θεσσαλονικείς όχι μόνο την αλήθεια του

Ευαγγελίου, αλλά και όλη του τη φιλόστοργη διάθεση. Στη συνέχεια, τους δίνει κάποιες συμβουλές, ώστε να είναι προσεκτικοί στο να μη ξαναγυρίσουν στις προηγούμενες ειδωλολατρικές συνήθειες που είχαν, ενώ παράλληλα τους διδάσκει για την ανάσταση των νεκρών που θα συμβεί στη Δευτέρα Παρουσία του Χριστού. Τέλος, τους προτρέπει για αγαθοεργίες, για συνεχή προσευχή, για διατήρηση των πνευματικών χαρισμάτων.

Η αρχή και το τέλος της δεύτερης επιστολής του Αποστόλου Παύλου προς τους κατοίκους της Κορίνθου

Παύλος, Απόστολος του Χριστού Ιησού με το θέλημα του Θεού, και ο Τιμόθεος ο αδελφός προς την εκκλησία του Θεού που είναι στην Κόρινθο μαζί με όλους τους αγίους που είναι σε όλη την Αχαΐα.

Χάρη σ' εσάς και ειρήνη από τον Θεό Πατέρα μας και από τον Κύριο Ιησού Χριστό...

Β΄ Κορ 1, 1-2

...Χαιρετήστε ο ένας τον άλλο με άγιο φίλημα. Σας χαιρετούν όλοι οι άγιοι.

Η χάρη του Κυρίου Ιησού Χριστού και η αγάπη του Θεού και η κοινωνία του Αγίου Πνεύματος ας είναι μαζί με όλους σας.

Β΄ Κορ 13, 12-13

5. Η Ελληνική ως γλώσσα της Καινής

Η γλώσσα που μιλούσε ο Ιησούς και οι Απόστολοι δεν ήταν η Ελληνική, αλλά η Αραμαϊκή. Οι επιστήμονες κάνουν λόγο για μια αρχική αραμαϊκή πηγή λόγων ή λογίων του Χριστού. Παρ' όλα αυτά, τα περισσότερα βιβλία της Καινής Διαθήκης, δε γράφτηκαν στην Αραμαϊκή, που ήταν εκείνη την εποχή η μητρική γλώσσα των Ιουδαίων της Παλαιστίνης. Αυτό συνέβη, γιατί η Ελληνική γλώσσα είχε επικρατήσει ως κοινή γλώσσα σε όλο σχεδόν τον ελληνορωμαϊκό κόσμο. Όταν οι Απόστολοι πορεύτηκαν στα έθνη για να διαδώσουν τον λόγο του Θεού, έπρεπε να χρησιμοποιούν μία γλώσσα κατανοητή από όλους κι αυτή ήταν η κοινή Ελληνική.

Το είδος της ελληνικής που χρησιμοποιήθηκε

Στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ου αιώνα βρέθηκαν πάπυροι της ελληνιστικής εποχής. Μελετώντας τη γλώσσα των κειμένων αυτών, οι ερευνητές διαπίστωσαν ότι η γλώσσα της Καινής Διαθήκης είναι η «κοινή ελληνιστική, η γλώσσα δηλαδή των ελληνιστικών χρόνων που αποτελεί την εξέλιξη της αρχαίας ελληνικής.

Η ελληνιστική κοινή είχε απλή γραμματική και σύνταξη.

Την ελληνιστική κοινή είχε διαδώσει ο Μ. Αλέξανδρος και οι διάδοχοι του σχεδόν σε ολόκληρο τον τότε γνωστό κόσμο. Σε αυτήν είχε ήδη μεταφραστεί και η Παλαιά Διαθήκη. Η «κοινή» ήταν μια γλώσσα απλή, καθαρά ελληνική, και, επιπλέον, είχε τη δυνατότητα να εκφράσει αφηρημένες έννοιες και να δημιουργήσει νέες και σύνθετες λέξεις. Όλα τα βιβλία της Καινής Διαθήκης γράφτηκαν στην κοινή ελληνιστική.

Πώς γράφτηκαν τα βιβλία της Καινής Διαθήκης

Από την ημέρα της Ανάληψης του Ιησού το 33 μ.Χ. ως τη στιγμή που γράφτηκε το πρώτο βιβλίο της Καινής Διαθήκης, η Α΄ επιστολή του Αποστόλου Παύλου προς Θεσσαλονικείς (περίπου το 51 μ.Χ.), δεν έχουμε στα χέρια μας επίσημα κείμενα για τη ζωή και το έργο του Χριστού. Ο Χριστός δε μας άφησε ή τουλάχιστον δε διασώθηκε κάποιο δικό του γραπτό κείμενο. Αυτό βέβαια δε σημαίνει ότι μέχρι το 51 μ.Χ. δε λεγόταν και δε γραφόταν τίποτα για τη ζωή και το έργο του Ιησού. Αντίθετα λέγονταν και κηρύττονταν και γράφονταν πολλά. Οι μαθητές του, καθώς και αυτόπτες μάρτυρες αντάλλασσαν πληροφορίες και εμπειρίες που είχαν από τη σχέση τους με τον Ιησού. Θυμούνταν και επαναλάμβαναν τα λόγια του, τις διδασκαλίες του, τα θαύματά του και ιδιαίτερα μιλούσαν για τα Πάθη και την Ανάστασή του. Όλα αυτά αποτελούσαν την προφορική παράδοση.

Σιγά-σιγά όμως άρχισε και η επίσημη καταγραφή όλων αυτών από τους συγγραφείς της Καινής Διαθήκης. Οι λόγοι που οδήγησαν στην καταγραφή αυτή ήταν δύο: ο πρώτος, για να διευκολύνεται το έργο της διδασκαλίας και ιεραποστολής, και ο δεύτερος, για να προστατευτεί η ιστορία και η αλήθεια για τον Χριστό από μύθους, ανακρίβειες και παραποιήσεις.

Θρησκευτικά Β΄ Γυμνασίου, διασκευή

Η αξιοπιστία της Καινής Διαθήκης

Χριστός σε θρόνο με ανοιχτό το Ευαγγέλιο

Η έκφραση «Καινή Διαθήκη», σύμφωνα με την παράδοση της Ορθοδοξίας, προέρχεται από τον ίδιο τον Ιησού Χριστό, ο οποίος τη βραδιά του Μυστικού Δείπνου, πήρε το ποτήρι του οίνου, το ευλόγησε και το πρόσφερε σε όλους τους μαθητές του. Η πιο σύντομη διατύπωση διασώζεται από τον Μάρκο: «τούτο εστί το αίμα μου το της καινής διαθήκης το περί πολλών εκχυνόμενον», ενώ ο Λουκάς και ο Παύλος γράφουν: «τούτο το ποτήριον η καινή διαθήκη εν τω αίματί μου».

Τα κείμενα της Καινής Διαθήκης αποτελούν αξιόπιστη και αυθεντική πηγή πληροφόρησης, διότι γράφτηκαν την ίδια περίπου περίοδο με τα γεγονότα στα οποία αναφέρονται. Επομένως, θα ήταν πολύ εύκολο να διαψευστούν από μάρτυρες που είχαν ζήσει τα γεγονότα που εξιστορούνται.

Επίσης, υπάρχει ένα μεγάλο πλήθος αποσπασμάτων της Καινής Διαθήκης, τα οποία υπάρχουν αυτούσια

στα γραπτά των Αποστολικών Πατέρων του 2ου μ.Χ αιώνα κυρίως. Τα αποσπάσματα αυτά συμπίπτουν με τα αντίστοιχα που υπήρχαν στα χειρόγραφα της Καινής Διαθήκης του 1ου αιώνα μ.Χ. Το γεγονός αυτό δείχνει ότι από νωρίς υπήρχε έντονη η υποχρέωση και το καθήκον της διατήρησης των κειμένων ακριβώς όπως παρελήφθησαν από τους αρχικούς συγγραφείς.

6. Η Καινή Διαθήκη στη ζωή της Εκκλησίας

Στις γιορτές της Εκκλησίας, όπου πανηγυρίζονται θαυμαστά γεγονότα για τη σωτηρία του ανθρώπου, διαβάζονται περικοπές από τα βιβλία της Καινής Διαθήκης. Για παράδειγμα, στη γιορτή των Θεοφανείων ο ιερέας διαβάζει ένα απόσπασμα, που αναφέρεται στη Βάπτισμα του Χριστού.

...Όταν οι περικοπές αυτές προέρχονται από τα τέσσερα Ευαγγέλια, ονομάζονται «ευαγγελικές περικοπές», ενώ όταν προέρχονται από τις Επιστολές ή τις Πράξεις των Αποστόλων, ονομάζονται «αποστολικές περικοπές».

Την ανάγνωση των ευαγγελικών και αποστολικών περικοπών στην Εκκλησία ακολουθεί το κήρυγμα του θείου λόγου. Με το κήρυγμα οι πιστοί κατανοούν το

νόημα και την επικαιρότητα του λόγου της Γραφής και διδάσκονται από αυτόν.

Θρησκευτικά Στ' Δημοτικού, 2006

«Τόσο η Αγία Γραφή όσο και η λατρεία αποτελούν σημαντικές πλευρές και πτυχές της Εκκλησίας, αφού η Εκκλησία είναι αυτή που γράφει την Αγία Γραφή και η Εκκλησία είναι εκείνη που καθορίζει τον τρόπο της λατρείας, μέσα στην οποία ερμηνεύει την Αγία Γραφή».

Ιερόθεος Βλάχος, Μητροπολίτης Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου, «Τα αναγνώσματα των Δεσποτικών και Θεομητορικών εορτών», συλλογικός τόμος: Ιερουργείν το Ευαγγέλιον

«Η ανάγνωση της Αγίας Γραφής απ' αρχής και μέχρι σήμερα είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το μυστήριο της όλης λειτουργικής συνάξεως της Εκκλησίας, ως πρώτο και ισότιμο μέρος της..., μέσα από τα αναγνώσματα της Αγίας Γραφής, ομιλούν οι ίδιοι οι Απόστολοι και οι ευαγγελιστές, ο ίδιος ο Κύριος Ιησούς Χριστός. Αυτός παραθέτει την τράπεζα του λόγου, αυτός και την τράπεζα του Μυστικού Δείπνου».

Ιωάννης Φουντούλης, «Το σύστημα των αγιογραφικών αναγνωσμάτων στην Ορθόδοξη Λατρεία. Πλεονεκτήματα, μειονεκτήματα, δυνατότητες βελτιώσεως»

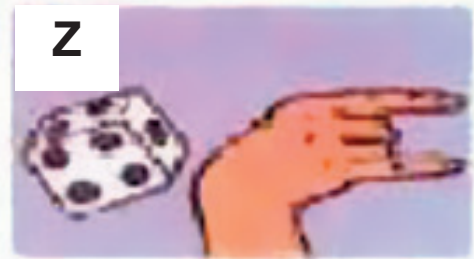
Ο ιερέας που μεταφράζει το Ευαγγέλιο στην νοηματική

Μια φορά τον χρόνο, στον Εσπερινό της Αγάπης, ένας αρχιμανδρίτης, ο πατήρ Ιωάννης Καραμούζης, βγαίνει στην ωραία πύλη και αποδίδει το Ευαγγέλιο στη νοηματική γλώσσα, προκειμένου να αντιληφθούν το κείμενο οι κωφοί. Πρόκειται για τη μοναδική ακολουθία (μέχρι στιγμής) όπου ο κληρικός ενδεδυμένος με τα άμφια «μεταφράζει» τα ιερά κείμενα. Ο παπα-Γιάννης έχει αφιερώσει τα τελευταία χρόνια της ζωής του στη διακονία των κωφών και των βαρήκων και είναι ένας από τους τέσσερις ιερείς σε όλη την Ελλάδα που γνωρίζει τη νοηματική.

«Η ενασχόλησή μου ξεκίνησε πριν από 11 χρόνια όταν με πλησίασε η μητέρα ενός κωφού παιδιού και μου ζήτησε να ασχοληθώ μαζί του διότι είχε τελειώσει το λύκειο των κωφών, είχε επιστρέψει στο σπίτι του στη Χαλκίδα, αλλά δεν μπορούσε να επικοινωνήσει με κανέναν ακούοντα. Θεώρησα, λοιπόν, ότι ήταν ένα μήνυμα από τον Θεό να ασχοληθώ με τους κωφούς και να τους δώσω όλο το ενδιαφέρον και την ενέργειά μου» λέει ο αρχιμανδρίτης. Για τον π. Ιωάννη άνοιξε ένας νέος δρόμος στη ζωή του και αποφάσισε να ασχοληθεί όχι μόνο ποιμαντικά αλλά και επιστημονικά με το θέμα.

AMEN, πύλη εκκλησιαστικών ειδήσεων,
δημοσίευση 18-3-2012

Το Αλφάβητό μου

Г

Δ

Η

Θ

Λ

Μ

Ο

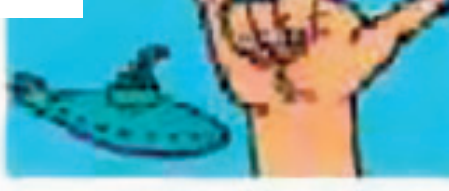
Π

Τ

Υ

Ψ

Ω

7. Μαθαίνουμε να χρησιμοποιούμε την Καινή Διαθήκη

ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

- 1 Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν
2 Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος. Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς
3 τὸν Θεόν. πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ
4 ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν. ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ
5 ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων. καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ
φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν.
- 6 Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ,
7 ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης· οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα
μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσι
8 δι' αὐτοῦ. οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ
9 περὶ τοῦ φωτός. Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει
10 πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. ἐν τῷ
κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κό-
11 σμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω. εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι
12 αὐτὸν οὐ παρέλαβον. ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν
αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύου-
13 σιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θε-
λήματος σαρκός, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ
14 Θεοῦ ἐγεννήθησαν. Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ
ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ,
δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, πλήρης χάριτος
15 καὶ ἀληθείας. Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ καὶ κέ-
κραγε λέγων· οὗτος ἦν ὃν εἶπον, ὃ ὀπίσω μου ἐρχό-
μενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὃτι πρῶτός μου ἦν.
16 Καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν,
17 καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος· ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωϋσέως ἐδόθη,
18 ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο. Θεὸν
οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· ὁ μονογενὴς υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν
κόλπον τοῦ πατρός, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.

ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

Πρόλογος

- 1 Ἐν ἀρχῇ ὑπῆρχεν ὁ Λόγος καὶ ὁ Λόγος ἦτο πρὸς τὸν
2 Θεὸν καὶ Θεὸς ἦτο ὁ Λόγος. Αὐτὸς ὑπῆρχε ἐν ἀρχῇ πρὸς
3 τὸν Θεόν. Ὅλα ἔγιναν δι' αὐτοῦ καὶ χωρὶς αὐτὸν τίποτε
4 δὲν ἔγινε ἀπὸ ὅσα ἔχουν γίνεαι. Μέσα εἰς αὐτὸν ὑπῆρχε
5 ζωὴ καὶ ἡ ζωὴ ἦτο τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων. Καὶ τὸ φῶς
6 φωτίζει εἰς τὸ σκοτάδι ἀλλὰ τὸ σκοτάδι δὲν τὸ κατενίκησε.
7 Παρουσιάσθηκε κάποιος ἄνθρωπος, ἀπεσταλμένος ἀπὸ
8 τὸν Θεόν, τοῦ ὁποῖου τὸ ὄνομα ἦτο Ἰωάννης. Αὐτὸς ἦλθε
9 χάριν μαρτυρίας, νὰ μαρτυρήσῃ διὰ τὸ φῶς, διὰ νὰ πι-
10 στέψουν ὅλοι δι' αὐτοῦ. Δὲν ἦτο ἐκεῖνος τὸ φῶς ἀλλὰ
11 ἦλθε νὰ μαρτυρήσῃ διὰ τὸ φῶς. Τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, τὸ
12 ὁποῖον φωτίζει κάθε ἄνθρωπον, ἦρχετο εἰς τὸν κόσμον.
13 Εἰς τὸν κόσμον ἦτο καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἔγινε ἀλλ' ὁ
14 κόσμος δὲν τὸν ἀνεγνώρισε. Εἰς τοὺς δικοὺς του ἦλθε
15 ἀλλ' οἱ δικοὶ του δὲν τὸν ἐδέχθησαν. Εἰς ὅσους ὅμως τὸν
16 ἐδέχθησαν, ἔδωκε ἐξουσίαν νὰ γίνουν παιδιὰ τοῦ Θεοῦ,
17 εἰς ἐκείνους δηλαδὴ ποὺ πιστεύουν εἰς τὸ ὄνομά του, οἱ
18 ὁποῖοι οὔτε ἀπὸ αἵματα οὔτε ἀπὸ τὸ θέλημα σαρκὸς οὔτε
19 ἀπὸ τὸ θέλημα ἀνδρὸς ἀλλ' ἀπὸ τὸν Θεὸν ἐγεννήθησαν.
20 Καὶ ὁ Λόγος ἐσαρκώθηκε καὶ ἔμεινε μεταξύ μας καὶ εἶδα-
21 με τὴν δόξαν του, μίαν δόξαν ποὺ ἔχει ἓνας μονογενῆς
22 Υἱὸς ἀπὸ τὸν Πατέρα, γεμᾶτος χάριν καὶ ἀλήθειαν. Ὁ Ἰωάν-
23 νης μαρτυρεῖ δι' αὐτὸν καὶ ἐφώνησε, «Αὐτὸς εἶναι διὰ τὸν
24 ὁποῖον εἶπα, Ἐκεῖνος, ποὺ ἔρχεται ὕστερα ἀπὸ ἐμέ, εἶναι
25 ἀνώτερος ἀπὸ ἐμέ, διότι ὑπῆρχε πρὶν ἀπὸ ἐμέ». Καὶ ἀπὸ
26 τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἐπήραμε ὅλοι ἐμεῖς καὶ τὴν μίαν χά-
27 ριν κατόπιν τῆς ἄλλης διότι ὁ νόμος ἐδόθηκε διὰ τοῦ Μω-
28 υσέως· ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια ἦλθαν διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χρι-
29 στοῦ. Τὸν Θεὸν κανεὶς δὲν ἔχει ἰδῆ ποτὲ. Ὁ μονογενῆς
30 Υἱὸς ποὺ εἶναι εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατέρα, ἐκεῖνος τὸν
31 ἔκαμε γνωστόν.

Πώς παραπέμπουμε στην Καινή Διαθήκη;

Όλα τα βιβλία της Κ. Διαθήκης είναι χωρισμένα σε κεφάλαια και κάθε κεφάλαιο είναι χωρισμένο σε στίχους. Οι στίχοι ονομάζονται χωρία ή εδάφια. Όταν θέλουμε να παραπέμπουμε, δηλαδή να αναφερθούμε σε ένα χωρίο της Καινής Διαθήκης, σημειώνουμε πρώτα τον τίτλο του βιβλίου σε συντομογραφία. Αμέσως μετά έναν αριθμό, που δηλώνει το κεφάλαιο του βιβλίου. Στη συνέχεια σημειώνουμε έναν αριθμό, που δηλώνει τον στίχο ή τους στίχους του κεφαλαίου. Ο πρώτος αριθμός με τον δεύτερο χωρίζεται με κόμμα. Έχουμε για παράδειγμα τις παραπομπές:

Α Κορ 15, 20-21, που σημαίνει: Επιστολή Α΄ προς Κορινθίους, κεφάλαιο 15ο, στίχοι 20 έως 21.

Πραξ 4, 32-37, που σημαίνει: Πράξεις των Αποστόλων, κεφάλαιο 4, στίχοι 32 έως 37.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥΣ

Κατά Ματθαίον	Μτ	Προς Ρωμαίους	Ρωμ	Επιστολή Ιακώβου	Ιακ
Κατά Μάρκον	Μκ	Προς Κορινθίους Α΄	Α Κορ	Επιστολή Πέτρου Α΄	Α Πε
Κατά Λουκάν	Λκ	Προς Κορινθίους Β΄	Β Κορ	Επιστολή Πέτρου Β΄	Β Πε
Κατά Ιωάννην	Ιω	Προς Γαλάτας	Γαλ	Επιστολή Ιωάννη Α΄	Α Ιω
Πράξεις Αποστόλων	Πραξ	Προς Εφεσίους	Εφ	Επιστολή Ιωάννη Β΄	Β Ιω

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥΣ

Αποκάλυψις Ιωάννου	ΑΠ	Προς Φιλιππησίους	ΦΙΛ	Επιστολή Ιωάννη Γ΄	Γ Ιω
		Προς Κολοσσαείς	ΚΟΛ	Επιστολή Ιούδα	Ιούδα
		Προς Θεσσαλονι- κείς Α΄	Α ΘΕΣ		
		Προς Θεσσαλονι- κείς Β΄	Β ΘΕΣ		
		Προς Εβραίους	ΕΒΡ		

				A Τιμ		
		Προς Τιμόθεον Α΄				
		Προς Τιμόθεον Β΄		B Τιμ		
		Προς Τίτον		Τιτ		

Δραστηριότητες

1. Μπαίνουμε στη θέση ενός Ευαγγελιστή και καταγράφουμε στην ομάδα μας τις δυσκολίες που θα συναντούσαμε για τη συγγραφή του Ευαγγελίου. Μετά παρουσιάζουμε τις σκέψεις μας στην ολομέλεια της τάξης και τις καταγράφουμε με σύντομες φράσεις ή λέξεις σε χαρτί του μέτρου.
2. Παρατηρούμε τα σύμβολα των Ευαγγελιστών και ζωγραφίζουμε δικά μας.
3. Βρίσκουμε και διαβάζουμε στο βιβλίο της Καινής Διαθήκης τα χωρία που υπάρχουν σε διάφορες ενότητες στο βιβλίο μας.
4. Εντοπίζουμε στον χάρτη τους τόπους των Επιστολών. Υπάρχουν αυτές οι πόλεις σήμερα; Αναζητούμε πληροφορίες για τους κατοίκους αυτών των πόλεων (τη θρησκεία τους, την εθνότητά τους και τον πολιτισμό τους).
5. Χωριζόμαστε σε ομάδες. Κάθε ομάδα διαλέγει από ένα Ευαγγέλιο. Ξεφυλλίζουμε την Καινή Διαθήκη και επιλέγουμε φράσεις από το Ευαγγέλιο που διαλέξαμε, τις οποίες τις γράφουμε σε χαρτί του μέτρου. Διακοσμούμε το χαρτί με σκίτσα και σύμβολα του κάθε Ευαγγελιστή.
6. Συνάντηση των τεσσάρων Ευαγγελιστών. Δραματοποιούμε τη σκηνή.

Ευαγγελισμός πάνω και οι τέσσερις Ευαγγελιστές κάτω.
Βημόθυρο, μέσα 16ου αιώνα, ιερός ναός Ευαγγελιστρι-
ας στο Μπεράτι Αλβανίας

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- **Αγία Γραφή**, Παλαιά και Καινή Διαθήκη, μτφρ. από τα πρωτότυπα κείμενα, **Ελληνική Βιβλική Εταιρεία, Αθήνα 1997.**
- **Καινή Διαθήκη**, Novum Testamentum Graece, εκδ. Nestle-Aland, Γερμανία 1979.
- **Διδακτικά εγχειρίδια Δημοτικού: Γ' (1992), Δ' (1993), Ε' (1995) και ΣΤ' (1995)**
- **Θρησκευτικά ΣΤ' Δημοτικού**, Αναζητώντας την αλήθεια, ΥΠ.Ε.Π.Θ. Π.Ι., Αθήνα 2006
- **Θρησκευτικά Ε' Δημοτικού**, Οι Χριστιανοί στον αγώνα της ζωής, ΥΠ.Ε.Π.Θ. Π.Ι., Αθήνα 2006.
- **Θρησκευτικά Δ' Δημοτικού**, Η πορεία μας στη ζωή, ΥΠ.Ε.Π.Θ. Π.Ι., Αθήνα 2006.
- **Θρησκευτικά Α' Γυμνασίου**, Παλαιά Διαθήκη. Η προϊστορία του Χριστιανισμού.
- **Θρησκευτικά Β' Γυμνασίου**, Καινή Διαθήκη. Ο Ιησούς και το έργο του, ΥΠ.Ε.Π.Θ. Π.Ι..
- **Θρησκευτικά Δ' Δημοτικού Κύπρου**, Αγώνας για το καλό, α' τεύχος, Π.Ι. Κύπρου. Λευκωσία 2016.
- **Ιστορία Ε' Δημοτικού**, Στα βυζαντινά χρόνια, ΥΠ.Π.Π.Α, Αθήνα.
- **Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας», Α' Γυμνασίου**, εκδ. ΟΕΔΒ, Αθήνα 1981.
- **Ιερομονάχος Σάββας Αγιορείτης**, Τα ασκητικά της ενορίας, εκδ. Ιερού Κελλίου, «Εισόδια της Θεοτόκου», Κερασιά Άγιον Όρος, 2015.
- **Μοναχή Γαβριηλία (Αυρηλία Παπαγιάννη)**, Η ασκητική της αγάπης, εκδ. Επτάλοφος, Αθήνα, Ιούνιος 2009.
- **Πηνελόπη Δέλτα**, Παραμύθια και άλλα, εκδ. Αύρα.
- **Δεληκωστόπουλου Α.**, Αναστάσιος, Αρχιεπίσκοπος Τυράνων & πάσης Αλβανίας, ο ποιμένας του στοχασμού,

της δημιουργίας και της ειρήνης, εκδόσεις «Επτάλοφος», Αθήνα 2005.

- **Ιουστίνου του Φιλόσοφου και Μάρτυρος, Α' Απολογία**, 67, 3-5, ΒΕΠ 3, 198.

- **Πρωτοπρ. Γεωργίου Κουγιουμτζόγλου**, Λατρευτικό Εγχειρίδιο, Θεσσαλονίκη, 2014.

- **Άννα Κωστάκου-Μαρίνη**, Το Πάσχα της Αννούλας, εκδ. Παρουσία, Αθήνα 1994

- **Άννα Κωστάκου-Μαρίνη**, Οι γιορτές του Αποστόλη, εκδ. Παρουσία, Αθήνα

- **Άννα Κωστάκου-Μαρίνη**, Η γιορτή του Σωτήρη, εκδ. Αρμός, Αθήνα 1996

- **Γεώργιος Μέγας**, Ελληνικές γιορτές και έθιμα της λαϊκής λατρείας, εκδ. Εστία, Αθήνα 2007

- **Ματθαίος Μουντές**, Ιστορίες από τη Βίβλο, Παλαιά Διαθήκη, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1997.

- **Ματθαίος Μουντές**, Ιστορίες από τη Βίβλο, Καινή Διαθήκη, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1998.

- **Μαρίζα Ντεκάστρο**, Βυζαντινή Τέχνη. Οδηγός για παιδιά, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 2001.

- **Μαρίζα Ντεκάστρο**, Διαβάζοντας τις βυζαντινές εικόνες, εκδ. Νέοι Ακρίτες, Αθήνα 1992.

- **Παπαγεωργίου Γιώργου**, Ο άγιος Λουκάς της Κριμαίας και ο Αλβέρτος Σβάιτσερ. Παράθεση δύο μεγάλων, Ναύπλιο 2016.

- **Νίκου Γαβριήλ Πεντζίκη**, Ομιλήματα, εκδ. Ακρίτας, 1992

- **Σμέμαν, Αλέξανδρου**, «Μεγάλη Σαρακοστή», Εκδόσεις Ακρίτας

- **Φλωρόφσκυ Γεώργιος**, Το σώμα του ζώντος Χριστού. Μια ορθόδοξη ερμηνεία της Εκκλησίας, μτφρ. Ι. Παπαδόπουλου, εκδ. Αρμός, Αθήνα 1999, σ. 28-30.

- **Μον. Θεοδώρα Χαμπάκη**, Γεροντικό Σταλαγματιές από την πατερική σοφία, εκδ. Λυδία, Αθήνα 2017

- **Σοφίας Χατζή**, Μουτότο, Μια μικρή αφρικάνικη ιστορία, σελ. 58-59, εκδ. Άθως Παιδικά, Αθήνα 2009.
- **Ψαραύτη Λίτσα**, Η εκδίκηση των μανιταριών, Άγκυρα.
- Τα παιδιά διαβάζουν τη Βίβλο, εκδ. Ελληνική Βιβλική Εταιρία, Αθήνα 2005
- **Rodney Stark**, Η εξάπλωση του Χριστιανισμού. Πώς το άσημο και περιθωριακό κίνημα του Χριστού εξελίχθηκε σε κυρίαρχη θρησκευτική δύναμη στο Δυτικό Κόσμο μέσα σε λίγους αιώνες, μτφρ. Λουκά Μ., εκ. Άρτος Ζωής, Αθήνα, 2005, σ. 318.
- **Erhart Kästner**, Die Stundentrommel vom Heiligen Berg Athos, εκδ. Insel, Φρανκφούρτη 1978, σ. 103-105.
- **Αδελφότητα Ορθόδοξου Εξωτερικής Ιεραποστολής**, <http://www.ierapostoles.gr/>
- **Ιεραποστολικός Σύνδεσμος «Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός»**, «Ο μακαριστός Ιεραπόστολος του Ζαΐρ (σημερινό Κονγκό) πατήρ Κοσμάς Γρηγοριάτης» ανάκληση 8/2/2017 από http://www.ierapostolos.gr/news_article.php?ID=62
- **Διακόνημα**, «Η ζωή της γερόντισσας Γαβριηλίας», ανάκληση 8/2/2017 από <http://www.diakonima.gr> (24/2/2010).
- **ΙΕΠ**, Νέο Πρόγραμμα Σπουδών Θρησκευτικά, Διδακτικό Υλικό Δημοτικό, Ε΄ τάξη, <http://www.iep.edu.gr/thriskeftika/>
- **AMEN**, Πύλη Εκκλησιαστικών Ειδήσεων, δημοσίευση 18/3/2012, ανάκληση 15/2/2017 από <http://www.amen.gr/article/o-iereas-pou-metafrazei-to-euaggelio-sti-noimatiki>
- **Εφημερίδα Kefaloniatoday**, δημοσίευση 5/11/2014, ανάκληση 15/2/2011 από <https://www.kefaloniatoday.com/psyxagogia/kefalonitiko-allou-papa-evangelio-alles-ekfrasis-100985.html>

ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

- Εικόνα εξώφυλλου: Γεώργιος Κόρδης, ανάκληση 24/2/2017 από http://1.bp.blogspot.com/-X1C_qFiwrvl/Us7yr2LVWhI/AAAAAAAAAQT8/mESRfydWhQg/s1600/20.jpeg
- Εικόνα οπισθόφυλλου: Λεπτομέρεια από την εικόνα του εξώφυλλου
- Εισαγωγικές εικόνες ενοτήτων 4,5,6,7 Θρησκευτικά Δ΄ Δημοτικού, Η πορεία μας στη ζωή, ΥΠ.Ε.Π.Θ. Π.Ι., Αθήνα 2006.
- Η Εκκλησία του Χριστού μπαίνει στην ιστορία, Θρησκευτικά Δ΄ Δημοτικού, Η πορεία μας στη ζωή, διδ. εν. 3, ΥΠ.Ε.Π.Θ. - Π.Ι., Αθήνα 2006.
- Αγάπες, κατακόμβη Αγ. Μαρσελλίνου και Πέτρου, Ρώμη: Ανάκληση 8/2/2017 από https://en.wikipedia.org/wiki/Agape_feast
- Επιφοίτηση του Αγίου Πνεύματος, 6ου αιώνα, Ραμπουλλά Ευαγγελίου (Rabbula Gospel), εκκλησία Αντιόχειας: Ανάκληση 19/2/2017 από <http://www.dogma.gr/diafora/ti-einai-i-epifoitisi-tou-agiou-pnevmatos/31514/>, <https://www.pinterest.com/pin/280489883015601609/>
- Άγιος Πέτρος: Ι.Μ. Αγ. Αικατερίνης, Σινά 6ος αιώνας.
- Πεντηκοστή (Θεοφάνης), Θησαυροί του Αγίου Όρους 1997: Εικονογραφικό υλικό ΙΕΠ, Θρησκευτικά - Διδακτικό Υλικό Δημοτικό, Ε΄ τάξη, ανάκληση 6/2/2017 από <http://www.iep.edu.gr/thriskeftika/>
- Κόλλυβα το Ψυχοσάββατο, www.hellasforce.com: Εικονογραφικό υλικό ΙΕΠ, Θρησκευτικά - Διδακτικό Υλικό Δημοτικό, Ε΄ τάξη.
- Κυριακή της Πεντηκοστής (γονυκλισία): Ανάκληση 5/2/2017 από www.eisagios.blogspot.com

- Φύλλα καρυδιάς σε ναό: Ανάκληση 20/2/2017 από <http://www.anogi.gr/p16638>
- Η Επιφοίτηση του Αγίου Πνεύματος 17ος αιώνας Ελ Γκρέκο: Ανάκληση 1/2/2017 από <https://infonaticana.com/2016/05/15/pentecostes/>
- Εκκλησία καράβι: Ανάκληση 19/2/2017 από https://panagiaalexiotissa.blogspot.gr/2013/03/blog-post_1081.html
- Οι πρώτοι Χριστιανοί συναθροίζονται, τοιχογραφία από την κατακόμβη της Ντομιτίλας (Catacomb of Domitilla): Ανάκληση 30/1/2017 από <https://www.khanacademy.org/humanities/medieval-world/early-christian1/a/early-christian-art>
- Πρωτοχριστιανικά σύμβολα: Ανάκληση 2/2/2017 από www.slideshare.net
- Χριστός ως Αμπελουργός, Άγγελος, 15ος: Ανάκληση 28/1/2017 από www.pde.gr
- Εκκλησία ως καράβι: Ανάκληση 2/2/2017 από https://panagiaalexiotissa.blogspot.gr/2013/03/blog-post_1081.html
- Εκκλησία ως άγκυρα: Ανάκληση 2/2/2017 από http://tribonio.blogspot.gr/2012/07/blog-post_6291.html
- Πρωτοχριστιανικά σύμβολα: Ανάκληση 12/2/2017 από http://tribonio.blogspot.gr/2012/07/blog-post_6291.html
- Ο Χριστός ως κληματαριά: Ανάκληση 15/2/2017 από <https://simeiakairwn.wordpress.com/2015/11/10/%CE%BF-%CE%BA%CF%8D%CF%81%CE%B9%CE%BF%CF%82-%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1%CF%81%CE%B9%CE%AC-%CE%B5%CF%83%CF%8D-%CF%84%CE%BF-%CE%BA%CE%BB%CE%B1/>

- Δείπνο Αγάπης, τοιχογραφία, κατακόμβη Πρισκίλλας: Ανάκληση 2/2/2017 από www.archaiologia.gr
- Άγιος Φιλήμων: Ανάκληση 20/2/2017 από <https://www.sansimera.gr/biographies/1073>
- Άγιος Ονήσιμος: Ανάκληση 20/2/2017 από http://users.sch.gr/aiasgr/Agiologia/Apostoloi_B'/Agioidi/Filhmwn_Arxippos_Onhsimos_kai_Apfia.htm
- Αρτοκλασία σε εκκλησία της Λευκάδας (Ι.Μ. Λιβιάδι): Ανάκληση από <http://www.fortsalefkada.gr/events/7872/>
- Ιησούς Χριστός «Καλός Ποιμένας»: Ανάκληση 2/2/2017 από www.proskynitis.blogspot.com
- Μοναστηριακή Τράπεζα: Ανάκληση 2/2/2017 από www.diakonima.gr
- Γεύματα αγάπης, ηλεκτρονική εφημερίδα «τα Νέα»: Ανάκληση 5/2/2017 από <http://www.tanea.gr/news/greece/article/5322030/geymata-agaphs-anhmeratwn-xristoygennwn-apo-toys-dhmoys-kai-thn-ekklhsia/>
- Μυστικός Δείπνος: Ανάκληση 4/2/2017 από www.diakonima.gr
- Χέρια προσευχής, Ντύρερ, Θρησκευτικά Β΄ Γυμνασίου, Καινή Διαθήκη. Ο Ιησούς και το έργο του, διδ. εν. 19, ΥΠ.Ε.Π.Θ. Π.Ι., Αθήνα 2006. <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B118/381/2537,9850/>
- Ελεημοσύνη: Ανάκληση 12/2/2017 από https://proskynitis.blogspot.gr/2015/03/blog-post_64.html.
- Ο χορτασμός των πέντε χιλιάδων: Ανάκληση 12/2/2017 από <https://www.pemptousia.gr/2016/03/inistia-as-gini-efkeria-agapis-pros-ton-elachisto-adelfo/>
- Πουλιά, Θρησκευτικά Δ΄ Δημοτικού Κύπρου: Αγώνας για το καλό, α΄ τεύχος, σελ. 59, Π.Ι. Κύπρου., Λευκωσία 2016. : Ανάκληση 2/2/2017 από http://archeia.moec.gov.cy/sd/235/thriskeftika_d_dim_meros_a.pdf

- **Επιστολή μικρού Ανδρέα, Χαμόγελο του παιδιού:** Ανάκληση 28/1/2017 από <http://www.diaforetiko.gr/20-chronia-chamogelo-tou-pediou-to-orama-tou-mikrou-andrea-gia-ta-distichismena-pedia/>
- **Μητέρα Τερέζα:** Ανάκληση 26/1/2017 από <http://www.mhateratezeza.blogspot.gr/>
- **Μεταφορά τραυματία, «από την συνεργασία των λαών», Αναγνωστικό Ε Δημοτικού, Οργανισμός Εκδόσεων, Διδακτικών, Βιβλίων, Αθήνα 1957:** Ανάκληση 1/2/2017 από <https://oikohouse.wordpress.com/2014/10/30/%CE%B5%CF%81%CF%81%CE%AF%CE%BA%CE%BF%CF%82-%CE%BD%CF%84%CF%85%CE%BD%CE%AC%CE%BD-%CE%BF-%CE%B9%CE%B4%CF%81%CF%85%CF%84%CE%AE%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B5%CF%81%CF%85%CE%B8%81%CE%BF%CF%8D-%CF%83/>
- **Εθελοντές του Ερυθρού Σταυρού:** Ανάκληση 3/2/2017 από <http://www.newsbomb.gr/tags/tag/34536/erythros-stayros>
- **Αλβέρτος Σβάιτσερ:** Ανάκληση 4/2/2017 από <http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=145255>
- **Αλβέρτος Σβάιτσερ με παιδί στην αγκαλιά:** Ανάκληση 20/2/2017 από http://www.oikologoi.gr/news/%CF%85%CE%B3%CE%B5%CE%AF%CE%B1_%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%AF%CE%B1/%CE%91%CE%9B%CE%92%CE%95%CE%A1%CE%A4%CE%9F%CE%A3_%CE%A3%CE%92%CE%91%CE%99%CE%A4%CE%A3%CE%95%CE%A1_%CE%93%CE%99%CE%91%CE%A4%CE%A1%CE%9F%CE%A3_%CE%91%CE%9D%CE%98%CE%A1%CE%A9%CE%A0%CE%99%CE%A3%CE%A4%CE%97%CE%A3_1875_1965#.WK_tC2_ygdU
- **Άγιος Λουκάς ο Ιατρός, προσωπογραφία:** Ανάκληση-

ση 1/2/2017 από <http://www.diakonima.gr/category/%CE%AC%CE%B3%CE%B9%CE%BF%CE%B9-%CF%80%CE%B1%CF%84%CE%AD%CF%81%CE%B5%CF%82-%CE%B3%CE%AD%CF%81%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%B5%CF%82/%CE%AC%CE%B3-%CE%BB%CE%BF%CF%85%CE%BA%CE%AC%CF%82-%CE%BF-%CE%B9%CE%B1%CF%84%CF%81%CF%8C%CF%82/>

- Ο άγιος Λουκάς ο ιατρός στο καθήκον: Ανάκληση 19/2/2017 από http://mkka.blogspot.gr/2015/06/blog-post_4.html

- Οι μυροφόρες και ο άγγελος: Εικονογραφικό υλικό ΙΕΠ, Θρησκευτικά - Διδακτικό Υλικό Δημοτικό, Ε΄ τάξη, ανάκληση 6/2/2017 από <http://www.iep.edu.gr/thriskaftika/>

- «Η Ανάστασις» του Κωνσταντίνου Παρθένη: Ανάκληση 3/2/2017 από <http://i-m-patron.gr/i-m-patron-old.gr/keimena/texnh/neoellhn.html>

- Η Ανάσταση του Χριστού: Ανάκληση 20/2/2017 από <http://www.amen.gr/article/to-sotiriodes-minymatis-anastasis-tou-xristou>

- Οι Άγιοι Δώδεκα Απόστολοι: Ανάκληση 25/1/2017 από <http://www.saint.gr/649/saint.aspx>,

- Χάρτες περιοδειών του Παύλου: Ανάκληση 26/1/2017 από <http://xristianikosxoleio.blogspot.gr/2013/10/blog-post.html>

- Ο απόστολος Παύλος στη φυλακή, Ρέμπραντ 1627, γκαλερί Στάτς (Staats), Στουτγάρδη Γερμανία: Ανάκληση 1/2/2017 από <http://www.diakonima.gr/2013/03/30/%CE%AD%CE%BD%CE%B1%CF%82-%CE%AC%CE%B3%CE%B9%CE%BF%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%B7-%CF%86%CF%85%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CE%AE/>

85%CE%BB% CE%AE-%CF% 84% CE%BF%CF%85%CF%
81%CE% BA%CE%AC%CE%BD%CE%B1/

- Ιερή στιγμή της Θείας Μετάληψης. Ναός Ευαγγελισμού της Θεοτόκου, Σαγάνα Κένυας, Θρησκευτικά Α΄ Λυκείου, Ορθόδοξη πίστη και λατρεία, διδ. εν. 19 ΟΕΔΒ, Αθήνα 2010: Ανάκληση 25/1/2017 από <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/898,3334/>

- Σκίτσο χάρτη Κορέας: Θρησκευτικά Δ΄ Δημοτικού, Η πορεία μας στη ζωή, διδ. εν. 31, ΥΠ.Ε.Π.Θ. - Π.Ι., Αθήνα 2006.

- Ιερομόναχος Κοσμάς Γρηγοριάτης στην Αφρική: Ανάκληση 3/2/2017 από <http://agioritikesmnimes.blogspot.gr/2015/01/5934-141942-2711989.html>

- Γερόντισσα Γαβριηλία στο έργο της ως νοσοκόμα: Ανάκληση 24/1/2017 από http://diakonima.wpengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2010/02/1_42.jpg

- Λιτανεία Επιταφίου στην Αλβανία: Ανάκληση 23/2/2017 <http://orthodoxalbania.org/alb/index.php/el/lajme-2/blog/1457-java-12-2013>

- Ιεραποστολή στην Ινδία: Ανάκληση 20/2/2017 από <http://www.ierapostoles.gr/country/%CE%B9%CE%BD%CE%B4%CE%AF%CE%B1/>

- Μαθαίνω την Αγία Γραφή: Ανάκληση 23/2/2017 από <https://www.sakketosaggelos.gr/Article/1226/%C9%CE%BD,%CE%B4%CE%AF%CE%B1/>

- Η Καινή Διαθήκη: Ανάκληση 7/2/2017 από http://stwmekalws.blogspot.gr/2015/10/blog-post_26.html

- Ιερέας διαβάζει το Ευαγγέλιο: Θρησκευτικά Δ΄ Δημοτικού, Η πορεία μας στη ζωή, διδ. εν. 12, ΥΠ.Ε.Π.Θ. - Π.Ι., Αθήνα 2006.

- Χειρόγραφο Ευαγγέλιο (12ος): Εικονογραφικό υλικό ΙΕΠ, Θρησκευτικά - Διδακτικό Υλικό Δημοτικό, Ε΄

τάξη), ανάκληση 6/2/2017 από <http://www.iep.edu.gr/thriskeftika/>

- Το αρχαιότερο χειρόγραφο της Κ. Διαθήκης σε πάπυρο: Θρησκευτικά Β΄ Γυμνασίου, Καινή Διαθήκη. Ο Ιησούς και το έργο του, διδ. εν. 4, ΥΠ.Ε.Π.Θ. Π.Ι., Αθήνα 2006, ανάκληση 24/1/2017 από <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B118/381/2535,9835/>

- Οι Ευαγγελιστές Ματθαίος, Μάρκος, Λουκάς και Ιωάννης, Μικρογραφίες σε χειρόγραφο του 13ου αι., Ι. Μονή Πάτμου.

- Hans Studer, έγχρωμες ξυλογραφίες, Θρησκευτικά Β΄ Γυμνασίου, Καινή Διαθήκη. Ο Ιησούς και το έργο του, διδ. εν. 4, ΥΠ.Ε.Π.Θ. Π.Ι., Αθήνα 2006: Ανάκληση 24/1/2017 από <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B118/381/2535,9835/>

- Ευαγγελιστής Ματθαίος, Μ. Διονυσίου: Εικονογραφικό υλικό ΙΕΠ, Θρησκευτικά - Διδακτικό Υλικό Δημοτικό, Ε΄ τάξη) ανάκληση 6/2/2017 από <http://www.iep.edu.gr/thriskeftika/www.vizantinaistorika.blogspot.com>

- Ευαγγελιστής Μάρκος, Μ. Διονυσίου: Εικονογραφικό υλικό ΙΕΠ, Θρησκευτικά - Διδακτικό Υλικό Δημοτικό, Ε΄ τάξη) ανάκληση 6/2/2017 από <http://www.iep.edu.gr/thriskeftika/www.vizantinaistorika.blogspot.com>

- Ευαγγελιστής Λουκάς, Μ. Διονυσίου: Εικονογραφικό υλικό ΙΕΠ, Θρησκευτικά - Διδακτικό Υλικό Δημοτικό, Ε΄ τάξη) ανάκληση 6/2/2017 από <http://www.iep.edu.gr/thriskeftika/>

- Ευαγγελιστής Ιωάννης (χειρόγραφο Αγίου Όρους): Εικονογραφικό υλικό ΙΕΠ, Θρησκευτικά - Διδακτικό Υλικό Δημοτικό, Ε΄ τάξη), ανάκληση 6/2/2017 από <http://www.iep.edu.gr/thriskeftika/>

- Απόστολος Παύλος, ψηφιδωτό από τον τρούλο της Αγίας Σοφίας Θεσσαλονίκης (9ος αιώνας): Ανά-

κλήση 3/2/2017 από <http://www.odyssey.com.cy/main/default.aspx?tabID=147&itemID=2474&mid=1338>

- Ευαγγελιστής Ματθαίος και ο άγγελος, Karavaggio 1602: Ανάκληση 7/2/2017 από <http://www.diakonima.gr/2010/11/16/%CE%BF-%CE%B5%CF%85%CE%B1%CE%B3%CE%B3%CE%B5%CE%BB%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%AE%CF%82-%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B8%CE%B1%CE%AF%CE%BF%CF%82/>

- Ευαγγέλιο στη Θεία Λειτουργία: Εικονογραφικό υλικό ΙΕΠ, Θρησκευτικά - Διδακτικό Υλικό Δημοτικό, Ε΄ τάξη, ανάκληση 6/2/2017 από <http://www.iep.edu.gr/thriskeftika/>

- Χριστός σε θρόνο με ανοικτό Ευαγγέλιο, από «Εικόνες της Κρητικής τέχνης», Ηράκλειο 1993

- Ευαγγέλιο σε δύο όψεις: Εικονογραφικό υλικό ΙΕΠ, Θρησκευτικά - Διδακτικό Υλικό Δημοτικό, Ε΄ τάξη, ανάκληση 6/2/2017 από http://www.iep.edu.gr/thriskeftika/http://www.evangelia.gr/artdepot/store/catalog/index.php?cPath=92_93

- Καινή Διαθήκη (κείμενο): Ανάκληση 15/2/2017 από <http://www.agiosbooks.gr/product/%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CE%BD%CE%AE-%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%B8%CE%AE%CE%BA%CE%B7/>

- Καινή Διαθήκη, Metropolitan Museum of Art, Νέα Υόρκη: Ανάκληση 15/2/2017 από <http://londinoupolis.blogspot.gr/2011/11/byzantine-art-metropolitan-museum-of.html>.

- Νοηματική Γλώσσα, το αλφάβητο: Ανάκληση 15/2/2017 από http://www.pi-schools.gr/special_education_new/html/gr/8emata/ekp_yliko/kofosi.htm

- Ευαγγελισμός πάνω και οι τέσσερις Ευαγγελιστές κάτω, μέσα 16ου αιώνα: Πύλη του ιερού ναού Ευαγγελιστρίας στο Μπεράτι Αλβανίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Η Εκκλησία του Χριστού μπαίνει στην ιστορία
- Αποστολές για την καλή είδηση
- Ανακαλύπτοντας τα κείμενα της Καινής Διαθήκης

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.